ČASOPIS
GRÉCKOKATOLÍCKEJ CIRKVI

SLOVO

3. október 2021
20 – 21

Svätý Otec František na Slovensku

HOMÍLIE V PREŠOVE A ŠAŠTÍNE

NÁVŠTEVA SVÄTÉHO OTCA V PREŠOVE A NA SLOVENSKU

EUCHARISTICKÝ KONGRES V BUDAPEŠTI

VÝROČIE BLAHOREČENIA GOJDIČA A TRČKU

3 PREŠOV 14. 9. 2021

Homília Svätého Otca v Prešove

Poďakovanie metropolitu

Svätý Otec navštívil gréckokatolíkov

S Máriou a Jozefom na ceste za Ježišom

Slzy Matky z Klokočova

Na tvoje slová budeme pamätať

Príbeh návštevy

Nepremárniť pozvanie

S vôňou Božej lásky

Oslávený kríž

34 SLOVENSKO 12. – 15. 9. 2021

Na ceste so Svätým Otcom

Na ceste

44 EUCHARISTICKÝ KONGRES

V tebe sú všetky moje pramene (Ž 87, 7)

49 VÝROČIE BEATIFIKÁCIE

Bohu vďaka za významné osobnosti

Z OBSAHU

ĎAKUJEME

Juraj GRADOŠ

Sme v období po najväčšej udalosti tohto roka – po návšteve Svätého Otca Františka na Slovensku. Pre nás gréckokatolíkov bola vrcholom jeho púte po Slovensku Božská liturgia sv. Jána Zlatoústeho v Prešove. Tento moment je o to silnejší, že sa naozaj ukázala vízia dvoch „pľúc“ Katolíckej cirkvi – z dvoch verejných liturgických slávení bolo jedno v západnom a druhé vo východnom obrade. Za toto patrí veľká vďaka tým, ktorí sa o to zaslúžili. A na prvom mieste možno práve osobe, ktorá prepája slovenských biskupov s pápežskou kúriou, apoštolskému nunciovi na Slovensku Giacomovi Guidovi Ottonellovi.

Druhé poďakovanie patrí všetkým, ktorí tento moment umožnili. Ich práca, ktorú s veľkým srdcom kvalitne vykonali vo veľmi krátkom čase, prispela nielen k dôstojnému sláveniu svätej liturgie, ale ho umocnila. Iba výpočet profesií by zabral veľký priestor. Ale hoci ich nedokážem vymenovať všetky, naše poďakovanie smeruje k biskupom, kňazom, diakonom, bohoslovcom, zboristom, dobrovoľníkom, organizátorom, rôznym remeselníkom... a najmä k tým, ktorí túto udalosť plánovali, počnúc komisiou zriadenou pre túto udalosť cez projektantov, pracovníkov médií... Tu chcem zahrnúť aj všetkých, ktorí sa postarali o financovanie tejto udalosti, poslancov, predstaviteľov samosprávy i štátnej správy. Nedá sa nespomenúť policajtov, vojakov, zdravotníkov i hasičov. Všetkým patrí obrovské uznanie za kus nielen dobrej práce, ale i srdca, ktoré tu pre Svätého Otca a pútnikov zanechali.

Do tretice chcem poďakovať vám – každému, kto na túto udalosť prišiel. Ďakujem za prijatie obmedzení, ktoré boli spojené s touto akciou. Za vašu dochvíľnosť, keďže nebolo treba narúšať dohodnutý priebeh, a tak komplikovať celú akciu. Za to, že skoro všetci, ktorí prijali pozvanie na túto akciu, prišli, lebo len málo miest ostalo neobsadených. Za rešpektovanie pokynov organizátorov. Za zápal srdca, ktorý ste prejavili počas slávenia liturgie. Za váš spev, za modlitbu. Poďakovanie patrí aj za slová povzbudenia a prekvapivo aj za poriadok, ktorý po vašom odchode z priestranstva priam spieval.

A nakoniec chcem poďakovať nielen Bohu, že nám to všetko umožnil zažiť, ale aj samotnému Svätému Otcovi. Na to, aby prišiel k nám, musel prekonať naozaj dlhú cestu a takpovediac mnoho schodov a krokov. V jeho veku a pri jeho zdraví to bola naozaj nielen veľká obeta, ale aj pocta nám za našu vernosť. Vernosť nielen jemu a jeho predchodcom, ale v prvom rade vernosť Kristovi. Tomu, ktorý sám pre vernosť Otcovi zomrel na kríži. Na tom, ktorému sme sa všetci v Prešove klaňali. Tomu, ktorý v homílii priblížil Svätý Otec všetkým, ktorí chceli počúvať.

TASR / TK KBS / Michal Svitok

A po týchto mnohých slovách vďaky prijmite aj slová jednej prosby. Nedovoľme, aby nám nejaký tieň hriechu, posudzovania, bolesti zatemnil radosť z tejto liturgie slávenej so Svätým Otcom. Nech sú jeho slová pre každého z nás inšpiráciou, aby zmenil svoj život. Nie život iných, ale ten svoj. A to aj za cenu bolesti kríža, lebo bez nej by nebolo nedeľné ráno Vzkriesenia.

Dávid Kováč

HOMÍLIA SVÄTÉHO OTCA V PREŠOVE

„My," hlása sv. Pavol, „ohlasujeme Krista ukrižovaného (...), Božiu moc a Božiu múdrosť." Z druhej strany apoštol netají, že kríž v očiach ľudskej múdrosti predstavuje niečo celkom iné – je „pohoršením" a „bláznovstvom" (1 Kor 1, 23 – 24). Kríž bol nástrojom smrti, a predsa z neho vzišiel život. Bol tým, na čo sa nikto nechcel pozerať, a predsa nám zjavil krásu Božej lásky. Preto ho uctieva svätý Boží ľud a oslavuje liturgia dnešného sviatku. Evanjelium sv. Jána nás vedie a pomáha nám vstúpiť do tohto tajomstva. Evanjelista totiž stál práve tam, pod krížom. Hľadí na už mŕtveho Ježiša, zaveseného na dreve a píše: „A ten, ktorý to videl, vydal o tom svedectvo..." (Ján 19, 35) Svätý Ján vidí a vydáva svedectvo.

Najprv vidí. Ale čo videl Ján pod krížom? Určite to, čo videli iní – Ježiš, nevinný a dobrý, brutálne zomiera medzi dvomi zločincami. Jedna z mnohých nespravodlivostí, jedna z mnohých krvavých obetí, ktoré nemenia dejiny, jedna z mnohých ukážok, že tok udalostí vo svete sa nemení: dobrí sú odstránení a zlí víťazia a prosperujú. V očiach sveta je kríž prehrou. Aj nám hrozí nebezpečenstvo, že sa zastavíme pri tomto prvom povrchnom pohľade, že neprijmeme logiku kríža, že neprijmeme, že Boh nás zachraňuje dovoľujúc, aby sa na ňom vyzúrilo zlo sveta. Neprijať alebo prijať len slovami Boha slabého a ukrižovaného a snívať o Bohu silnom a triumfálnom. Je to veľké pokušenie. Koľkokrát túžime po kresťanstve víťazov, po triumfálnom kresťanstve, ktoré by bolo dôležité a významné, oslavované a uctievané. Ale kresťanstvo bez kríža je svetské a stáva sa neplodným.

Svätý Ján videl *v* kríži Božie dielo. Spoznal v ukrižovanom Kristovi Božiu slávu. Nehľadiac na zdanie videl, že on neprehral, ale je Boh, ktorý sa dobrovoľne ponúka za každého človeka. Prečo to urobil? Mohol si zachrániť život, mohol sa držať obďaleč od našich najbiednejších a najkrutejších dejín. A predsa chcel vojsť do vnútra, ponoriť sa do nich. Preto si vybral najťažšiu cestu – kríž. Aby nebol na zemi žiadny človek až taký zúfalý, že by sa s ním nemohol stretnúť. Dokonca aj v beznádeji, v tme, v opustenosti, v hanbe za svoju biedu a omyly. Práve tam, kde si myslíme, že Boh nemôže byť, práve tam vstúpil. Aby zachránil kohokoľvek, kto je zúfalý, chcel okúsiť zúfalstvo. Aby sa naša najtrpkejšia beznádej stala aj jeho, zvolal na kríži: „Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil?" (Mt 27, 46; Ž 22, 1) Zvolanie, ktoré zachraňuje. Zachraňuje, lebo Boh zobral na seba dokonca aj našu opustenosť. S ním už nie sme viac sami, už nikdy viac.

Ako sa môžeme naučiť vidieť v kríži slávu? Niektorí svätí učili, že kríž je ako kniha, ktorú treba otvoriť a čítať, aby sme ju spoznali. Knihu nestačí kúpiť, pozrieť sa na ňu a vystaviť si ju doma na peknom mieste. To isté platí pre kríž: je namaľovaný alebo vytesaný na mnohých miestach našich chrámov. Krížikov je nespočetne veľa: na krku, v dome, v aute, vo vrecku. Ale neosoží nám to, ak sa nezastavíme, nezahľadíme na Ukrižovaného a neotvoríme mu srdce, ak sa nenecháme očariť jeho ranami, otvorenými pre nás, ak sa naše srdce nenaplní dojatím a nebudeme plakať pred Bohom, ktorý je zranený z lásky k nám. Ak to neurobíme, kríž pre nás zostane neprečítanou knihou, ktorej názov a autora dobre poznáme, ale ktorá nemá vplyv na náš život. Neobmedzujme kríž iba na predmet zbožnosti a o to menej na politický symbol alebo na znak náboženského a sociálneho významu.

Človek a viera / TK KBS / Tomáš Cigánek

Z nazerania na kríž vychádza druhý krok – vydávanie svedectva. Keď sa pohľadom ponoríme do Ježiša, jeho tvár sa začne odrážať na našej, jeho črty sa stanú našimi, Kristova láska si nás podmaní a premení nás. Myslím na mučeníkov, ktorí v tomto národe vydávali svedectvo Kristovej lásky vo veľmi ťažkých časoch, keď všetky okolnosti radili mlčať, zostať v bezpečí, nevyznávať vieru. Ale nemohli nevydávať svedectvo. Koľko ušľachtilých ľudí trpelo a zomrelo tu na Slovensku kvôli menu Ježiš! Svedectvo naplnené z lásky k tomu, na koho toľko hľadeli. Tak, až sa mu začali podobať, dokonca aj v smrti.

Myslím aj na naše časy, v ktorých nechýbajú príležitosti vydávať svedectvo. Tu, vďaka Bohu, nie sú kresťania prenasledovaní ako v mnohých iných častiach sveta. Zosvetštenie a vlažnosť však znehodnocujú svedectvo, kým kríž vyžaduje jasné svedectvo, pretože kríž nechce byť zástavou, ktorú by vystavovali, ale čistým prameňom nového spôsobu života. Akého? Toho evanjeliového, toho z blahoslavenstiev. Svedok, ktorý má kríž v srdci a nie iba na krku, nevidí nikoho ako nepriateľa, ale všetkých ako bratov a sestry, za ktorých Ježiš dal život. Svedok kríža si nepamätá krivdy z minulosti a nenarieka nad prítomnosťou. Svedok kríža nepoužíva podvodné spôsoby a svetskú moc: nechce vnucovať sám seba a svojich, ale obetovať svoj život za iných. Nehľadá vlastné výhody, aby sa potom ukázal zbožný – toto by bolo náboženstvo pretvárky, nie vydávanie svedectva ukrižovaného Boha. Svedok kríža nasleduje len jednu stratégiu, tú Majstrovu – pokornú lásku. Nestará sa o prízemné víťazstvá, pretože vie, že Kristova láska je plodná v každodennom živote a všetko pretvára zvnútra ako semienko, ktoré padlo do zeme, zomrelo a prináša ovocie.

Drahí bratia a sestry, videli ste svedkov. Zachovajte si milú spomienku na osoby, ktoré vás živili a vychovávali vo viere. Boli to skromní, jednoduchí ľudia, ktorí dali svoj život, milovali až do konca. To sú naši hrdinovia, hrdinovia každodennosti, a práve ich životy menia dejiny. Svedkovia plodia nových svedkov, lebo sú darcami života. Takto sa šíri viera: nie mocou sveta, ale múdrosťou kríža; nie štruktúrami, ale svedectvom. A dnes, vo vyzývavom tichu kríža, sa Pán pýta všetkých nás. Aj teba, teba a teba: „Chceš byť mojím svedkom?“

Na Kalvárii stála s Jánom Matka Božia. Nikto nevidel tak ako ona otvorenú knihu kríža a nevydal o tom svedectvo skrze pokornú lásku. Na jej príhovor prosme o milosť obrátiť pohľad srdca na Ukrižovaného. Vtedy naša viera bude prekvitať v plnosti, vtedy naše svedectvo prinesie ovocie.

Človek a viera / TK KBS / Tomáš Cigánek

Michal Petriľák

Kríž, ktorým žehnal Svätý Otec v Prešove, dostal ako dar vladyku Jána Babjaka SJ ešte pred svätou liturgiou | Pavol Vasiľ

POĎAKOVANIE METROPOLITU

Drahý Svätý Otec František, navštívili ste svoje duchovné deti, katolíkov byzantského obradu na Slovensku tu v Prešove, v sídle Gréckokatolíckej metropolie *sui iuris*. Nesmierne sa tešíme vašej návšteve, pri ktorej ste predsedali tejto svätej božskej liturgii a ohlásili ste nám radostnú zvesť. Budeme uvažovať o Božom slove, ktoré zaznelo z vašich úst a vytrysklo z vášho srdca, a budeme si ho vštepovať do svojich sŕdc, aby v nás roznecovalo ešte väčšiu lásku a vernosť k Pánu Ježišovi, k Presvätej Bohorodičke, k Ježišovmu krížu, i k vám, drahý Svätý Otče.

V Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku je Svätý Otec – „Peter z Ríma“ po celé stáročia veľmi milovaný. Modlíme sa za vás i za vaše apoštolské dielo, ktoré konáte po celom svete, a tak posilňujete bratov a sestry vo viere. Vieme, s akou láskou sa ujímate marginalizovaných ľudí, ako ich milujete, práve preto, lebo trpia a pripodobňujú sa samému Ježišovi Kristovi, ktorý nás vykúpil svojou smrťou na kríži a slávnym zmŕtvychvstaním.

Kristov kríž je najsilnejšou kazateľnicou sveta, lebo „na kríži sa učíme črtám Božej tváre..., kríž je katedrou Boha,“ povedali ste pri generálnej audiencii pred rokom. A pokračovali ste slovami: „Osoží nám hľadieť na ukrižovaného Ježiša v tichu a vidieť, kým je náš Pán. Je tým, kto neukazuje prstom proti niekomu, ani len proti tým, ktorí ho pribíjali na kríž, ale roztvára náruč dokorán pre všetkých.“

Vďaka vám, drahý Svätý Otče, za silné slová, ktoré ste nám všetkým dnes adresovali. Vo vašich slovách cítime aj my gréckokatolíci, že je vám blízke a známe svedectvo vernosti Gréckokatolíckej cirkvi nástupcovi svätého Petra, nielen v nedávnej histórii, ale aj dnes.

Modlime sa za vás, aby vás Pán ešte mnoho rokov zachoval pri kormidle Kristovej lodičky Cirkvi.

Slava Isusu Christu!

Santo Padre, La preghiamo di accettare questa icona di Madre di Dio di Klokočov da patre dell' intera Chiesa greco-cattolica sui iuris in Slovacchia. Adesso preghiamo, che Dio La benedica a tanti anni. (preklad: Svätý Otče, prosíme vás, aby ste prijali túto ikonu Božej Matky z Klokočova od celej Gréckokatolíckej cirkvi *sui iuris* na Slovensku. A modlíme sa, aby vás Pán Boh požehnal na mnoho rokov.)

Zuzana Gradošová

SVÄTÝ OTEC NAVŠTÍVIL GRÉCKOKATOLÍKOV

Miroslav DANCÁK – Juraj GRADOŠ – Michal ONDERKO ml.

Slovensko privítalo 12. septembra 2021 vzácneho hosťa, pápeža Františka. Pricestoval na pastoračnú návštevu, ktorá trvala do stredy 15. septembra. Ide o 34. apoštolskú cestu Svätého Otca počas jeho viac než osemročného pontifikátu. Zároveň to bola štvrtá návšteva hlavy Katolíckej cirkvi na novodobom Slovensku. Trikrát navštívil Slovensko dnes svätý Ján Pavol II. Prvý raz v roku 1990 ako súčasť Česko-Slovenska, v rokoch 1995 a 2003 už ako samostatnú republiku. Návšteva Svätého Otca Františka sa niesla v znamení motta *S Máriou a Jozefom na ceste za Ježišom*. Prešov sa druhýkrát stal miestom, kde sa pápež stretol s Gréckokatolíckou cirkvou. Prvýkrát Prešov navštívil Ján Pavol II. v roku 1995 a na priestranstve pred mestskou športovou halou sa spolu s veriacimi modlil Akatist k Presvätej Bohorodičke.

Na tomto symbolickom mieste sa v utorok zišlo takmer štyridsaťtisíc ľudí, aby privítali jeho nástupcu, pápeža Františka. Po desiatej hodine bolo za Torysou či na iných miestach v Prešove ďalších niekoľko tisíc veriacich aj domácich Prešovčanov. Vstupné brány na podujatie boli otvorené pre prichádzajúcich po polnoci z pondelka na utorok. Prvá pútnička prišla do Prešova z Michaloviec už v pondelok hodinu po obede a trpezlivo čakala na priestranstve pred halou. Sektory blízko pódia boli už od pol piatej ráno spolovice zaplnené a ľudí každou minútou pribúdalo. Veriacich na uliciach vítali dobrovoľníci – smerovači a s úsmevom na tvári im ukazovali cestu k jednotlivým vstupným bránam. Tam na nich po policajnej kontrole čakal darček. Každý návštevník dostal pri vstupe vatikánsku vlajku, šatku a brožúrku so svätou liturgiou. Návštevníci si mohli vybrať sektor v rámci svojho režimu – plne zaočkovaní alebo OTP. Hoci bola chladná noc, na pútnikoch bolo vidno, že sú rozohriati očakávaním Svätého Otca.

PROGRAM PRED SVÄTOU LITURGIOU

Samotný program sa začal ráno pred štvrtou hodinou, keď si prítomní pútnici mohli vypočuť spomienky na poslednú pápežskú návštevu v Prešove. Dozvedeli sa aj to, ako prebiehali prípravy na tú tohtoročnú. O štyridsať minút neskôr sa rektor kňazského seminára Vladimír Sekera-Mikluš začal s bohoslovcami modliť utiereň sviatku Povýšenia úctyhodného a životodarného Kríža. Jej centrom je kríž, ktorý kňaz symbolicky vynáša okolo oltára, skláňa sa s ním počas spevu *Pane, zmiluj sa*, požehnáva ním všetok ľud. Nakoniec ho vykladá na tetrapod k úcte všetkým veriacim. Práve Kristov kríž dominoval aj sakrálnemu priestoru. Pod nádherne natiahnutými snehobielymi plachtami, za čo treba pochváliť firmu bratov Špikovcov z Rokytova pri Humennom, na čelnej stene visela upravená kópia trojramenného ikonografického kríža z kancelárie prešovského arcibiskupa metropolitu. Dizajnovo ju dopĺňali kópie ikon z dreveného Chrámu

Michal Petriľák

Stretnutia Pána so Simeonom v Kožanoch z roku 1760, ktoré boli graficky osadené na drevenú dosku. Na nej bolo nad každou ikonou i pod ňou sedem rovnoramenných krížov. Tie tam neboli náhodou. Každý rad symbolizoval sedem mečov – rán, ktoré prenikli Máriinu dušu. A tie najbolestivejšie zranenia boli práve pod krížom. Číslo sedem je však v našej náboženskej tradícii prítomné v rôznych obmenách (sedem darov Svätého Ducha, sedem sviatostí, sedem hlavných cností i hriechov, sedmopočetníci...). Na druhej strane i dátum – štrnásteho skrýva v sebe dve sedmičky.

Po modlitbe utierne moderátori Martina Vašková a Peter Milenky privítali prítomných ľudí pozdravom *Slava Isusu Christu*. V utorkové ráno sa skončila duchovná príprava na stretnutie so Svätým Otcom Františkom. Prítomnosť hojného počtu ľudí ukázala, že zažili počas tejto prípravy premenu vo svojom živote a chcú byť svedkami tejto mimoriadnej návštevy. Čakanie na stretnutie so Svätým Otcom vyplnil a spríjemnil zaujímavý duchovno-kultúrny program. V skorých ranných hodinách, už desať minút pred šiestou, zaznela modlitba bolestného ruženca, ktorú viedol a piesňami sprevádzal Mládežnícky zbor sv. Petra a Pavla z Milpoša. Všetky zamyslenia a piesne sa niesli v duchu rozjímania nad Pánovým utrpením. Na záver po slovách „vďaka ti, Ježišu, za tvoj kríž“ mladí s radosťou zaspievali pieseň *Christos voskrese*.

Ďalší čas čakania vyplnila rómska gospelová skupina Leha pod vedením Ľubomíra Kroku, ktorá je ovocím pastorácie Gréckokatolíckej rómskej misie v Čičave. Ich tvorba, ale aj oni sami sú príkladom toho, že predsudky a bariéry medzi Rómami a Nerómami možno rúcať. O pol siedmej zazneli nad priestranstvom pri športovej hale v ich podaní skladby *Amen, Bararas, Daj sa mi napiť* a *Ašarav ča títo nav baro*. „Naše ľudové piesne sú odrazom rôznych období života našich predkov. Duchovné ľudové piesne sú odrazom ich viery.“ Týmito slovami moderátori krátko pred siedmou privítali speváčku ľudových a duchovných piesní Annu Poráčovú, ktorú na akordeóne sprevádzal jej zať Ľubomír Šebej. V jej podaní zazneli známe duchovné piesne *Pod chrest tvoj stanu, Prizri, o, Marije, Presvjata Divo, K tvomu sercju my dnes prišli*. Po krásnom hudobnom povznesení nasledovala o siedmej hodine katechéza otca Marka Kolesára k Roku sv. Jozefa.

Mládež z Milpoša | Mária Žarnayová

Známe mená hudobnej scény spríjemňovali čakanie na príchod pápeža aj naďalej. Jedným z nich bol aj spevák Štefan Štec, ktorého piesne zazneli krátko po siedmej hodine. V úvode si spomenul na všetkých našich predkov – gréckokatolíkov, ktorí pre neľahké časy museli opustiť našu vlasť a emigrovať do zahraničia. Na tieto slová nadviazal piesňami *Poleťiv by´m na kraj svita, A na našim dvori, Duje vitor*, pri ktorých ho na klavíri sprevádzal Dominik Korytko.

O pol ôsmej boli sektory už takmer plné ľudí. Na pódium prišla pani Monika Kandráčová spoločne so synom speváckom Ondrejom Kandráčom a kapelou Kandráčovci. V ich podaní sme si vypočuli krásne piesne *Matička, ach, Večerný zvon, Šípkový ruženec* a *Boža Maty*. Po vystúpení si spolu s moderátormi zaspomínali na časy, keď pred dvadsiatimi šiestimi rokmi spievali pápežovi sv. Jánovi Pavlovi II. Následne k mikrofónu pristúpil otec Peter Milenky. Na malú chvíľu vymenil rolu moderátora za rolu speváka, aby spolu s kapelou Ondreja Kandráča a hudobnými hosťami Monikou Kandráčovou, Martinom Husovským a Braňom Kociovom potešil všetkých prítomných piesňami *Mária, Kedy pochopím* a *Bartimej*.

Odbilo osem hodín a vstupné brány sa začali postupne zatvárať. Ľudia boli už plní očakávania. Populárna slovenská speváčka Katka Knechtová piesňou *Muoj Bože* odštartovala posledné dve hodiny pred príchodom pápeža. Následne sa slovami „vykročil som nerovným smerom“ krátko pred pol deviatou začala oficiálna hymna stretnutia so Svätým Otcom Františkom. Výnimočná skladba *Oslávený kríž* od gospelovej skupiny Peter Milenky & band vznikla pod perom Zuzany Eperješiovej. Autorom chytľavej a melodickej hudby je Dominik Petrík. Symbolicky práve v tom čase sa z Letiska Milana Rastislava Štefánika v Bratislave vznieslo lietadlo spoločnosti Alitalia, na ktorého palube smeroval do Košíc Svätý Otec František.

Po doznení posledných tónov hymny sa oči všetkých prítomných upriamili na iko-

Rómska gospelová skupina Leha | Michal Petriľák

nu klokočovskej Bohorodičky. Koncom júna tohto roka s ňou približne päťsto gréckokatolíckych veriacich putovali do Vatikánu, aby tak oslávili tristopäťdesiate výročie jej slzenia. Účastníkom spomínanej púte bol aj gréckokatolícky kňaz Martin Mráz. Ako cirkevný historik pozná dejiny klokočovskej ikony, s ktorými o pol deviatej oboznámil vo svojej katechéze čakajúcich na príchod Svätého Otca. Po jeho katechéze bol na veľkoplošných obrazovkách premietaný krátky film o plačúcej ikone, ktorý mnohých zaujal svojím pútavým spracovaním.

O to pútavejšie chvíle však nasledovali. Krátko pred deviatou sa začal skutočný hymnus – *Akatist ku klokočovskej Bohorodičke*. Jeho autorom je otec Marko Durlák. Nemálo ľudí bolo pohnutých touto nádhernou byzantskou modlitbou, ktorú viedol otec Pavol Bardzák a krásnym spevom sprevádzali Katedrálny zbor sv. Cyrila a Metoda z Košíc a Zbor blahoslaveného Pavla Petra Gojdiča z Vranova nad Topľou-Čemerného. Spevákov, ktorí sprevádzali aj svätú liturgiu, viedla zbormajsterka Lucia Lovášová. Počas akatistu krátko po štvrť na desať Svätého Otca na košickom letisku privítal košický arcibiskup Bernard Bober, košický eparchiálny biskup Cyril Vasiľ SJ, predseda KSK Rastislav Trnka a primátor metropoly východu Jaroslav Poláček.

SVÄTÝ OTEC V PREŠOVE

V roku 1995 si veriaci museli počkať na Svätého Otca. Prišiel neskôr. No neodradila ich ani nepriazeň počasia, práve naopak. Teraz to bolo opačne – nádherné vymodlené počasie vítalo v Prešove pápeža, ktorý prišiel načas. „Milí veriaci, milí pútnici, milí priatelia, je tu tá chvíľa, na ktorú čakáme od skorého rána," pohnutým hlasom hlásila moderátorka. Svätý Otec krátko po deviatej hodine a päťdesiatej tretej minúte vstúpil do mesta Prešov, aby slávil Božskú liturgiu svätého Jána Zlatoústeho. Pred športovou halou čakali ľudia plní radosti a spolu s moderátormi si nacvičovali heslá, ktorými privítajú Svätého Otca, ktorý prekonal nemalú diaľku a napriek veku či zdraviu prišiel, aby ich potešil, povzbudil a požehnal. Posledné chvíle moderátori vyplnili oboznámením prítomných so životom pápeža Františka, ktorý – ako spomenuli – má gréckokatolíkov v srdci. V okolí obchvatu Prešova, kadiaľ Svätý Otec prichádzal na priestranstvo pred mestskou halou, stáli skupiny ľudí a on ich cez otvorené okno pozdravil. Úsmev na jeho tvári prezrádzal radosť zo slávenia liturgie a stretnutia s gréckokatolíkmi. Po troch minútach auto zastavilo za pódiom, kde už na Svätého Otca čakal jeden z dvoch papamobilov, ktoré priviezli na Slovensko. Ten neskôr počas liturgie previezli do Košíc. Druhý čakal v Šaštíne. V Prešove privítal Svätého Otca prešovský arcibiskup metropolita Ján Babjak SJ. Manželia Kebovci podali Svätému Otcovi kyticu kvetov vo farbách výzdoby pódia – teda bielej a červenej a Anežka s Damiánom, dve deti z prešovskej katedrálnej farnosti, ho v krojoch z regiónu Šariš privítali tradičným slovanským zvykom – chlebom a soľou.

Ľudia začali výskať a tlieskať, Svätý Otec František prišiel. Zbor zanôtil obľúbenú mariánsku pieseň *Zhliadni, ó, Mária*. Krátko po desiatej hodine prechádzajúc papamobilom pomedzi jednotlivé sektory pápež František zdravil milým úsmevom, žehnaním a mávaním všetkých veriacich. V papamobile ho sprevádzal metropolita Ján. Všetci prítomní mávali vlajkami a mnohí až plakali. Tešili sa, že sa môžu stretnúť s jeho láskavým pohľadom a prijať požehnanie. Moment plný emócií premohol každého. Nikto z prítomných nemohol uveriť, že táto chvíľa naozaj nastala. Pred dvadsiatimi šiestimi rokmi na tomto priestranstve dav skandoval: „Radosť srdca prezrádza, Svätý Otec prichádza!" Týmto aj inými pozdravmi ako: *Vrúcne sme vás čakali, v Prešove sa dočkali, Svätý Otče, vitajte, požehnanie nám dajte* vítal v utorok dav Svätého Otca. Nechýbal ani tradičný pozdrav *Slava Isusu Christu*, ktorý je Svätému Otcovi dobre známy. Po prejdení jednotlivými sektormi sa Svätý Otec František odišiel pripraviť na slávenie liturgie. Cestou okolo zboristov ich pozdravil priateľským gestom.

BOŽSKÁ LITURGIA SV. JÁNA ZLATOÚSTEHO

Skôr než bolo plánované, o 10.14 sa pohol spoza pódia po pripravenej rampe liturgický sprievod. Jeho príchod ohlásila pieseň *Buď pozdravený, svätý Kríž*. V jeho čele niesli bohoslovci procesiový kríž a ripidy. Za nimi diakoni Rastislav Varga a Peter Feňák v úžasne zjednotenom rytme okiadzali cestu pre zvyšok sprievodu. Toto zjednotené tempo si zachovali počas celej liturgie. Za nimi prichádzali kňazi z pápežského sprievodu a tí, ktorí mali koncelebrovať svätú liturgiu – protosynkeli Ľubomír Petrík, Vladimír Skyba, Jaroslav Lajčiak a súdny synkel Jaroslav Pasok. Po nich v sprievode kráčali apoštolský nuncius na Slovensku Giacomo Guido Ottonello, substitút Štátneho sekretariátu arcibiskup Edgar Peña Parra, sekretár pre vzťahy so štátmi na Štátnom sekretariáte arcibiskup Paul Richard Gallagher, bratislavský arcibiskup metropolita Stanislav Zvolenský, košický arcibiskup metropolita Bernard Bober, predseda Pápežskej rady pre medzináboženský dialóg kardinár Miguel Á. Ayuso Guixot, prefekt Kongregácie pre východné cirkvi kardinál Leonardo Sandri a štátny sekretár kardinál Pietro Parolin.

Ich v sprievode nasledovali vladykovia Cyril Vasiľ SJ a Peter Rusnák. Pred metropolitom Jánom niesli bohoslovci dikirion a trikirion. Po metropolitovi, ktorý mal historické prešovské biskupské žezlo z čias biskupa Jána Váliho, už kráčal Svätý Otec František so žezlom v tvare kríža, aké používal svätý Ján Pavol II. Sprievod zakončovali ceremoniári a bohoslovci. Na pódiu už pápežský sprievod čakali kardináli Stanislav Dziwisz a Jean-Claude Hollerich SJ, vyšší arcibiskup Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi Sviatoslav Ševčuk, arcibiskupi metropoliti Péter Fülöp Kocsis, Eugen Miroslav Popovič, Marek Jen-

Štefan Štec | Michal Petriľák

Anna Poráčová a Ľubomír Šebej | Michal Petriľák

draszewski SDB a dvadsaťdeväť biskupov oboch obradov z Bulharska, Česka, Dánska, Grécka, Chorvátska, Islandu, Litvy, Maďarska, Poľska, Rumunska, Spojených štátov, Talianska, Ukrajiny a domáceho Slovenska. Za nimi sedeli kňazi, ktorí boli najviac zapojení do prípravy tejto slávnosti.

Všetci si poklonou uctili vyložený svätý Kríž a Svätý Otec chvíľu pri ňom meditoval. Následne zaujal čestné miesto na pápežskom sedese. To sa už začínala svätá liturgia spevom *Vošel jesi, archijereju*. Svätá liturgia bola predovšetkým v slovenskom a cirkevnoslovanskom jazyku. Zborové piesne boli najmä v cirkevnoslovanskom jazyku. Svätý Otec však svoje *vozhlasy* recitoval v latinčine a homíliu predniesol v taliančine. Ešte pred ňou Svätý Otec zišiel zo sedesu, aby sa – ako káže zvyk – na tento sviatok trikrát poklonil svätému Krížu za spevu *Krestu tvojemu poklaňajemsja, vladyko*. Kríž, ktorý ako prejav vďaky veriacich dostal otec Patrik Maľarčík k svojim tridsiatym narodeninám, ležal na poduške z tmavočervených a bielych ruží. Apoštol predniesol čtec Juraj Duda, ktorý je členom Štátnej opery v Banskej Bystrici, evanjelium prvý diakon Rastislav Varga. Po evanjeliu podal prvý diakon evanjeliár z Monastiera Najsvätejšej Trojice z Vranova nad Topľou-Lomnice, ktorý spravujú gréckokatolícke sestry redemptoristky, Svätému Otcovi, a ten týmto nádherným evanjeliárom s drevenými vyrezávanými prvkami požehnal prítomných. Nasledovala homília Svätého Otca, ktorej preklad do slovenčiny si prítomní pútnici mohli prečítať na jednej z troch veľkoplošných obrazoviek. Pre Svätého Otca a biskupov bol pripravený aj taliansky preklad všetkých častí liturgie, aby vnímali nielen krásu spevu a symbolov, ale aj hlboký obsah Božskej liturgie sv. Jána Zlatoústeho.

Prítomní koncelebrujúci mali na sebe liturgický odev červenej farby, ktorá je farbou kríža i symbolom našich mučeníkov. Bielo-červeno bol zdobený aj celý liturgický priestor, ktorý sa vynímal ako jedna kytica zložená z dvadsaťtisíc kvetov. Biele ruže pokrývali podstavec pod ikonou klokočovskej Bohorodičky, aby tak symbolizovali jej čistotu. Počas Nicejsko-konštantínopolského symbolu

Katka Knechtová | Archív Katky Knechtovej

Monika Kandráčová, Ondrej Kandráč a skupina Kandráčovci | Michal Petriľák

Mária Žarnayová

viery protosynkeli Ľubomír a Vladimír držali veľký červený vyšívaný *vozduch* nad skloneným metropolitom. Tak, ako je červená farba farbou krvi, biela je farbou múky, z ktorej je upečený chlieb. Kombinácia týchto dvoch farieb symbolizovala aj samotného Krista v chlebe a víne, jeho obetu na Kríži a nekrvavú obetu Eucharistie, ktorá sa na tomto mieste práve slávila. Samotné premenenie bolo v slovenskom jazyku. Súbežne s chlebom a vínom na antimenzione s ostatkami blahoslaveného Pavla Petra Gojdiča na oltári, ktorému netradične namiesto bohostánku dominoval pozlátený kovový kríž, bol premieňaný na Kristovo telo a krv chlieb v dvestotridsiatich čašiach a víno v džbánoch na piatich dlhých stoloch vedľa pódia pred sektorom, kde koncelebrovalo približne 480 kňazov oboch obradov.

Pred modlitbou *Otče náš* prednášal sedem prosieb prositeľnej ekténie prvý diakon v jazyku tých národnostných menšín, ktoré sú v Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku. Prvé dvojice prosieb po rusínsky a maďarsky, potom prosbu v rómskom jazyku a dve v ukrajinčine. Kým maďarský a ukrajinský jazyk sú už liturgickými jazykmi, rusínsky a rómsky jazyk znel oficiálne na liturgii slávenej biskupmi minimálne na Slovensku prvýkrát.

Keď zbor začal spievať po slovensky *Otče náš*, z haly, kde sa počas *Vyznania viery* zhromaždili dobrovoľníci, vyšiel štyristošesťdesiatčlenný sprievod pomaly k pódiu. Dobrovoľníci odetí do žltých reflexných viest niesli žlté dáždniky, ktoré mali veriacich naviesť na miesto, kde sa bude podávať Eucharistia, a nádoby s antikorovými lyžičkami. Už na veľkých odpustových slávnostiach sa v Prešovskej eparchii podávala aj v tomto covidovom čase Eucharistia pod obojakým spôsobom tak, že pri každom jej podaní sa použila nová, vydezinfikovaná lyžička. Lyžičky z tejto slávnosti následne poputujú do chrámov archieparchie, kde budú používané na svätých liturgiách, kým budú trvať potrebné protipandemické opatrenia. Kňazi oboch obradov po tom, čo prijali Eucharistiu, s kalichmi, do ktorých bolo medzitým naliate víno premenené na Kristovu krv, čím došlo k zjednoteniu tela a krvi, odišli rozdávať Eucharistiu sprevádzaní dvomi dobrovoľníkmi – jedným z jednej a druhým z druhej strany. Kristus bol tak v prostriedku. Pre mnohých bolo práve toto veľmi emotívnou chvíľou. Počas rozdávania Eucharistie zbor spieval piesne *Pod Krest tvoj stanu, Marije, Mati Božija, Ty si Peter, skala* a *Srdce moje láskou žiari.*

Na záver liturgie Svätý Otec udelil dreveným krížom aj záverečné požehnanie a následne predniesol liturgické prepustenie. Tento ručne vyrezávaný kríž následne dostal Svätý Otec do daru. Okrem neho dostal kópiu klokočovskej ikony ako dar Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku. Svätý Otec s radosťou na tvári odovzdal svoj dar metropolitovi Jánovi – bol ním krásny pozlátený kalich s diskosom. Na podstavci kalicha sú okrem červených kameňov aj zobrazenia Ježiša Krista ako dieťaťa v jasliach a v chráme, keď ho Mária s Jozefom hľadali, a ako dospelého pri Poslednej večeri a v Getsemanskej záhrade. Na stopke sú vyobrazené štyri ženské postavy, ktoré držia nástroje umučenia: tŕňovú korunu, ručník, klince, kladivo a kliešte. Na vrchu kalicha je vyobrazené ukrižovanie a zmŕtvychvstanie Ježiša Krista, moment, keď odovzdáva kľúče sv. Petrovi, a Zoslanie Svätého Ducha. Tieto dary si metropolita a Svätý Otec vymenili po ďakovnej reči metropolitu Jána. Nasledovali záverečné *mnoholitstvia – V sedmobrežnom kruhu Ríma, Mnoho rokov* a *Živite, ľudije, na blaho svita*.

KORUNOVANIE IKONY KLOKOČOVSKEJ BOHORODIČKY

Po ukončení liturgie sa konalo slávnostné odovzdanie koruniek plačúcej ikone klokočovskej Bohorodičky, ktorá bola uložená na pravej strane liturgického priestoru. Svätý Otec počas spevu *Pod tvoju mílosť pribihájem* krátko meditoval pred touto kópiou a následne pozdvihol tmavočervený vankúš, kde boli červenými stužkami uviazané strieborné korunky, a pozdvihol ich k tvári Bohorodičky. Ceremoniár následne zobral vankúš s korunkami a diakoni ich odviazali a umiestnili na bočné purpurové panely vedľa ikony, ktoré boli medzitým otvorené.

Za spevu *Na tvári tvojej zjavili sa slzy* sa koncelebrujúci uklonili pred vyloženým krížom a oltárom, v ktorom boli uložené ostatky blahoslavených Vasiľa Hopka a Metoda Dominika Trčku, a sprievod so Svätým Otcom sa za búrlivého potlesku, mávania vlajkami a šálmi odobral do sakristie. Počas sprievodu sa inak sústredená tvár Svätého Otca rozjasnila a svoj pohľad upriamil na zboristov. Úsmev na tvári a zdvihnutý palec pravej ruky prezradil veľkú vďaku, ktorú im takýmto skromným, no silným gestom adresoval. Následne sa z pódia do mestskej haly pohol sprievod biskupov a kňazov, ktorí slávili liturgiu na pódiu. Po liturgii sa za pódiom Svätý Otec rozlúčil s prešovským metropolitom Jánom, vladykom Milanom Chauturom CSsR a niekoľkými ľuďmi, ktorí sa na tejto akcii podieľali – predsedom PSK Milanom Majerským a jeho manželkou europoslankyňou Miriam Lexman, primátorkou Prešova Andreou Turčanovou s manželom, architektom pódia Petrom Marcinkom, kňazmi koncelebrujúcimi pri oltári, synkelom Danielom Dzurovčinom, dekanom fakulty Petrom Šturákom, rektorom seminára Vladimírom Sekerom-Miklušom – a následne opustil liturgický priestor.

Jeho cesta však neviedla priamo do Košíc. Kolóna odbočila smerom na Poprad, lebo Svätý Otec sa rozhodol navštíviť spoločenstvo a zamestnancov jezuitského exercičného domu. Návšteva sa uskutočnila na prosbu zamestnancov, ktorí chystali obed pre biskupov, a preto nemohli byť účastní na liturgii. Tam sa s ním znovu na chvíľu stretol vladyka Ján s protosynkelom Ľubomírom Petríkom. Po tejto

návšteve sa kolóna áut so Svätým Otcom presunula do Košíc.

Na svätej liturgii sa okrem predstaviteľov mesta a kraja, ako aj viacerých poslancov zúčastnil aj predseda Národnej rady Boris Kollár, predseda vlády Eduard Heger, ministri Milan Krajniak, Andrej Doležal a Ján Budaj. Primátorka Prešova Andrea Turčanová odovzdala Svätému Otcovi drevorezbu z lipy vyobrazujúcu svätého Jozefa pri práci s drevom. Svätý Jozef, patrón mesta, je umiestnený do pomyselného rámu, ktorého tvar kopíruje siluetu Kriváňa, symbolu Slovenska, lemovaného národnou trikolórou. Autorom drevorezby je umelecký rezbár Jaroslav Bujňák z Brezovice. Predseda PSK Milan Majerský podaroval Svätému Otcovi v debničkách z lipového dreva sušený kvet lipy, dva lipové stromčeky a obraz baziliky na Mariánskej hore v Levoči, odkiaľ pochádza. Debničky pripravil Martin Kuruc zo Šarišskej Poruby a obraz je od zdravotne znevýhodneného dvadsaťdeväťročného maliara Matúša Baňasa z Prešova.

Na liturgiu sa akreditovalo 189 novinárov, fotografov a kameramanov z viacerých krajín. Okrem nich tam bolo osemdesiat mediálnych pracovníkov, akreditovaných vo Vatikáne. Celú akciu zaznamenávala RTVS, ale okrem nej tam boli aj kameramani z Vatican news a z viacerých televízií. Liturgiu sprostredkovalo svojim divákom viacero televíznych spoločností z rôznych krajín sveta.

V Prešove však program po odchode pápeža ešte dlho neutíchal. Najprv si prítomní vypočuli byzantské skladby zboru, ktorý sprevádzal svätú liturgiu. Krátko o trinástej vystúpila kňazská skupina Anastasis s piesňami *On vzkriesený bol*, *Premieňaj srdcia nám*, *Plán*, *Vzkriesený*, *Radosť* a *Nohy jeleníc*. Záver programu patril mládežníckemu gréckokatolíckemu zboru zo Sabinova Zoe en Christo. Piesňami *Otče náš*, *Nežne zlomený*, *Do tmy na svet*, *Stále ten istý*, *Máš v duši pieseň*, *Aj keď ťa nevidím*, *Ježiš, stačíš mi sám*, *Oblečiem si chválu* vyprevádzal pomaly rozchádzajúci sa dav. Po poďakovaní moderátorov všetkým prítomným a organizátorom nasledovala úplná bodka programu – hymna *Oslávený kríž*, ktorá u mnohých ostane poslednou spomienkou na túto vzácnu chvíľu, na stretnutie s pápežom Františkom. Ako spomienka však bude slúžiť okrem pápežského sedesa a analogiona aj liturgické rúcho, ktoré mal Svätý Otec na sebe, a liturgikon, z ktorého slávil svätú liturgiu.

Svätý Otec odovzdáva korunky Božej Matke | Dávid Kováč

Slovenský opál z opálových baní pri Prešove | Michal Pavlišinovič

Dary pre Svätého Otca od PSK | PSK

Pápež František tvrdí, že Boh nikdy nedáva človeku dar, ak nie je presvedčený o tom, že ho človek dokáže prijať. Boh usúdil, že sme hodní a pripravení prijať tento dar – dar v podobe návštevy pápeža Františka na Slovensku. Usúdil, že sme pripravení počúvať jeho slová a že dokážeme tento silný zážitok zúročiť vo svojom duchovnom živote. Svätý Otec František nás v Prešove pozdravil, povzbudil, potešil. Prvé slová prešovského arcibiskupa metropolitu boli: „Bol to úžasný zážitok… Slová Svätého Otca boli veľmi hlboké… Boli povedané pre nás, pre túto cirkev, ktorá naozaj trpela a mala množstvo mučeníkov, ktorých je dobré nasledovať.“

S MÁRIOU A JOZEFOM
NA CESTE ZA JEŽIŠOM

Marek KOLESÁR

Srdečne vás všetkých pozdravujem a vítam na tomto stretnutí, ktoré je výnimočné pre každého z nás osobne, ale aj spoločne pre všetkých nás, zvlášť gréckokatolíkov. Aj keď táto katechéza upriamuje pozornosť na Rok sv. Jozefa, ktorý v celej Cirkvi aktuálne prežívame, začnem tou, ktorá sa v motte nášho stretnutia so Svätým Otcom Františkom spomína ako prvá. Pristavme sa teda pri Márii.

Mnohí určite viete, že v tomto roku uplynulo okrúhlych štyridsať rokov od začiatku medžugorských zjavení. Už viac ako štyridsať rokov sa Božia Matka cez toto miesto prihovára celému svetu. Niečo také nemá v histórii obdobu. Na to, ako jej posolstvá premieňajú nás aj ostatný svet, si musí dať odpoveď každý sám, no chcel by som, aby sme sa aspoň na chvíľku pozreli na život vizionárov, ktorí sa za týchto štyridsať rokov zmenili z detí na dospelých ľudí v zrelom veku. Ako dnes vyzerajú ich životy? Keď pôjdeme rad-radom a meno po mene, zistíme, že všetci žijú život požehnaný Bohom, v službe pre neho a Božie kráľovstvo. Každý z nich sa stretáva s Bohorodičkou v inom čase a intenzite, ale nikto z nich by stretnutie s ňou nevymenil za nič na svete. Nikto z nich nikdy neľutoval, že pred štyridsiatimi rokmi Mária vstúpila do ich životov, koľkým utrpením museli prejsť v čase komunistického režimu a akú podobu ich životy nadobudli. Tie krátke chvíľky v prítomnosti Márie sa navždy podpísali na ich životoch.

A teraz prejdime od Márie k Jozefovi. Ako sa roky prežité v jej prítomnosti podpísali na ňom? Ak si Boh takým výnimočným spôsobom pripravil Matku pre svojho Syna, verme tomu, že ešte oveľa pozornejšie vyberal spomedzi ľudí toho, komu by tu na zemi zveril oboch – aj svojho Syna, aj jeho Matku. Voľba svätého Jozefa za ženícha Panny Márie nie je žiadnou náhodou. Všetko, čo o svätom Jozefovi s istotou podloženou Písmom vieme povedať, by sa možno zmestilo do jednej vety. Božie slovo uvádza len jeho jedinú vlastnosť – to, že bol človek spravodlivý. Všetky ostatné vlastnosti, o ktorých v súvislosti so svätým Jozefom hovoríme, vychádzajú z biblických textov a sú vlastne Jozefovými reakciami na konkrétne Božie usmernenia.

Dávid Kováč

Odpovede na otázky, aký mal vek, keď si vzal Máriu za manželku, či bol starší, alebo mladší, ako mohol vyzerať a všetky ostatné, týmto podobné, sú len našimi dohadmi a predpokladmi. Ale najdôležitejšie v živote svätého Jozefa bolo to, že mal Máriu vedľa seba každý deň po celých približne tridsať rokov. Boli spolu pri každodenných povinnostiach. Pri námahách aj oddychu. Pri modlitbách, nákupoch, zariaďovaní domácnosti. V pracovných dňoch aj pri slávení sviatkov. Nikto nikdy nebol fyzicky s Máriou tak a toľko ako svätý Jozef. A nielen to. Obaja navyše žili vo fyzickej Božej prítomnosti – v prítomnosti Ježiša.

Ak na začiatku ich spoločného života o svätom Jozefovi čítame, že bol človekom spravodlivým, a z ďalších textov evanjelia vidíme, že bol aj pokorným, poslušným, pohotovým, múdrym, nábožným, citlivým..., na akú úroveň sa dostal ku koncu svojho pozemského života? Už rozumiete tomu, prečo v modlitbe k nemu spomíname, že môže urobiť možnými aj veci nemožné? Rozumiete, prečo sa stal najväčším ochrancom celej svätej Cirkvi – nového Kristovho tela tu na zemi?

Dar mesta Prešov Svätému Otcovi | Mesto Prešov

Modlitebné texty o svätom Jozefovi spomínajú prúdy nebeských milostí, ktoré sa vlievajú do jeho požehnanej duše, ako aj to, že plamene jeho vrúcnej lásky prenikli nebesá. A to je na živote svätého Jozefa to najpodstatnejšie a najdôležitejšie. Presne tak ako na živote každého človeka. Koľko lásky zo svojho vnútra cez svoj život dáva nielen svätý Jozef, ale každý z nás – ako Bohu, tak aj ľuďom. Jozef – tento „zabudnutý" potomok judských kráľov sa stal duchovne najväčším a najbohatším kráľom všetkých vekov. V úplnej skrytosti predbehol Šaula, Dávida aj Šalamúna.

Ak si znova uvedomíme, že žiadny iný človek na zemi nežil po celý svoj život v takej intenzívnej prítomnosti Márie a Ježiša, natíska sa otázka, akú mimoriadnu a nezmazateľnú stopu v Jozefovi muselo zanechať týchto spoločne prežitých tridsať rokov života. A keď sa nám zdá, že Jozef je v tomto spoločenstve Svätej rodiny len na treťom mieste, tak si spomeňte, čo sa o ňom píše v modlitbe akatistu: „Božia Matka, Kráľovná neba i zeme, ťa volá svojím pánom, vtelený Boží Syn ťa nazýva otcom a tvoj pozemský dom sa premenil na svätyňu, lebo v ňom býval Kráľ neba i zeme."

Nechcel by som však, a trúfam si povedať, že ani sám svätý Jozef by to nechcel, aby sme dnes zostali len pri uvažovaní o jeho živote. Aby sme skonštatovali jeho výnimočnosť, svätosť a duchovnú dokonalosť. Pre nás všetkých Boh skrze rok zasvätený svätému Jozefovi prináša dôležité posolstvo – aj dnes jestvuje miesto, kde každý z nás môže zažívať mimoriadne intenzívnu prítomnosť Ježiša a Márie. To miesto je pred Najsvätejšou Eucharistiou.

V tomto roku vyšla aj v slovenskom preklade kniha *In Sinu Jesu – V tichu pred Pánom*, ktorá je „vyliatím Ježišovho srdca" istému benediktínskemu pátrovi. Práve v tichu eucharistickej adorácie Ježiš v rozhovoroch s týmto pátrom benediktínom vyznáva, ako veľmi túži po spoločenstve každého človeka, a zvlášť nás kňazov. Prečítam z nej pár krátkych úryvkov: „Svoju ľudskú tvár som dostal od svojej Matky. Keď kontempluješ moju tvár, kontempluješ jej krásu..." „Zotrvaj v dôvere. Žehnáme ťa, ruka mojej Matky v mojej ruke..." „Ako ma teší udeľovať milosti a požehnania skrze čisté ruky mojej svätej Matky! Ona je pokladnicou a darkyňou všetkých bohatstiev, ktoré sú pre duše uložené v mojom najsvätejšom srdci..." „Všetko, čo som pre duše získal od Otca na oltári kríža, s Matkou po svojom boku, teraz vylievam na duše skrze jej srdce a jej ruky..." „Zakaždým, keď prejavíš lásku a úctu mojej najsvätejšej Matke, ctíš a uvádzaš do života slová, ktoré som vyriekol na kríži: ‚Hľa tvoja Matka.'"

Svätý Jozef nás v tomto mimoriadnom roku privádza do skutočnej duchovnej vyhne – do spoločenstva Márie a Ježiša v eucharistickej adorácii. Dnes by som teda chcel využiť túto príležitosť a všetkých vás pozvať a povzbudiť k pravidelnej poklone pred Najsvätejšou Eucharistiou. Ak vo svojich farnostiach máte k úcte pravidelne vystavenú Najsvätejšiu Eucharistiu, využite to a strácajte toľko času, koľko len môžete, v prítomnosti eucharistického Ježiša a v prítomnosti jeho Presvätej Matky. Ak takýto pravidelný čas vo farnosti nemáte, zájdite za svojím duchovným otcom a povedzte mu o svojej túžbe. Spojte sa aj viacerí ochotní ľudia a rozdeľte si dohodnutý čas v pravidelných intervaloch, napríklad raz v týždni. Verím, že vám vaši duchovní otcovia radi vyjdú v ústrety.

Nech bude nádherným ovocím Roka svätého Jozefa nielen obnovená úcta k nemu, ale predovšetkým nech je obnovený náš život a nech sa podobá Jozefovmu cez spoločenstvo eucharistického Ježiša – jeho duchovného Syna – a cez prítomnosť Presvätej Bohorodičky – jeho milovanej snúbenice. Ó, svätý Jozef, ochranca Cirkvi, pros vždy Boha za nás.

SLZY MATKY Z KLOKOČOVA

Martin MRÁZ

Obraz klokočovskej Bohorodičky pred korunovaním | Dávid Kováč

Milí pútnici, drahí bratia a sestry, v tomto roku 8. novembra uplynie sto rokov od smrti jedného z najväčších slovenských básnikov – Pavla Országha Hviezdoslava (1849 – 1921). Narodil sa v rázovitom slovenskom oravskom kraji, v obci Vyšný Kubín. Ako veľmi nadané dieťa a študenta ho poslali na štúdiá do maďarského Miškovca, kde sa tak zžil s maďarčinou a obľúbil si poéziu, že začal písať básne práve v tomto jazyku. Traduje sa istá historka z jeho života. Vraj po návrate do rodného kraja čítal svoje v maďarčine písané verše a jeho mama sa rozplakala. Rozplakala, pretože mu nerozumela. Nech to bolo, ako chcelo, nepopierateľné je, že sa skutočne vrátil k slovenčine a v nej potom prejavoval obrovský poetický talent. V básni *Mňa kedys' zvádzal svet* vyjadril zmenu svojho postoja takto: „A rozhodlo. Zrak drahej matere sa vtedy sklenul ponad mojím žitím blankytom jasným v plnej nádhere…" Plač matky zmenil cestu a nasmerovanie jej syna.

Drahí pútnici, pred niekoľkými dňami sa pápež František modlil v Budapešti pred ikonou slziacej Božej Matky z neďalekej maďarskej dedinky Máriapócs. Dnes prichádza do Prešova, aby svoj i náš zrak upriamil do očí Božej Matky z Klokočova, ktorá slzila pár rokov pred tou máriapócsskou a spustila tak celú sériu zázračných slzení gréckokatolíckych ikon v tomto našom regióne Karpatského oblúka. Táto zem je teda pokropená slzami Matky.

Ľudia plačú vtedy, keď chcú vyjadriť radosť, poznáme aj slzy pokánia, prípadne súcitu. Častejšie sú však slzy vyjadrením smútku, bolesti či žiaľu. V slzách sa však môžu ukrývať aj nevypovedané slová. Nevypovedané preto, lebo tie vyslovené už nikto nepočúva. Podobne ako slzy mamy, ktorej deti idú „vlastnou" cestou, lebo už majú „vlastný" rozum, stoja na „vlastných" nohách, spoliehajú sa na „vlastné" sily, schopnosti, financie, známosti… Slzy mamy sú vtedy posledným tichým prejavom lásky vo chvíli, keď už všetky slová boli vypovedané, ale aj neprijaté či nepochopené. Srdce mamy totiž vidí, keď cesta, po ktorej kráča jej dieťa, nemá dobrý cieľ. A Boh sa ukrýva v slzách matky, aby sa dotkol našich srdc. Ukrýva sa v slzách svojej Nepoškvrnenej Matky, ktorá sa počas stáročí dejín kresťanstva zjavovala a zjavuje, aby obmäkčovala srdcia jej detí a navracala ich na správnu cestu.

Drahí bratia a sestry, s približujúcim sa príchodom roka 2020, a teda aj roka 350. výročia zázračného slzenia ikony Presvätej Bohorodičky v Klokočove sme sa začali zamýšľať nad tým, akým spôsobom toto jubileum a Klokočov zvýrazniť. Naším cieľom bolo, aby sa Klokočov stal známym miestom – miestom, ktoré má svoj príbeh, svoju atmosféru – miestom, kam budú prichádzať ľudia nielen zo Zemplína, ale aj z iných kútov Slovenska. Boh však mal s Klokočovom iné plány. Prišla pandémia. Ale ten, ktorý všetko tvorí nové (Zjv 21, 5),

Otec Pavol Bardzák počas Akatistu ku klokočovskej Bohorodičke | Dávid Kováč

Dar Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku Svätému Otcovi | Daniel Dzurovčin

ani vtedy neprestal prekvapovať novosťou a tým, ako mení naše predstavy a plány. Boh neurobil Klokočov známym ako miesto, ale zviditeľnil ho pre jeho odkaz, resp. pre jej slzy. Klokočovský chrám bol totiž ako mnohé iné chrámy zatvorený pre verejné bohoslužby, ale klokočovská Bohorodička nezostala v chráme – aj keď jej ikona tam fyzicky stále bola. V čase najväčšieho strachu vyšla von za svojimi deťmi. Dejiny jej ikony ukazujú, že v ťažkých časoch svoje deti vždy sprevádza – počas tureckých vojen, náboženských povstaní, v exile, počas cholerovej epidémie, v prvej i druhej svetovej vojne, počas komunistického prenasledovania i v časoch „modernej" slobody a presadzovania „nových" ľudských práv.

Z jej očí dnes slzy nevytekajú, ale určite plače jej materinské srdce. Je to plač, ktorý nemá zastaviť pandémiu vírusu, ale pandémiu sebectva a hriechu. Plače ona, aby sme nemuseli plakať my – určite aj kvôli tomu, aby nás uchránila od niečoho horšieho – od večného plaču oddelenia od Boha.

Vtedajšie rozhodnutie vladyku Milana Chautura, aby veľkoplošné bannery s jej ikonou mohli byť rozmiestnené na verejných miestach východného Slovenska, sa tak v tejto optike stalo prorockým gestom pre dnešnú dobu. V čase strachu a obáv chce ľudí premknutých obavami z budúcnosti upokojiť láskyplný a súcitný pohľad Matky a ich srdcia chcú obmäkčiť jej slzy. V poslednej kapitole Apokalypsy sa píše: „A počul som mohutný hlas od trónu hovoriť: ‚Hľa, Boží stánok je medzi ľuďmi! A bude medzi nimi prebývať...'" (Zjv 21, 3) Dvetisícročná tradícia kresťanstva (u nás je to krásne vyspievané v Akatiste k Presvätej Bohorodičke) označuje práve Bohorodičku ako stánok, svätyňu svätých, chrám, príbytok Boha. Jej ikony, ktoré boli rozmiestnené pri hlavných cestách, ktoré máme doma, a predovšetkým tá, ktorú máme dnes medzi sebou, svedčia o tom, že Boh ostáva s nami. Ona ukazuje vždy na neho. Pohľad do jej súcitných očí nás chce uistiť o blízkosti Boha, toho Boha, o ktorom posledná kapitola Apokalypsy ešte povie, že „bude medzi nimi prebývať; oni budú jeho ľudom a sám Boh – ich Boh – bude s nimi. Zotrie im z očí každú slzu a už nebude smrti ani žiaľu; ani náreku ani bolesti viac nebude..." (Zjv 21, 3 – 4). Je to ponuka pre človeka dnešnej doby, ktorý už dosiahol svoje limity a nevie, čo robiť a ako ďalej...

Pápež František prijal klokočovskú ikonu Božej Matky koncom júna tohto roka vo Vatikáne. Vo svojom príhovore počas audiencie nám odkázal: „Bratia a sestry, táto oslava Matky Božej nech obnoví vo vašom ľude vieru a živé vedomie jej príhovoru na vašej ceste." Nemusíme poznať svoju budúcnosť, stačí, ak vieme, že srdce Matky je pri jej deťoch a jej modlitby neostávajú nevypočuté. Ona ukazuje na Krista, ktorý je Pánom dejín. A ktorý všetko drží vo svojich rukách. Nechajme sa teda sprevádzať súcitným pohľadom Bohorodičky.

Drahí bratia a sestry, milí pútnici, v živote každého z nás sa môžu prejaviť bolestné momenty, preto sa dnes Božia Matka z Klokočova znova vyberá na cesty tohto sveta, aby bola blízko pri svojich deťoch. Dnes, keď budeme spolu s pápežom Františkom a celým svetom pozerať do jej očí, k nám môžu prehovoriť slová kondaku – modlitby vytvorenej pri príležitosti 350. výročia jej slzenia: „Tebe, láskavá Vládkyňa, Bohorodička, prinášame pieseň vďaky a chvály. Viac než slová prihovárajú sa k nám tvoje slzy; nachádzame v nich posilu, útechu i odvahu. Zastávaj sa svojho ľudu, aby ti mohol stále spievať: Raduj sa, Matka plačúca, ale neopúšťajúca!"

Kňazi v sprievode k pódiu (v strede otec Martin Mráz) | Dávid Kováč

Dávid Kováč

… NA TVOJE SLOVÁ BUDEME PAMÄTAŤ

Adriana MATOĽÁKOVÁ

Slávnostná svätá liturgia sa skončila, program doznieva poslednými tónmi piesní z pódia, veriaci sa pomaly, pozvoľna rozchádzajú. Niektorým sa v tvári zračí nadšenie, radosť, niektorým pokoj, niektorí nedokážu ukryť dojatie, vďaku či slzy. Zachytávali sme bezprostredné dojmy prítomných po skončení Božskej liturgie sv. Jána Zlatoústeho so Svätým Otcom Františkom v Prešove…

Ján (41), Stará Ľubovňa – Som rád, že som tu mohol byť, tá atmosféra tu pri Svätom Otcovi je úžasná, rovnako aj organizácia, poriadok. Ale najviac ma zasiahlo to, že som mohol Svätého Otca vidieť z fakt tesnej blízkosti.

Dávid (11), Zemplínska Teplica – Najviac sa mi páčilo, že tu blízko chodil pápež. A veľmi som sem chcel prísť.

Andrejko (8), Zemplínska Teplica – Mne sa najviac páčilo, že som videl pápeža. A bol som taký šťastný, že som až plakal.

Richard Vašečka, poslanec Národnej rady SR – Ja som vždy rád, keď môžem prísť do Prešova, kde som študoval a odkiaľ mám rodinu, a som rád, že som znova mohol zažiť byzantský obrad. No a obrovská vec bola, že sme ho mohli prežívať so Svätým Otcom Františkom. Mňa najviac oslovila téma, ktorou je kríž Ježiša Krista, a to, že na rozdiel od včerajšieho politického stretnutia, na ktorom sme boli, to dnešné bolo naozaj duchovné, Božie, veľmi hlboké, a myslím, že to budem ešte dlho „prežúvať", aby sa to slovo v mojom živote ujalo.

Boris Kollár, predseda Národnej rady SR – Už to, že to bolo stretnutie so Svätým Otcom, bolo veľmi silné. Poukazoval na štvrté Božie prikázanie – cti otca svojho a matku svoju a o tom sme sa potom bavili – aby si deti ctili svojich rodičov, starali sa o nich. Hlavne v starobe, aby neostali opustení. A dnes to bolo, samozrejme, niečo úžasné, taká energia z toho Svätého Otca ide, že je to veľké povzbudenie do nášho ďalšieho života. Život je dnes ťažký pre všetkých, ale takýmto spôsobom Svätý Otec národ aspoň na chvíľku spojil, lebo sme naozaj veľmi rozoštvaní a polarizovaní.

Jakub (31), Jakubovany – Môj prvý zážitok bol z toho, že nás policajti pri vstupe prehľadávali, čo sa mi veľmi páčilo. Že sa dbá na bezpečnosť pápeža. A potom ma veľmi oslovilo, ako všetci ľudia mávali vlajkami, že to bolo také jednotné.

František (65), Klokočov – Všetko sa mi tu páčilo, účasť, nálada, atmosféra. Svätý

Timotej Škrepták

Otec bol veľmi milý. Ja som tu už bol aj pred tými dvadsiatimi piatimi rokmi a znova to bolo výborné.

Dalibor (33), Prešov, záchranár – Väčšinou sme mali pacientov, ktorým poklesol tlak a odpadli. My osobne sme mali troch, ktorých sme ošetrovali, jeden pán mal nízky cukor. Brali sme svoju účasť na tomto podujatí čisto pracovne, profesionálne, ale z pápeža sme mali zimomriavky, predsa len sa nás to dotklo, sme katolíci.

Samuel (19), Michalovce, dobrovoľník – Som dobrovoľníkom, pretože sa mi všeobecne páčila príležitosť zapojiť sa do návštevy Svätého Otca aj iným spôsobom, ako sa možno ľudia bežne zapájajú. A zároveň je to super možnosť, ako stráviť čas s novými ľuďmi aj s ľuďmi, ktorých už poznám, a pomôcť. Určite to nesklamalo moje očakávania, myslím si, že to bolo veľmi fajn, ale aj veľmi náročné – nespali sme dnes vôbec, prišli sme do Prešova včera o štvrtej a teraz je už okolo druhej, a stále sme tu. Takže to bolo náročné, ale stálo to za to. Musím povedať, že to bola pre mňa veľmi hodnotná skúsenosť.

Dávid Kováč

Anna (51), Levoča – Nádherný zážitok, neskutočné sa stalo skutočným. Dostala som sa sem na poslednú chvíľu, ale som veľmi šťastná, že som mohla byť na takomto podujatí, vidieť Svätého Otca, počuť ho a zažiť tú neskutočnú atmosféru, ktorá tu bola. Dúfam, že tie dojmy, ktoré mám, vo mne ešte dlho zostanú a že sa nimi dokážem stále potešiť, a uplatniť ich vo svojom živote.

Marta (57), Víťaz – Je to neuveriteľné, ohromný zážitok na celý život. Nie som na stretnutí so Svätým Otcom prvýkrát, už som bola aj v deväťdesiatom, potom som bola aj v Rožňave v roku 2003 a teraz som tu – každé stretnutie malo niečo svoje, ale všetky boli silné a úžasné.

Milan Majerský, predseda Prešovského samosprávneho kraja – Bolo to úchvatné – jednak to, že som mohol byť v priamej blízkosti Svätého Otca, ako aj to, že som mu mohol odovzdať dar. Odovzdal som mu dar z jedného z pútnických miest, máme ich tu v Prešovskom kraji štyri: Levoča, Gaboltov, Litmanová a Ľutina. Vieme, že na každom z týchto pútnických miest rastú lipy, tak som mu odovzdal obraz z Levoče a zo všetkých týchto pútnických miest lipový čaj – veľa čaju, aby ho mohol rozdať chudobným. Ale najdôležitejšie sú slová, ktoré nám odovzdal,

Zboristi | Dávid Kováč

Mária Žarnayová

a to bolo hlavne to, že kríž nie je ozdoba. Kríž musíme nosiť v srdci a v živote a nemáme ho zneužívať na žiadne ciele, ale využiť na to, aby sme dokázali bratsky žiť s ostatnými.

Miriam Lexman, poslankyňa Európskeho parlamentu – Vnímam túto návštevu ako požehnanie pre Slovensko, pretože sa mi zdalo, že tieto ťažké časy nás ešte viac rozdelili. Je tu akási nejednota, ľudia sú veľmi skeptickí, a Svätý Otec nám priniesol optimizmus. Svätý Otec nás povzbudzuje k tomu, aby sme v každom videli brata – aj v človeku, s ktorým si možno nerozumieme vo všetkom. A to je, myslím, veľmi veľké posolstvo. Svätý Otec nás vyzýva aj k tomu, aby sme sa pozerali do budúcnosti, aby sme vnímali to, že náš dnešný krok niekam vedie, a aby sme sa hlbšie zamysleli nad tým, kam vedie a k čomu vedie, a spolu budovali takú budúcnosť, ktorá by bola lepšia pre všetkých.

Mária (15), Lastomír – Najviac sa mi páčilo, že to bolo živé, že prišiel pápež. Kázeň bola úžasná, zaujímavá, úplne ma to zaujalo, a až potom mi došlo, že aha, to je kázeň, to by ma malo nudiť, ale toto bolo strašne super. Čítala som ju z obrazovky, lebo nerozumiem po taliansky. Bála som sa, že nebudem stíhať, ale, našťastie, som stíhala, takže to bolo fajn.

Eva (54), Dulova Ves – Som veľmi vďačná Pánu Bohu, že som sem mohla prísť a pookriať na duši. Som veľmi šťastná... veľmi silné emócie prežívam... a ďakujem všetkým, svojej známej, ktorá ma zobrala do VIP, organizátorom za to, že to bolo všetko perfektné, ale predovšetkým Pánu Bohu.

vladyka **Milan Chautur**, emeritný košický eparchiálny biskup – Pre mňa to bolo zopakovanie nádhernej atmosféry, ktorú sme prežívali na tom istom mieste so sv. Jánom Pavlom II. 2. júla 1995. Aj keď sme sa rokmi posunuli ďalej a ľudia odvtedy prešli rozličnými sklamaniami, predsa v našich veriacich zostalo to silné náboženské jadro a jasné povedomie viery. Bolo to vidno aj pri Svätom Otcovi Františkovi, ako sa silne vhĺbil do atmosféry modlitieb a spevov. Všetky „covidové prognózy“ a strašenia či vakcinačné a antivakcinačné prúdy išli v tomto prípade úplne bokom. Veriaci boli veľmi disciplinovane a vo vzájomnej ohľaduplnosti prítomní na svätej liturgii s hlavou Katolíckej cirkvi, od ktorej nás gréckokatolíkov neoddelili ani roky likvidácie za komunizmu. Preto som veľmi vďačný všetkým ľuďom, dobrovoľníkom, kňazom, chórom, zdravotníkom, policajtom a všetkým zodpovedným, že tak nádherne pripravili priestor i atmosféru pre spokojnú modlitbu prítomných. A s láskou prevolávam: *„Na mnohaja i blahaja ľita vsim blahoditelem i christianom...“*

Katka Knechtová, speváčka – Nikdy predtým som na podobnom podujatí nebola. Ocitla som sa pred publikom, ktoré bolo plné očakávania príchodu pápeža Františka, a ja som na tom bola rovnako. Bol to výnimočný deň a to, že som pred jeho príchodom a v očakávaní mohla spievať pre ľudí, bol skutočný zážitok.

vladyka **Marián Andrej Pacák CSsR**, emeritný torontský eparchiálny biskup – Osobne som to prežíval veľmi radostne. To, čo som najviac vnímal a čo ma najviac

Michal Petriľák

Mária Žarnayová

oslovilo, bola pápežova ľudskosť a jednoduchosť. Bolo to cítiť nielen v jeho krásnom úsmeve, ale v každom slove, ktoré odznelo na jednotlivých stretnutiach. Nehovoril silou cirkevnej autority, ale silou lásky a úprimného bratstva. Zdalo sa mi, akoby bol jedným z nás. Jasne dal najavo, že mu na nás záleží. Je to veľký človek a veľmi si ho vážim.

Andrea Turčanová, primátorka mesta Prešov – Príchod Svätého Otca do Prešova považujem za výnimočnú udalosť. Myslím si, že v mojom funkčnom období sa už žiadne väčšie podujatie, ako je návšteva pápeža v našom meste, nemôže udiať. Počas rozsiahlych príprav na toto podujatie som preto cítila naozaj veľký rešpekt. Na samotnej slávnostnej liturgii ma oslovil Svätý Otec svojou múdrosťou, ale zároveň jednoduchosťou a úprimnosťou. Zatiaľ čo pred návštevou pápeža som vnímala množstvo negatívnych vyjadrení a komentárov v súvislosti s jeho príchodom, po skončení podujatia som sa nestretla so žiadnym negatívnym komentárom a zo všetkých strán prichádzajú veľmi pozitívne ohlasy. Touto cestou by som sa chcela verejne poďakovať organizátorom z Gréckokatolíckeho arcibiskupstva Prešov, ako aj ostatným zložkám a inštitúciám, ktoré sa zapojili do organizácie, vrátane mojich kolegov z úradu, pracovníkov PSK, členov bezpečnostných a záchranných zložiek, ako aj všetkých zapojených dopravcov a ich profesionálnych vodičov. Všetci urobili maximum, aby zabezpečili plynulý a úspešný priebeh akcie.

Martin Husovský, hudobník – Mňa naplnila veľká radosť. Radosť zo zjednotenia, radosť z pokory a ľudskosti, ktorú bolo cítiť na každom metri štvorcovom. Kiežby jeho slová padli na úrodnú pôdu.

vladyka **Ladislav Hučko**, pražský exarcha – Myslím, že všetci sa presvedčili, že Svätý Otec František ide pevne v línii evanjelia a súčasne v línii svojich predchodcov. Má ten istý obsah, iba často iný spôsob vyjadrenia, iné dôrazy. Tým sa oživuje a umožňuje osobné oslovovanie väčšieho počtu ľudí a ukazuje, že k tomu, aby nakoniec všetci boli jednotní a zjednotení, čiže úprimne a s radosťou prijímali ten istý obsah, nevyhnutne prispieva aj rozmanitosť, ktorá nerúca, ale buduje. Cítil som, ako sa u mnohých (podobne ako aj u mňa) nenápadne roztápali ľady chladnejších sŕdc a vychádzalo hrejivé slnko lásky. Dúfam a verím, že to bude trvať čo najdlhšie.

vladyka **Ján Babjak SJ**, prešovský arcibiskup metropolita – Cesta Svätého Otca na Slovensko bola pre mňa, ale aj pre mnohých ľudí jedným veľkým zázrakom. Videli sme pápeža sviežeho, akoby omladnutého a plného Božieho Ducha. Jeho návšteva priniesla veľa radosti.

Michal Petrilák

Dávid Kováč

Michal Petrilák

Michal Petrilák

Škoda, že homílie a príhovory Svätého Otca neboli simultánne prekladané, ale bolo to tak dané. Áno, veriaci si ich s odstupom času prečítajú, ale už nebudú mať takú údernú silu, najmä pre tých, ktorí boli osobne na stretnutí s pápežom. S príhovormi a homíliami Svätého Otca sa treba oboznámiť, dobre ich rozobrať a premeditovať, a uvádzať ich do života, osvojovať si ich hĺbku. Pandémia rozdelila veriacich na očkovaných a neočkovaných. Zaznievali vzájomné obviňovania a šírili sa mnohé hoaxy. Očakávam, že slová Svätého Otca – ak ich prijmeme do otvoreného srdca – urobia svoje, zjednotia nás a uvedú do pokory a vzájomného porozumenia.

Lucia Lovášová, dirigentka zboru – Prvé dojmy z dnešnej liturgie sú neopísateľné, slovami sa nedá vykresliť radosť, pokoj, sila slova, ducha a osobnosti Svätého Otca, ktorá naplnila naše srdcia. Pred začiatkom liturgie sa v nás miešali rôzne pocity: uvedomovali sme si veľkú zodpovednosť, nevyhnutnosť úplnej koncentrácie, flexibility, pokoja, zároveň sme boli vďační za dôveru, ktorú do nás vložili, uvedomovali sme si, že je to veľká milosť a že takýto čas zažijete iba jediný raz vo svojom živote. Všetky obavy sa rozplynuli príchodom Svätého Otca, z ktorého vyžaroval nesmierny pokoj. Celú svätú liturgiu s ním sme vnímali ako spoločnú hlbokú modlitbu a sme nesmierne radi, že sme mohli celému svetu priblížiť nádheru našich byzantských nápevov a spevov. Pre mňa ako dirigentku je nesmiernou cťou, že práve do mňa bola vložená dôvera, aby som mohla dirigovať tento zbor, týchto spevákov. Spolupráca s nimi, ako aj s pani dirigentkou Máriou Šandorovou bola pre mňa dynamickou, úžasnou, nesmierne obohacujúcou a inšpiratívnou. Som im nesmierne vďačná za ich vieru, pochopenie a odovzdanie.

vladyka **Cyril Vasiľ SJ**, košický eparchiálny biskup – Táto návšteva Svätého Otca bola pre mňa osobitne významná, pretože doteraz som ani pri jednej z predchádzajúcich pápežských návštev nemohol byť tak blízko Svätého Otca a vnímať radostnú atmosféru jeho prijatia zo strany veriacich.Toto liturgické slávenie sa vyznačovalo osobitne radostnou atmosférou i hlbokou duchovnosťou.

Spoločné slávenie liturgie je najvyšším prejavom cirkevnej jednoty. Naša byzantská liturgia vytvorila pre prítomného Svätého Otca hlboký duchovný rámec. Svätý Otec pri príchode na Slovensko hovoril

Timotej Škrepták

o schopnosti kontemplácie a Liturgia sv. Jána Zlatoústeho je prirodzenou platformou na meditáciu. Osobitný zážitok vo mne vyvolala pápežova modlitba pred ikonou klokočovskej Bohorodičky – jeho pohľad uprený do očí tejto milostivej ikony bol výrazom hlbokého duchovného dialógu a osobnej mariánskej úcty pápeža Františka.

vladyka **Peter Rusnák**, bratislavský eparchiálny biskup – Ako hovorí začiatok Žalmu 44: „Moje srdce prekypuje krásnymi slovami...“, lebo to sa ťažko dá vyjadriť, keďže zatiaľ som nabitý úplne všetkými pozitívnymi emóciami – vďačnosť, radosť, hrdosť – a všetko sa to miesi do jedného obrovského ďakujem. Ďakujem Bohu, ďakujem Svätému Otcovi, ďakujem Gréckokatolíckej cirkvi, že som túto slávnosť mohol skutočne priamo zažiť. Veľká pochvala a vďaka patrí aj usporiadateľom a tým, čo pripravili celú tú slávnosť, a ľuďom, ktorí sa zúčastnili. V neposlednom rade aj speváckemu zboru, ktorý podkreslil celú túto slávnosť nádherným spevom.

Filip (18), Poprad – Vo chvíli príchodu Svätého Otca som cítil silné emócie nádeje a veľmi som sa tešil z atmosféry, ktorá tu panovala. Všetci sa tešili na príchod Svätého Otca, na slová, ktoré nám povie. A boli to slová, ktoré posilnili človeka, a verím, že aj zjednotili našu spoločnosť, alebo ešte zjednotia, pretože práve v týchto chvíľach to potrebujeme. Nádej, že budú lepšie zajtrajšky, že sa nemusíme trápiť...

Dávid Kováč

Dávid Kováč

PRÍBEH NÁVŠTEVY

Juraj GRADOŠ

Michal Petrík

Všetko sa to začalo 8. marca 2021 na palube lietadla, ktoré smerovalo z Bagdadu do Ríma. Vtedy tam padla rečnícka otázka: „Ale Budapešť je len dve hodiny autom od Bratislavy, prečo nenavštíviť Slovensko?" Jej autorom i tým, kto na ňu o niekoľko mesiacov neskôr – 4. júla – na Námestí sv. Petra v Ríme odpovedal, bol Svätý Otec František.

Pre drvivú väčšinu veriacich po tomto okamihu nasledoval až 14. september a, samozrejme, medzitým registrácia a dlhé čakanie, či všetko dopadne dobre. Ale to, ako to toho 14. septembra dopadlo, je výsledkom práce, obiet a modlitieb množstva ľudí. Nemožno si na každého spomenúť aj preto, že ľudská pamäť nie je dokonalá. Pre niekoho niečo jednoduché mohlo byť v skutočnosti heroický výkon. Priam hrdinstvo hraničiace s rizikom veľkej obety. Počas tých desiatich týždňov museli dať mnohí na vedľajšiu koľaj svoje plány. Dovolenka bola pre nich iba snom, ktorý si možno doprajú teraz v jeseni. Ale asi iba doma. Keďže sme Cirkvou spojenou s rodinou skoro na všetkých úrovniach, niekedy aj rodina bola akoby vedľa, no neustále pozorovaná kútikom srdca. Vtedy ten či tá, ktorí s týmito ľuďmi spojili svoje životy v dobrom i zlom, zatiahli na hlbinu svojich síl. Aj to je dôkaz toho, že vymenovať tu všetkých, ktorí sa pričinili o nádhernú oslavu Kristovho Kríža, je nemožné.

Napriek tomu spomeniem aspoň niekoľko príbehov a mien, ktoré mi za tie mesiace zarezonovali v ušiach. A to, čo títo ľudia z lásky k Bohu, k Cirkvi – k nám urobili. Začnem jedným dlhým menoslovom. 22. júla 2021 prešovský arcibiskup metropolita Ján Babjak SJ vymenoval komisiu pre prípravu návštevy pod vedením protosynkela Ľubomíra Petríka, v ktorej okrem zástupcov ostatných slovenských eparchií dôstojných otcov Marka Rozkoša a Petra Sabola boli aj otcovia Daniel Dzurovčin, Jaroslav Pasok, Michal Sopko, Michal Pavlišinovič, Vladimír Sekera-Mikluš, Peter Šturák, Peter Milenky, Peter Tirpák, Rastislav Janičko, Juraj Gradoš a Matúš Verba. V komisi boli aj zástupcovia laikov – Gabriel Paľa, Viktória Žolnová a Jana Pristášová. Táto komisia sa stretávala a pripravovala základný rámec návštevy. Niektorí z jej členov mali svoje špecifické úlohy.

Na začiatku všetkého ste sa mohli zapojiť do duchovnej prípravy. Tú skoordinoval a zastrešil otec Peter Tirpák a pravdupovediac ju finalizoval počas svojej dovolenky. A keďže sa duchovná príprava začínala na sviatok Premenenia Pána 6. augusta, tak to bolo naozaj hektické tempo. Prezradím, že celé toto dielo dostalo definitívnu podobu na úplne poslednú chvíľu, až v prvých hodinách 6. augusta.

Už na prvom stretnutí sa však riešil program celého podujatia. To dostal na starosť otec Peter Milenky, ktorý spolu s Martinou Vaškovou moderoval aj bezprostredný duchovno-kultúrny program. Jeho výber naznačoval, akým smerom sa má program uberať – že má byť pre všetky vekové kategórie. Všetci účinkujúci boli poctení, že mohli vystúpiť. Iba niekoľko ich odmietlo, lebo nespĺňali prísne protiepidemické opatrenia. Kvalitu programu ste mohli posúdiť všetci, ale z vašich reakcií spred oltára možno všetkým účinkujúcim i otcovi Petrovi povedať, že sa vydaril.

Súčasťou celého slávenia bola aj ikona klokočovskej ikony Presvätej Bohorodičky. Po umelecko-historickej stránke takýto vzácny predmet nemožno len tak vziať a preniesť z Klokočova do Prešova – i keď „na pápeža". Všetky potrebné dovolenia mal na starosti otec Marko Rozkoš.

Kým títo všetci sa zameriavali na duchovnú stránku podujatia, v zákulisí celej akcie to vrelo. Od počiatku boli kritickými dve oblasti – prihlasovanie a samotné technické zázemie. Dlho sme čakali, kým sa spustila registrácia. A nie jedna: dobrovoľníci, veriaci, kňazi či VIP. Registráciu zo strany Gréckokatolíckej cirkvi mal na starosti otec Michal Sopko. A veruže ku koncu, keď stúpala nervozita, stúpal aj počet e-mailov, ktoré mal denne vybaviť – sťažnosti, prosby... Systém nie je dokonalý, a tak z času na čas zlyhával. No

Michal Petriľák

nechceli sme nikomu, kto mohol a chcel byť na podujatí, takpovediac zatvoriť dvere pred nosom.

Technické zázemie mal na starosti synkel pre ekonomiku Daniel Dzurovčin, ktorý bol počas príprav v podstate mužom číslo dva. Dobre vedel, že to nebude ľahké. Na jednej strane bolo treba vybrať tie najlepšie firmy a na druhej nájsť finančné zdroje. Preto ak niekedy dostal niečo zadarmo – z lásky k Bohu a Cirkvi, bolo to pre neho povzbudením. Ten najväčší sponzor zostáva v anonymite, no okrem neho za „Pán Boh zaplať" akciu podporili aj ďalší sponzori. Tu netreba zabudnúť na podporu vlády Slovenskej republiky, mesta Prešov a Prešovského samosprávneho kraja, ktorí priamo či cez organizácie v ich zriaďovacej pôsobnosti túto akciu aktívne podporovali.

Nezištne na nej pracovali aj stovky dobrovoľníkov. Ich vedenie a pomoc s ich registráciou mal na starosti tandem otca Matúša Verbu a Viktórie Žolnovej. Na ich zaškoľovaní sa podieľali mnohí odborníci najmä z eventovej agentúry, ktorá podujatie organizačne zastrešovala – pani Barbora Okruhľanská a Martin Královič. Pre nich bolo pripravené prekvapenie. Svätý Otec po liturgii posvätil viac ako tisíc ružencov určených práve im. Tie zabezpečil otec Rastislav Janičko a finančne ich sponzorovalo pútnické centrum na hore Zvir.

Najsledovanejším momentom však bola svätá liturgia na pódiu, ktoré vyrástlo za dvanásť dní. Jeho stavbe predchádzalo množstvo rokovaní a hľadaní takého riešenia, ktoré by bolo nielen estetické, ale aj bezpečné a podľa presných pokynov z Vatikánu. Architektom pódia a inventáru bol pán Peter Marcinko so svojimi spolupracovníkmi, predovšetkým Monikou Andráškovou. Dominantnými na pódiu boli okrem kríža aj ikony Krista Učiteľa a Božej Matky z dreveného Chrámu Stretnutia Pána so Simeonom z roku 1760 v Kožanoch. Graficky na ich príprave spolupracovali Jaroslav Havrila a otec Juraj Gradoš. Rúcha a liturgické plachty na túto udalosť ušili sestra Tarzícia Marta Kravcová SNPM a Vladimír Demjanovič. Celú bohoslužbu pripravil otec Marko Durlák, ktorý bol aj za prešovskú stranu hlavným ceremoniárom. Technicky to do tlačenej podoby preniesol otec Juraj Gradoš, ktorý mal na starosti všetky tlačené výstupy. Tie po jazykovej stránke upravovala Adriana Matoľáková.

Tu možno spomenúť tých, ktorí sa okrem našich sídelných biskupov podieľali priamo na liturgii. Tú koncelebrovali protosynkeli Ľubomír Petrík, Vladimír Skyba, Jaroslav Lajčiak a súdny synkel Jaroslav Pasok. Najčastejšie však bolo počuť spev diakonov Rastislava Vargu a Petra Feňáka. Apoštol spieval čtec Juraj Duda. Asistovali bohoslovci Michal Janočko, Boris Rebjak, Gabriel Šuťák, Peter Koršňák, Peter Rusnák, Jakub Jurčišin, Jozef Havrilčák, Samuel Malík, Miroslav Baran, Samuel Slota, Štefan Pacák, Ján Pavúk, Marek Bogdaň, Dávid Siroka a Jozef Andrej. Nad nimi bdeli ceremoniári otcovia Pavol Vasiľ, Michal Kuruc ml., Vladimír Noga a Dominik Petrík.

Na slávnosti znel nádherný spev spojeného zboru, ktorý dirigovala pani Lucia Lovášová. Príprava, nácviky, neustále presúvanie sa medzi Košicami a vranovským Čemerným boli veľkou obetou, ktorú ocenil aj Svätý Otec, keď sa po odchode z pódia na nich usmial a ukázal im zdvihnutý palec. Ich vystúpenie vyznelo dobre aj vďaka zvukárom pod vedením Slavomíra Tokára. Tí spolu s osvetľovačmi zvýraznili pozitívne vnemy z celej akcie. V závere si mohli účastníci vziať na pamiatku zopár kvietkov z výzdoby, ktorú veľmi elegantne pripravila Andrea Zelinová.

Celé podujatie však bolo treba zastrešiť aj mediálne. A neraz pomôcť tam, kde bolo akútne treba. Táto úloha pripadla hovorcovi Prešovského arcibiskupstva otcovi Michalovi Pavlišinovičovi. Tomu so zahraničnými médiami pomáhal otec Jaroslav Pasok, autor slovenského prekladu homílie Svätého Otca. Ten aj sprevádzal zahraničných biskupov na ceste na Slovensko a späť.

Na konci treba znova spomenúť toho, ktorého prítomnosť bolo možné vnímať všade – od prípravy až po umiestnenie kvetov – hlavného koordinátora celej akcie otca Ľubomíra Petríka. Aj keď jeho precíznosť bola niekedy pre neho vyčerpávajúca, bez neho by táto akcia nedopadla k takej spokojnosti. Môžem zodpovedne povedať, že nejednu noc sa posledná žiarovka na arcibiskupskom úrade vypínala práve v jeho kancelárii. I to svedčí o tom, že svoju úlohu bral zodpovedne a s plným nasadením.

Martin Mathia Tomko

Okrem týchto poväčšine duchovných otcov sa na príprave slávnosti podieľali mnohí ďalší. Ide najmä o zamestnancov Gréckokatolíckeho arcibiskupstva Prešov, dodávateľských firiem a živnostníkov. Ich mená rezonujú v srdci tej, ktorú nazývame našou Matkou, a v srdci jej Syna.

Všetkým týmto ľuďom a organizáciám patrí jedno obrovské ďakujem a spev, ktorý sa na záver rozliehal pred Mestskou športovou halou v Prešove: *„Živite, ľudije, na blaho svita, i vsim christianom mnohaja ľita, mnohaja, blahaja, mnohaja blahaja ľita. Ta i vo zdraviji, i spaseniji, ta i vo zdraviji, i spaseniji mnohaja, blahaja, mnohaja blahaja ľita."*

Dávid Kováč

NEPREMÁRNIŤ POZVANIE

Juraj GRADOŠ

Za návštevou Svätého Otca a jej priebehom stáli stovky, ba tisíce ľudí, ktorým všetkým patrí poďakovanie. Ich činnosti mali na starosti vedúci či jednotliví zodpovední kňazi a laici. No najväčšia ťarcha zodpovednosti ležala na pleciach koordinátora pápežskej návštevy v Prešove otca Ľubomíra Petríka.

Mons. Ľubomír Petrík (56), rodák zo Sačurova, pôsobil ako správca farností Kapišová a Svidník, neskôr ako pedagóg na GTF PU, riaditeľ, kancelár a hovorca Prešovského arcibiskupstva, kde je od roku 2017 protosynkelom.

Otec Ľubomír, keď si sa dozvedel, že Svätý Otec môže reálne prísť na Slovensko, aké pocity ťa zaplavili?

Asi také ako ostatných, ktorí milujú Cirkev a majú úctu k Svätému Otcovi. Veľmi som sa potešil.

Viem, že máš vo veľkej úcte rímskych pápežov. Čím ťa oslovuje práve František?

Veľmi ma napríklad oslovila jeho prvá exhortácia *Evangelii gaudium*. Je nabitá misijným duchom, a to mi veľmi imponuje. Predstavuje v nej Cirkev na ceste, vychádzajúcu a ohlasujúcu radostnú zvesť všade, aj na perifériách. Toto nemôže neoslovovať. Hovorí o farnosti ako spoločenstve spoločenstiev. O tom, že kresťan je misionárom, ináč je otázne, či je ešte kresťanom. Zo všetkých svojich nedávnych predchodcov sa najviac venuje homílii ako vrcholu ohlasovania. V tejto exhortácii má priam celú homiletiku, čomu sa ako učiteľ homiletiky veľmi teším. Oslovujú ma jeho homílie, ale aj jeho bezprostrednosť, ktorú som mohol veľmi konkrétne zažiť aj pri tejto návšteve, napríklad v zákulisí. A ešte niečo. V živej pamäti máme sv. Jána Pavla II., ktorý nám bol mentalitou, geograficky či rečou veľmi blízky. Vedeli sme, že jeho nástupcovia to nebudú mať po takom obľúbenom pápežovi ľahké. A prišiel Benedikt XVI., na ktorého nedám dopustiť. Bol som ním veľmi oslovený, každým jeho slovom a gestom. A teraz pápež František, ktorý sa nám stal po tejto návšteve ešte bližším. Na týchto troch nástupcoch sv. Petra vidím, že ide naozaj o svätý úrad, že Svätý Duch vanie v Cirkvi, lebo jej dáva odvážnych pápežov, z ktorých každý je originálny a vo svojej dobe je prorokom, otcom i pastierom.

Táto návšteva je pre teba výnimočná – bol si vymenovaný za koordinátora jej prešovskej časti. Nebál si sa tejto výzvy? Ak áno, čoho si sa na začiatku bál?

Nenazval by som to strachom, skôr som cítil veľkú zodpovednosť. Skutočne veľmi veľkú, pretože mi bola daná vladykom Jánom veľká dôvera. Veľmi mi záležalo na tom, aby sme to s Božou pomocou zvládli, aby sme nepremárnili historickosť a jedinečnosť toho, že Svätý Otec bude prvýkrát v histórii sláviť gréckokatolícku svätú liturgiu v našej krajine. Uvedomoval som si, že naši kňazi, rehoľníci, veriaci trpeli práve pre vernosť a z lásky k Svätému Otcovi, a už preto si nemôžeme dovoliť nepripraviť

Michal Petriľák

Dávid Kováč

Michal Petriľák

Barbora Sosková

túto návštevu čo najdôslednejšie a najdôstojnejšie. Hoci by sme mali priniesť aj určité obety. Pracovali sme aj cez víkendy, posledné týždne nielen cez deň, ale aj v noci. O dovolenke sme ani neuvažovali. Veľkou výzvou bolo málo času. V roku 1995 sa návšteva Svätého Otca pripravovala minimálne deväť mesiacov, Medzinárodný eucharistický kongres v Budapešti, ktorý predchádzal pápežskej návšteve u nás, možno dva roky... U nás dva mesiace, aj to počas prázdnin a dovoleniek. Vedeli sme to už síce pár týždňov pred 4. júlom 2021, ale mali sme zviazané ruky embargom. Prípravu sťažovala pandémia, všetky protiepidemické opatrenia a s tým súvisiaca nutnosť elektronickej registrácie. Aj bezpečnostné či dopravné podmienky si dnes vyžadovali iné nastavenia ako napríklad v roku 1995.

Počas prípravy sa naše cesty viackrát stretli a videl som na tebe únavu, niekedy až vyčerpanie. Ale napriek tomu si išiel ďalej. Odkiaľ si čerpal silu?

Možno to vyznie ako fráza, ale pre mňa to fráza nie je. Silu som čerpal z lásky k našej cirkvi, ktorá je Kristova, ale zároveň „pápežská“. Bez Petrovej skaly by sme neboli Katolíckou cirkvou. Naši otcovia si to veľmi dobre uvedomovali. Keby sa stali pravoslávnymi, vysluhovali by platné sviatosti a ohlasovali Božie slovo, a predsa sa nezriekli vernosti Svätému Otcovi. Vždy, keď som si uvedomil, čo znamenal pápež pre našich predkov, prišla nová sila. Veľmi mi pomáhalo aj to, že som videl zanietenie a obetavosť mojich najbližších spolupracovníkov kňazov a laikov, celej komisie vymenovanej na prípravu návštevy i našich ceremoniárov, ale aj dobrovoľníkov už priamo pred stretnutím s pápežom aj na ňom. Ale elánom ma naplňala aj poctivá práca eventovej agentúry, Mesta Prešov, Prešovského samosprávneho kraja a ich inštitúcií, registračných agentúr, policajtov, hasičov, zdravotníkov, architekta a jeho spolupracovníkov, stolára, čalúnnika, médií, zvukárov, viacerých firiem i jednotlivcov, ktorí pracovali napríklad na dizajne celého liturgického priestoru či kvetinovej výzdobe, zboristi, moderátori a všetci účinkujúci a mnohí ďalší. Boli sme veľký tím, v ktorom naozaj každý robil, čo bolo v jeho silách, a to s radosťou uvedomujúc si, prečo to

robíme. Boli aj ťažšie chvíle, keď si bolo nutné povedať veci na rovinu, pravdivo, lebo ešte to bolo možné zmeniť, napraviť, vylepšiť. Teraz je už čas iba na vďaku, lebo už sa to, čo sme nedokázali dotiahnuť na sto percent, nedá napraviť. Som každému nesmierne vďačný, lebo som videl, že každý vydal zo seba maximum. Nemôžem zabudnúť ani na svoju rodinu, ktorá ma povzbudzovala a rešpektovala, že všetko, čo nesúvisí s návštevou Svätého Otca, sa teraz nerieši, až po návšteve. Nemali sme možnosť opravy. Spolubratom v kúrii som po návšteve povedal, že keby sme ju chystali o nejaký krátky čas znova, asi by sme vychytali viaceré a možno všetky nedostatky, ale Pán by mohol dovoliť dážď, búrku, víchricu, chorobu a neviem čo všetko iné, a predsa by to nebolo dokonalé, podľa našich predstáv. Preto som vďačný Bohu, že evidentne požehnal túto návštevu, na ktorú máme veľmi veľa pozitívnych ohlasov. Bohu vďaka.

Dávid Kováč

Vieš si spomenúť na tému, okamih, keď si sa začal naozaj báť, že niečo túto návštevu Svätého Otca pokazí, alebo dokonca zmarí?

Každú modlitbu i veľa svätých liturgií som obetoval za návštevu Svätého Otca. Boli sme si všetci vedomí našich limitov a toho, že keď Pán cez ne neprejde svojou milosťou a požehnaním, zlyháme, nestihneme a nezvládneme to. Bolo treba riešiť napríklad statické problémy s konštrukciou. Priam vedou bola registrácia, ktorá sa začala z objektívnych dôvodov pomerne neskoro na celom Slovensku a niekedy hlavne ku koncu sa zdalo, že zlyháva... Nebezpečnou sa ukazovala blížiaca sa tretia vlna pandémie. Potešili sme sa, že budú môcť prísť aj ľudia v režime OTP, ale nakoniec farba okresu Prešov počas návštevy spôsobila, že ich mohlo byť len tisíc. Opatrenia v súlade s vyhláškami ÚVZ SR však bolo treba dodržať tak či tak, a keďže to prišlo v poslednej chvíli, bolo to veľmi náročné.

Mária Žarnayová

Ako si trávil poslednú noc pred návštevou Svätého Otca?

Intenzívnou prácou priamo na mieste. Spať som šiel aspoň na dve hodiny asi o pol tretej a o pol piatej som vstával. Ale nemohol som veľmi spať, myseľ mi pracovala na plné obrátky, či sme na niečo dôležité nezabudli, aké bude počasie, koľko ľudí nakoniec príde... Ešte okolo druhej v noci som odpisoval ľuďom, ktorí nemali vstupenky, aby prišli, že sa to iste

Mária Žarnayová

Mária Žarnayová

vyrieši v infocentre. Ráno po príchode na priestranstvo som na viacerých miestach vybavoval, čo bolo treba, čo som si všimol, že nebolo ešte dotiahnuté, riešil som vzniknuté problémy. Napríklad som prosil, aby ešte nejaký čas po ôsmej púšťali ľudí, pretože ich bolo veľa, a pretože niektorí prichádzali na poslednú chvíľu, bola trochu aj nervozita. Veľmi mi záležalo na tom, aby Svätý Otec prešiel papamobilom pomedzi veriacich, a preto som prosil a žiadal ľudí a dobrovoľníkov, aby urobili všetko pre to, aby sa uličky medzi zadnými sektormi uvoľnili, ináč by bol prejazd papamobilu skutočne ohrozený. Vítal som niektorých hostí, v zákulisí sme riešili niektoré detaily a pod.

Mal si tú česť ako prešovský protosynkel byť prvým kňazom pri oltári a začať svätú liturgiu so Svätým Otcom úvodným zvolaním. Čo si počas nej prežíval? Spadli z teba všetky starosti alebo sa ťa ešte dotýkali vtieravé myšlienky ohľadom organizácie podujatia?

Nie, vtedy už nie. Už som sa snažil nič iné neriešiť, ale sláviť svätú liturgiu. Boh mi dal tú milosť, že som vedel prepnúť. Nechcel som, aby mi unikla táto aj pre mňa osobne životná udalosť. Začínať svätú liturgiu spevom *Požehnané kráľovstvo* s pohľadom na Svätého Otca oproti bolo pre mňa veľmi silnou a dojímavou chvíľou. V určitej chvíli som mal obavu, či dokážem od dojatia spievať. Vidiac množstvo ľudí, ktorí prišli, a nádherné počasie, ktoré nám Pán po daždi, ktorý prišiel v predvečer, dal – a čo iné si môžu organizátori priať ako dobré počasie –, zo mňa všetko opadlo. Uvedomil som si, že teraz sa deje to, na čo sme sa pripravovali a tešili.

Homília Svätého Otca bola prekvapivá, a predsa jej téma je nám dobre známa. Čím ťa oslovila alebo čo ti pripomenula?

Neviem, v akom zmysle myslíš, že bola prekvapivá. Aj mňa prekvapila tým, ako Svätý Otec vystihol podstatu kríža a sviatku, ktorý sme slávili. Bola veľmi hlboká, kerygmatická, som ňou nesmierne oslovený. Čo veta, to hlboká myšlienka. Všade mal Svätý Otec silné slovo, ale mňa skutočne najviac oslovila homília v Prešove. Po svätej liturgii som mu to aj povedal a poďakoval mu za ňu. Je to konkrétne slovo do nášho života. Svätý Otec vo svojej homílii povýšil Kristov Kríž, oslávený Kríž, ponúkol nám riešenie nášho života a problémov a dal odpoveď na otázku kríža. Aj v kontexte pandémie. Všetci sme cítili, že hovorí aj o Gréckokatolíckej cirkvi, o tých, ktorí vydali svedectvo. Pri tejto homílii je veľmi dôležité nezabudnúť, čo nám gréckokatolíkom povedal pápež František vo svojom príhovore na audiencii 6. októbra 2018 v Ríme, keď sa obrátil priamo na našu cirkev s jej špecifikami.

Na záver ti položím veľmi intímnu otázku: pozeral si na desaťtisíce pútnikov pred sebou, videl si ich emócie. Na tvári som aj u teba videl nadšenie. No prišiel čas ho pretaviť do zmeny života. Kde začneš ty?

Toto je veľmi vážna a dôležitá otázka. Návšteva pápeža Františka je za nami. V životnom zhone sa veľmi ľahko môže stať, že sa zapíše síce ako veľmi pekná a hodnotná, ale zostane iba minulosťou. Chcem z tejto návštevy žiť, pretože v nej vnímam Božiu lásku a dobrotu, a starostlivosť Cirkvi o moju spásu. Obzvlášť chcem premeditovať obidve homílie Svätého Otca, z Prešova aj zo Šaštína, ale aj ostatné príhovory, ktoré mal v Košiciach a v Bratislave. Viem, že neprišiel ako atrakcia alebo ako nejaká hviezda, ale ako Peter posilniť ma vo viere, nádeji a láske. Nechcem premárniť toto pozvanie a túto jedinečnú príležitosť.

VIETE, ŽE...

Na ohraničenie sektorov na priestranstve pred Mestskou športovou halou v Prešove bolo použitých tisícpäťsto metrov plotov a tritisíc metrov zábran.
Na zabezpečenie ochrany a bezpečnosti bolo využitých viac ako tristo metrov káblových prechodov a na zabezpečenie statiky konštrukcií obrazoviek a reproduktorov 87 nádrží (každá obsahovala tisíc litrov vody).
Na výstavbu provizórneho pontónového mosta použili 65 cestných panelov.
Pre pútnikov a obsluhujúcich bolo dovezených štyriapoltisíc stoličiek.
Pred akciou sa rozdávali rôzne predmety – šály, vlajočky a brožúrky. Bolo ich viac ako desať paliet. K tomu treba pripočítať päť paliet so Slovom a množstvo paliet s Covid-19 Ag testami. Pútnikom dobrovoľníci rozdali aj vyše štyridsaťtisíc fliaš vody, teda pol druha kamióna minerálky.
Na komunikáciu dobrovoľníci využívali stodvanásť vysielačiek a v dočasnej kancelárii si uvarili skoro tisíc káv.

Dávid Kováč

S VÔŇOU BOŽEJ LÁSKY

Matúš VERBA

Pusa, krížik na čelo deťom a manželke. „Ocko, ešte krížik na čelo tebe," počujem od jedného zo svojich detí. Skláňam sa a dostávam požehnanie od svojho potomstva. Stiahnuté hrdlo, myseľ zaplavená množstvom otázok a nevyjasnených vecí, ale s pokorou a vierou odchádzam v sobotu ráno do Prešova. Už sa to blíži. Srdce plné emócií a zmätku, ale zrak upieram na Pána. „Pane, ako to dáme, veď toto nás úplne prevyšuje..."

Krátke ubytovanie v seminári a stretnutie s koordinátorkou Viktóriou Žolnovou. Tá už v Prešove týždeň vybavuje veci, zatiaľ čo som ja na diaľku riešil ďalšie. Nasadá do auta a prichádzame k športovej hale. Zmrazilo ma. Úchvatná atmosféra ľudí, ktorí ako mravce chodia po areáli a každý čosi robí. Mladí chlapi s prilbami na hlavách nosia zábrany a niektorí z nich v skupinke sedia na zemi a oddychujú. Vidím vyčerpané pohľady, ktoré nestrácajú chuť darovať ruky a energiu správnej veci. Sú to bohoslovci, naši bohoslovci. Tí už niekoľko dní makajú od rána do večera so všetkým, čo treba postaviť, premiestniť a rozložiť.

Kráčajúc na poschodie športovej haly stretávam prvýkrát naživo Barboru Okruľanskú. Všetci ju volajú Baša.

Ján Kováč

Predstavoval som si ju úplne inak. Tak to je tá, ktorá to všetko riadi a ktorá má na starosti toľko vecí, že mne by z toho asi praskla hlava. Papiere s kávou v rukách, so stoickým pokojom a hlbokým úsmevom nás víta. Sedíme na balkóne haly a prechádzame si všetky podrobnosti ohľadom služby dobrovoľníkov. Dlhé debaty s množstvom nových a zásadných informácií si škriabem na papier a Viktória do počítača. Nič nám nesmie uniknúť. Odpovedá na každú jednu otázku do večera, ktorý prišiel veľmi rýchlo. Lúčime sa

Ján Kováč

a odchádzame preč. Nie, nič sa nekončí. Naša porada, tentoraz na inom mieste v kruhu najbližších ľudí, nazvali sme ich dobré duše, pokračuje do neskorého večera. Aktualizovanie počtov dobrovoľníkov, ktorí sa stále odhlasujú, nás neskutočne vyrušuje.

Ani neviem, kedy prišlo ráno. Opäť káva na balkóne športovej haly, presedený celý deň na ďalšej porade s Bašou a hýbanie sa medzi športovou halou a zelenou halou pre dobrovoľníkov. Nie, už nie je prázdna. Už v nej makajú naše dobré duše, ochotní ľudia, ktorí už balia dobrovoľnícke balíčky. Je ich deväťsto. Šiltovka, dezinfekcia, pero, čiapka, tričko, vesta, pršiplášť... Všetko do jedného vrecúška. Cítim medzi nimi obrovský pokoj.

V hlave mi stále chodia myšlienky z nedeľnej kázne otca špirituála, ktorý vravel, aké je veľmi dôležité byť dôsledný. Skláňam sa v srdci pred Viktóriou, ktorá to takto robí celý čas. Stále aktualizuje tabuľky jednotlivých služieb dobrovoľníkov, odpisuje na maily, vytriedďuje mená tých, ktorí sa odhlásili, vytvára so Števkou do tretej rána špecifikáciu služieb každej sekcie dobrovoľníkov. Po piatich hodinách aktualizácie zoznamov padám aj ja o pol druhej ráno do postele. Skoro ráno rýchla sprcha so slzami v očiach s vnútorným výkrikom: „Svätý Jozef, prosím, pomôž nám." Rýchly presun s Viktóriou do športovej haly vediac, že už je to tu. Je pondelok ráno a my sme už v našej zelenej hale, ktorá o pár hodín privíta vyše osemsto dobrovoľníkov.

Registračný tým dobrovoľníkov s usmievavou Máriou Rajňákovou z charity už netrpezlivo so zápalom v očiach čaká s počítačmi na príchod a registráciu. Overujú QR kód na vytlačenej visačke, odovzdávajú lístky na obed, puzdro na visačku, náramok na ruku, balíček pre dobrovoľníka a podávajú prvé informácie. Prichádza aj vysoký Michal Keruľ-Kmec s bratom, ktorých auto sme nahlásili na polícii, aby ich pustili do areálu, keď budú zvážať a rozvážať to, čo bude treba. Z lavičky sa usmieva Mária Barkóciová s freelancermi, ktorí čakajú na špeciálne úlohy. Schádzajú sa davy a stoja pred halou. Mnohí sú už v telocvični a počúvajú krásnu hudbu v podaní manželov Janíčkovcov. Milované osoby. Spievajú v sprievode harmoniky a huslí. Ivka má zničené bruško na prste, ale napriek tomu hrá. Obeta. Áno, tú vidno na všetkých, ktorí sedia na palubovke. Mnohí prišli z rôznych kútov Slovenska. Lekári, študenti, učitelia, majitelia firiem, marketingoví manažéri, profesionálni prekladatelia, podnikatelia, bohoslovci, skauti, ľudia so skúsenosťami z misií na Ukrajine a v Bolívii, dôchodcovia, mestskí policajti zo západu, starostka z Tichého Potoka... a mnohí iní. Sú tam, sedia na zemi a čakajú.

S Viktóriou vchádzame do telocvične, predierame sa pomedzi dav a vítame ich. Prvé motivačné slová o prinesení vône Boha cez ich službu sú za nami. Pár srandičiek a aktivít na zoznámenie uvoľňuje atmosféru. Neuveriteľné. Jedno mesto, jedno srdce. Každý originálne, a predsa v jednote chce pomôcť – tak, ako vie a ako ho o to poprosíme. Mnoho životných príbehov sa splieta do jedného príbehu – návšteva pápeža v Prešove. Prichádza Baška a Martin Královič z agentúry a školia našich dobrovoľníkov. Čo nerobiť, nehovoriť, na čo si dať pozor, ako komunikovať... Prvé školenie za nami. Je niečo po šiestej večer a dav ľudí sa delí. Parkovači, vyše sto ľudí vychádza pred halu a spisuje zmluvy s policajtmi, aby mohli byť na jednotlivých parkoviskách v okolí

Ján Kováč

Ján Kováč

Ján Kováč

Prešova. Práve dopršalo. Vďaka ti, Bože, lebo neviem, kde inde by mohli byť ako pred halou. Bude ich dosť? Gastrotím, tridsať ľudí odchádza s líderkou Ľubicou Zdraveckou do univerzitnej jedálne, kde budú pomáhať pri stravovaní dobrovoľníkov na večeri, obede a v športovej hale. Postupne sa všetci zgrupujú v telocvični k svojim lídrom a získavajú bližšie informácie. Sú to ľudia, ktorí majú na starosti čítačky s QR kódmi, zásobovači toaliet a sektorov, usporiadatelia v sektoroch, okolo dvesto smerovačov v uliciach, strážcovia vstupov v hale a na jej chodbách, ľudia v infostanoch a na backstagi, skupinka starostlivcov o dobrovoľníkov a freelanceri, ktorí sú ochotní priložiť ruku tam, kde im povieme.

Dve a pol hodiny pred polnocou je posledná porada lídrov. Prichádza medzi nás Martin Královič a školí nás, ako narábať s vysielačkami. Vyše štyridsať vysielačiek končí v rukách lídrov sekcií a pár dobrovoľníkov, ktorí začínajú už pred polnocou pracovať na svojich stanovištiach ako mravce. „Mário na Julku," počujem vo vysielačke komunikáciu dvoch lídrov. A ďalší sa pridávajú. Atmosféra mrazí. Je to tu. Otvárajú sa brány a prví účastníci sú v areáli. Posledné zvuky vysokozdvižných vozíkov prenášajúcich množstvo vody a materiálu pomaly stíchnu.

Pokoj a ticho zastavuje duchovný program pre ľudí z pódia, pri ktorom sú aj naši dobrovoľníci na čele s Hanou Šimčíkovou. Pomáhajú s tým, čo treba. V hale zase strážia vstupy Tomáš Šimoňák a Tobiáš Greško s dobrovoľníkmi, ktorí sa postupne striedajú. Všetko je strážené. V presscentre je už pár novinárov s otcom Ľubošom Pavlišinovičom, ktorý sa o nich s tímom dobrovoľníkov veľmi ochotne a s úsmevom stará. Po obehnutí lídrov a ich stanovíšť prichádzam do malej telocvične haly dobrovoľníkov. Chcem si ľahnúť. Otváram dvere a za nimi dvaja bratia Škreptákovci, dospelí Prešovčania, majú rozložené papiere s jednotlivými parkoviskami, komunikujú s nimi cez vysielačky, sťahujú ich postupne na bližšie parkoviská a oznamujú naplnenosť niekomu zodpovednému z polície. Stále ozývajúca sa vysielačka nedá spať, a tak vstávam a definitívne idem do areálu, do ktorého už x-krát vstupujem cez prísnu bezpečnostnú kontrolu policajtov. Už vedia, kto som, ale predsa všetko odznova... Svedomití policajti a vojaci z Martina s ľudským prístupom sú celú noc a deň všade okolo.

Ľudia sa modlia, spievajú a počúvajú program. Úchvatné. Na našich dobrovoľníkov na vstupoch s lídrom Máriom Svistákom a infostanoch s Terkou Misárovou je postupne vyvíjaný čoraz väčší tlak.

Ján Kováč

Uzatvárame sektory B, C a D. Popri mne prefrčí učiteľka Julka Šebejová na kolobežke, ktorá má na starosti sektory. Odišla jej vysielačka a ja počujem, ako ju z balkóna zúfalo kontaktuje Martin. Nevadí, robí, čo má, a tak jej pomáham. Pomedzi sektory chodia dobrovoľníci ako usilovné včely s bohoslovcom Martinom Onisikom a rozdávajú vodu. Obrovský dav smerovaný Jankom Dicom a jeho smerovačmi z ulíc sa valí cez pontónový most a prvý vstup. Každý chce byť bližšie, no už sa to nedá. Privolávam dobrovoľníkov zo sektorov, ktorí sa oduševnene predierajú pomedzi dav, a tvoríme živú zábranu ľudí, pre ktorých ostávajú miesta v úplne posledných sektoroch.

„Matúš, choď k poslednému *ečkovému* sektoru a vytrhni metrové zábrany, aby ľudia naplnili sektor," navádza ma Martin z balkóna. Rozdeľujem zábrany a ľudia s pokojom a porozumením poslúchajú naše pokyny, a vstupujú na trávnatú plochu. Obdivujem ich. Tráva a blato. A predsa idú. Vo vysielačke počujem Viktóriu, ktorá odpovedá na ďalšie pokyny a pripravuje sa na živý vstup do televízie. Teším sa z nej. Reprezentuje všetkých, ktorí s ochotným srdcom vydávajú zo seba maximum.

Hlásenia o chýbajúcej dezinfekcii lídrom Viktorom Guličom a vode na toaletách sú na štvrtom mieste priorít. Potrebujeme uzavrieť sektory a hlavné brány. Je niečo po ôsmej a zrazu sa nápor končí, ľudia sa usádzajú, chodia na toalety a prichádza oblak pokoja na všetkých. Dav sa začína modliť ku klokočovskej Bohorodičke. Matka nás spája. Zhromažďuje ako deti, ktoré dvíhajú svoje srdcia k nebu.

A zrazu je to tu. Prichádza Svätý Otec František. Desaťtisíce vlajočiek mávajú, vítajú usmievavého muža, ktorý sa chce

Ján Kováč

pohľadom rozdať na každú stranu. Žehná svojou pravicou ľuďom, ktorých zjednocuje v eucharistickom slávení. Dôležitejšie ako vidieť však bolo počuť ho. Nechať sa očariť ranami Krista na kríži. Byť nimi očarený. Mocne ma to zasiahlo. Takto som sa asi nikdy na kríž nedíval, aj keď som kňaz. Privádza ma k tomu Svätý Otec. Prepínam si na vysielačke kanál číslo jeden. Absolútne ticho. Všetko je pohrúžené do slávenia.

Zrazu prichádza pre mňa najemotívnejšia chvíľa. Dobrovoľníci v zástupe kráčajú vo dvojiciach ako včely pred liturgický priestor a čakajú na kňazov, ktorí prichádzajú medzi nich. Otáčajú sa a odchádzajú s nimi k Božiemu ľudu. Alebo inak. Čakajú na Ženícha, vzkrieseného Ženícha, ktorého Boží služobníci vynášajú ako sladký med medzi dav ľudí, ktorí z jeho milostí prežívajú svoje životy. Chce sa mi plakať. A nielen mne. Vďaka ti, bohoslovec Michal Onderko ml., že si to takto krásne v spolupráci s inými pripravil. Aj keď na mieste nenacvičená choreografia, predsa vyšla. Cítim v tom Božiu ruku. Tá bola asi vo všetkom, čo som videl.

Ešte pár modlitieb, príhovor otca arcibiskupa a odchod pápeža. Žiaden neplánovaný príhovor... Chápem... Nie je čas. Trocha divný pocit. Akýsi rýchly odchod. Nie, ešte nie je koniec. Davy ľudí sa začínajú rozchádzať a ako prví vychádzajú z posledných sektorov. Pomedzi nich stoja rozdávači s líderkou Mariannou Varjanovou a Tatianou Oravskou. Rozdávajú im antigénové testy a malé pamiatkové veci. Prvé sektory sú ešte uzavreté. Vtedy mi napadne, že poslední budú prví a prví poslední. Jednej z účastníčok hovorím: „Videli ste zblízka pápeža, tak buďte trpezlivá, aby vyšli tí, čo sú vzadu." Pochopila to. Po chvíli sa uvoľňujú aj bližšie sektory k pódiu a naši dobrovoľníci vytvárajú ďalšiu živú reťaz pre ľudí, ktorí si to chceli skrátiť. Len nevedeli, že cesta, ktorou chcú ísť, je nepriechodná. Ďalší silný moment. Cítim pevný stisk a teplo ruky človeka s dobrovoľníckou vestou, ktorého nepoznám, a predsa mám pocit, že sa poznáme od strednej. To až tak dokáže zblížiť pápež a láska k Bohu a službe?

Ján Kováč

Odchádzam do haly dobrovoľníkov a osobne s Viktóriou ďakujeme pri registrácii tým, ktorých sme ešte zastihli. Každý sa ponáhľal domov či do Košíc. Palubovka telocvične, kde sedeli stovky dobrovoľníkov so svojimi vecami, je úplne prázdna a vypratana. Pri jej vstupe je pár ľudí, ktorí triedia odpad do vreciek, a ja len krútim hlavou. Nechápem a som v úžase. Nikto ich o to neprosil, no oni to robili dobrovoľne.

Dobré duše. Boli v hale prví, odchádzajú poslední. Triedenie balíčkov, tričiek, nosenie posledných vecí, čo ostali. Ideme sa poďakovať. S Viktóriu ešte predtým kráčame k pódiu, skadiaľ si davy ľudí rozobrali kvetinovú výzdobu. Areál je už prázdny, pódium rozobraté, koberce zrolované. Pápežove slová však stále cítiť v ovzduší. Niečo však predsa zostáva nedotknuté. Ikona klokočovskej Bohorodičky. Tá sa tam stále vyníma, ba ešte viac ako predtým. Matka nám ostala, aj keď pápež odišiel. Mária, pomôž nám, aby slovo pápeža vzklíčilo a prinieslo úrodu.

Kráčame po schodoch k Baške. Sedí na stoličke, opretá o dlaň, v ktorej mala deku a na nej unavenú tvár. Vnímala nás ešte, aj keď som mal pocit, že jej únava zatvára oči, ktoré nás ešte chcú okúpať v pohľade vďaky a pochvaly.

S radosťou, no vyčerpaní odchádzame domov túžiac po spánku. Adrenalín pomaly vyprcháva a v srdci ostáva pokoj a úľava. Sme na vás hrdí, milí dobrovoľníci. Aj keď svojou službou každý inde, ale s vášňou a láskou ste roznášali vôňu Božej lásky. Verím, že prenikla a zostáva s vami.

Dominik Petrík

OSLÁVENÝ KRÍŽ

Adriana MATOĽÁKOVÁ

Týždeň pred príchodom pápeža Františka na Slovensko bola na kanáli You tube odpremiérovaná hymna stretnutia so Svätým Otcom v Prešove s názvom *Oslávený kríž*. Hymna zaznamenala hneď v prvý deň uverejnenia na stránke Peter Milenky & band viac ako päťtisíc zhliadnutí. Za jej zrodom stojí autorská trojica Zuzana Eperješiová, autorka textu, Dominik Petrík, autor hudby, a Peter Milenky, spevák a interpret.

Zuzana Eperješiová (29), autorka hudby, textov, poetka, členka tvorivej skupiny Poetica Musica; pôsobí aj pod umeleckým menom Skyva

Peter Milenky (48), kňaz, vicerektor Kňazského seminára bl. biskupa P. P. Gojdiča v Prešove, zakladateľ a líder kapely Peter Milenky & band, spev, gitara

Dominik Petrík (31), kaplán Farnosti sv. apoštolov Petra a Pavla v Poprade, hudobník, člen kapely Peter Milenky & band, klávesové nástroje, vokály

Ako ste sa dostali k príležitosti napísať/skomponovať hymnu na slávenie so Svätým Otcom?

Z. E.: Moja cesta k tejto piesni bola pomerne priamočiara – dostala som vzácne pozvanie, ktoré som rada prijala. Petra Milenkyho poznám už niekoľko rokov, hoci doposiaľ som s ním textársky nespolupracovala. Peter ma oslovil spolu s Dominikom Petríkom a pustili sme sa do práce. Piesne skladám a píšem už viac než desať rokov v dvoch projektoch. Mám za sebou dvanásť albumov ako autorka hudby a textov, a dva albumy, ktoré boli autorskou spoluprácou. Na základe týchto skúseností viem, že každá tvorba, na ktorej sa autorsky podieľa viacero ľudí, je výzvou, ale zároveň veľkým obohatením pre obe strany.

D. P.: Tesne po oficiálnom ohlásení apoštolskej cesty Svätého Otca na Slovensko sme sa s Petrom Milenkym rozprávali o tom, či niekto chystá nejakú oficiálnu hymnu tejto návštevy na Slovensku. Odpoveď sme sa nedozvedeli, pretože ešte nebolo známe ani motto návštevy. Rozhodli sme sa zloženie hymny navrhnúť koordinátorom a organizátorom stretnutia v Prešove. Aj keď v Prešove nešlo primárne o stretnutie s mladými a populárna hudba skôr osloví mladých, dostali sme odpoveď, že sa máme do toho pustiť. Čakali sme na oznámenie motta návštevy a pustili sme sa do práce. Je pravdou, že hudba vznikala skôr, na to som nepotreboval text. Ba dokonca som sa vrátil k zložke, kde si ukladám svoje demonahrávky a inšpirácie, ktoré mi z času na čas napadnú. Počúvajúc nahrávky, mysliac na návštevu Svätého Otca, pozerajúc na Kristov kríž a majúc na mysli liturgické slávenie sviatku Povýšenia svätého Kríža som postupne skladal tóny, melódiu, predstavoval som si aranžmány skladby. Nahral som demo s neidentifikovateľným spevom, kvôli melódii a poslal to Peťovi. Páčilo sa mu to, a tak sme už len čakali na motto, aby sme mohli osloviť textárku Zuzku Eperješiovú, zadať kľúčové slová a naplno sa venovať okresávaniu hymny. Naposledy som naplno komponoval hudbu ešte v kňazskom seminári v gospelovej skupine Anastasis. V roku 2012 sme vydali album *neMožné*, kde som skomponoval niekoľko skladieb. Potom dlho nič, čo by uzrelo svetlo sveta, ale v počítači mám už spomenutú zložku, kde mám viacero nahrávok, ktoré čakajú na správnu chvíľu.

Má napísanie/komponovanie hymnického textu špecifické pravidlá? Ide o klasické „príležitostné umenie“ alebo to možno prirovnať napríklad k písaniu ikon, pri ktorom je tvorba úzko spätá s modlitbou?

Z. E.: Myslím si, že všetky piesne, ktoré Peter Milenky & band ponúka, majú v prvom rade za cieľ osláviť, chváliť Boha podobne ako duchovné hymnické piesne. Rovnaký cieľ má aj pieseň *Oslávený kríž*. Formou, charakterom aj po textovej stránke sa však chce dotknúť najmä mladých ľudí. A myslím si, že tu dochádza k spojeniu príležitostného umenia a nadčasovosti. Po textárskej stránke je dôležité najmä držať sa témy, myšlienky skladať tak, aby im rozumelo a stotožnilo sa s nimi čo najširšie spektrum ľudí. Na začiatku som dostala konkrétne požiadavky, čo všetko by malo byť v texte zahrnuté. Tie sa v postupe dotvárania piesne dopĺňali a upravovali, a prispôsoboval sa im aj text. Celý proces písania v zásadnej miere ovplyvnila samotná hudba piesne, ktorú mi Dominik poslal, pretože hudba a text by mali vždy existovať vo vnútornej symbióze, aby bola pieseň autentická.

D. P.: Každé dobré dielo veriaceho človeka musí byť podporené modlitbou. Bez toho ide iba o chabý výplod ľudskej fantázie. A bez požehnania alebo odobrenia vyššou cirkevnou autoritou môže byť práca na diele zbytočná. Po technickej stránke áno. Hymna má svoje zákonitosti. Nesmie byť príliš rýchla ani veľmi pomalá. Musí byť „spievateľná“ aj bežným človekom, nielen spevákom. Ale to, čo je najdôležitejšie, hymna musí zanechať stopu v srdci, v mysli. Hymna je niečo, čo si človek dookola opakuje. Môžem prezradiť, že keď sme niekomu mimo nás hymnu pustili len ako demo, teda klavír a spev, mohla sa zdať suchá a melancholická. Lenže my sme už v počiatku videli finálnu verziu. To je, ako keď architekt ide stavať dom. On už vidí konečné dielo, aj keď sa prechádza iba po základoch.

Kde a ako ste hľadali inšpiráciu?

Z. E.: Na tému návštevy Svätého Otca – *S Máriou a Jozefom na ceste za Ježišom* – bolo k dispozícii pomerne dosť materiálov. Keď píšem tematicky ladené piesne, zvyknem si vyhľadať a prečítať zamyslenia, poprípade state zo Svätého písma, ktoré s témou súvisia. V tomto prípade je už samotná téma veľmi živá, plastická, preto sa mi veľmi skoro pred očami vytvoril aj obraz putovania a cesty, zachytený a rozvinutý v texte.

D.P.: Ako som spomenul vyššie: počúval som svoje nahrávky, myslel na návštevu Svätého Otca, pozeral sa na Kristov kríž a predstavoval si liturgické slávenie sviatku. Hlavným cieľom bolo vyzdvihnúť hymnou Kríž a Cirkev.

Je pre teba takáto forma evanjelizácie ľahšia ako napr. prostredníctvom kázní či katechéz?

P. M.: Od seminárnych čias, keď sme založili bohoslovecku skupinu Anastasis, mi často prechádzal hlavou citát z Božieho slova, z Listu Hebrejom, kde sa píše: „Mnoho ráz a rozličným spôsobom hovoril Boh skrze prorokov.“ (Hebr 1, 1) Rovnako to vnímam a zároveň diferencujem aj dnes. Evanjelizačná aktivita prostredníctvom hudby je nádherná, ale pre mňa osobne je vždy najpodstatnejšie konkrétne ohlásenie Slova. Ak by to tak nebolo, nerodila by sa viera, lebo viera je z ohlasovania.

Mohol by si čitateľom priblížiť, ako prebiehalo nahrávanie hymny v štúdiu?

P. M.: Nahrávanie v štúdiu by som prirovnal k mozaike. Raz mi jeden kňaz povedal, že keď otec Marko Rupnik so svojím tímom tvoria veľkolepú chrámovú mozaiku, tak viacerí, čo s ním pracujú, sú sklamaní, nechápu, prečo robia na rôznych miestach osobitne, nevidia v tom logiku, spojitosť a pod. Ale keď pokračujú a pomaly sa to spája, na konci sú ohromení nádherou tejto mozaiky. Rovnako som to vnímal aj ja pri nahrávaní. Ak by ste počuli nahrávku na začiatku, asi by mnohí pokrútili hlavami. Toto má byť hymna? Ale postupne, pomaličky, krok po kroku, často do hlbokej noci sme to v štúdiu v spolupráci s Vladimírom Randym Gnepom, Dominikom Petríkom, Braňom Kociovom a ostatnými vokalistami postupne skladali. To, že sa táto hymna mohla stať oficiálnou hymnou stretnutia s pápežom Františkom v Prešove, je výsledok veľkej Božej milosti a požehnania, že nám dal trpezlivosť čakať, aby sme na konci mohli vyjadriť svoj pocit a radosť nad týmto dielom. Vskutku musím povedať, že každý z tých, ktorí sa zapojili do tohto tvorenia, do toho išiel s plným nasadením a obetovaním času, preto musím všetkým vyjadriť obrovskú vďačnosť.

Myslíte si, že hymna bude žiť ďalej aj po odchode Svätého Otca?

Z. E.: Verím, že áno. Pieseň a stretnutie majú rovnakú tému, ktorá je nadčasová...

D. P.: Osobne si myslím, že áno. Hymna bola síce tvorená príležitostne na návštevu Svätého Otca v Prešove, ale keď sa započúvame do textu a necháme sa viesť melódiou, nie je to iba vyznanie k jednému historickému dňu, ale hymna je – podľa slov iných – nadčasová. Témy ako Cirkev – Peter, kríž a vzkriesenie sú aktuálne stále, v každej dobe. Každý deň potrebujeme počuť, že cez kríž vedie cesta k vzkrieseniu a nikde inde, iba v Cirkvi sa nám ponúka skutočný zmysel kríža.

P. M.: Zmyslom hymny je, aby zanechala stopu, spomienku na tento výnimočný deň, čas či celú prípravu a priebeh stretnutia. Myslím si, že práve keď zaznie hymna, hudba, spev, asi v každom človeku sa vynorí niečo, čo zostalo zapísané v jeho srdci, aj po odchode Svätého Otca.

OSLÁVENÝ KRÍŽ

hymna k sláveniu
so Svätým Otcom Františkom
v Prešove

Autor textu:
Zuzana Eperješiová
Autor hudby:
Dominik Petrík

(intro)
C E/C F Am G F

(sloha)
C C/E F
Vykročil som nerovným smerom,
C
cestou, čo dávno predo mnou
F
prešli Jozef aj Mária.

C C/E F
Jeho stopy voňajú drevom,
C
tie jej nehou, modlitbou,
F
teraz k nim svoje pripájam ja.

(bridge)
Dm7 C/E F
S nádejou, hoci som unavený...
Dm7 C/E Gsus G
S pohľadom na nebo, odhodlaný...

(refrén)
C C/E F
Koľko zastavení musím ešte prejsť,
Am G/H F
kým svoju cestu, môj Pane, dokonám?
C C/E
Chcem sa nechať tebou
F
do večnosti viesť,
Am G/H F
kde sa ponorím do oslávených rán.

(solo)
Am F C G Em7
Am F C G F#m7

(finále)
Hm G
S Petrom spojený
D
dvíham zrak na kríž.
A
Ty, večne živý,
F#m7
vo mne víťazíš.

VIETE, ŽE...

Za dva týždne mala hymna takmer sedemnásťnásťtisíc zhliadnutí.
Hymna bola nahrávaná v Basem3nt Studio Prešov, videoklip bol natáčaný v Chráme sv. apoštolov Petra a Pavla v Poprade.

Prílet Svätého Otca na Slovensko | Človek a viera / TK KBS / Tomáš Cigánek

NA CESTE SO SVÄTÝM OTCOM

Tatiana CMORIAKOVÁ

Apoštolská cesta Svätého Otca Františka do „srdca Európy" bola pastoračnou návštevou. Obsiahla slovenský západ i východ, katolíkov latinského i byzantského obradu. Objala všetky vekové kategórie, rómskych spoluobčanov i štátnych predstaviteľov. Oslovila rôzne kresťanské spoločenstvá, nekresťanov i všetkých ľudí Slovenska.

PRIVÍTANIE NA LETISKU

Za hlaholu zvonov všetkých katolíckych chrámov Slovenska pristálo 12. septembra poobede minútu po pol štvrtej na Medzinárodnom letisku Milana Rastislava Štefánika v Bratislave lietadlo talianskej leteckej spoločnosti Alitalia smerujúce z Budapešti, v ktorom pricestoval na pastoračnú návštevu Slovenska Svätý Otec František. Na palube lietadla ho sprevádzala jeho oficiálna delegácia a okolo osemdesiat novinárov. Počas letu Svätý Otec poďakoval svojmu dlhoročnému ceremoniárovi Mons. Guidovi Marinimu, pre ktorého bola apoštolská cesta poslednou, keďže bol vymenovaný za biskupa Tortony v oblasti Janova. Poďakoval aj doterajšiemu organizačnému vedúcemu apoštolských ciest, ktorým je Mons. Dieudonné Datonou, kňaz pochádzajúci z Beninu. Aj jeho čaká biskupská vysviacka a nová služba. V úlohe organizátora apoštolských ciest ho nahradí Mons. George Jacob Koovakad, pochádzajúci z Indie, ktorého pápež František predstavil novinárom ako človeka, ktorý sa stále usmieva. Pri tejto príležitosti sa poďakoval aj leteckej spoločnosti Alitalia za dlhoročnú službu, ktorú vykonávala pri apoštolských cestách. Táto spoločnosť ako subjekt zakrátko zanikne a vznikne nanovo pod novým menom. So Svätým Otcom pricestovali aj štátny sekretár kardinál Pietro Parolin, prefekt Kongregácie pre východné cirkvi kardinál Leonardo Sandri, predseda Pápežskej rady pre medzináboženský dialóg kardinár Miguel Á. Ayuso Guixot a substitút Štátneho sekretariátu Mons. Edgar Peña Parra. Ešte na palubu lietadla ho prišli privítať apoštolský nuncius na Slovensku Mons. Giacomo Guido Ottonello a riaditeľ sekcie protokolu prezidentky Roman Roth.

Po vystúpení z lietadla ho privítala prezidentka Zuzana Čaputová. „V decembri ste ma pozvali na Slovensko a dnes plním tento sľub," boli prvé slová Svätého Otca Františka, ktoré adresoval prezidentke. Podľa dávnej slovanskej tradície privítali Svätého Otca chlebom a soľou deti v krojoch z Važca a obdarovali ho kyticou z pôvodných slovenských rastlín a bylín ako napríklad ľubovník, starček, bedrovník, hlaváč, rebríček a prilbica. Autorom kytice bol florista Róbert Bartolen a okrem iného symbolizoval poďakovanie Bohu za krásnu slovenskú prírodu.

Prílet Svätého Otca očakávali aj biskupi na čele s bratislavským arcibiskupom metropolitom a predsedom Konferencie biskupov Slovenska Mons. Stanislavom Zvolenským. Následne ho privítal aj premiér Eduard Heger, predseda parlamentu

Boris Kollár, šéf slovenskej diplomacie Ivan Korčok, ďalší predstavitelia štátu a občianskej spoločnosti. Na privítaní sa zúčastnili skoro všetci slovenskí biskupi aj niektorí gréckokatolícki kňazi.

Pozdrav *Viva, papa Francesco* zaznieval od prítomných veriacich z bratislavských farností Trnávka, Vajnory a rôznych spoločenstiev. Elektromobil so vzácnym hosťom smeroval do salónika na letisku, kde sa krátko stretol s prezidentkou. Na jej otázku, ako sa má, odpovedal, že sa cíti, akoby omladol a táto cesta mu vlieva energiu. Podľa vyjadrenia prezidentky, príchod Svätého Otca môže byť nápomocným pri stlmení napätí a bolestí, zmierení a pokoji v našej spoločnosti. Po privítaní sa kolóna áut so Svätým Otcom presunula na Apoštolskú nunciatúru v Bratislave.

Privítanie na letisku v Bratislave | Človek a viera / TK KBS / Tomáš Cigánek

EKUMENICKÉ STRETNUTIE

Pred nunciatúrou a na priľahlých uliciach vítali Svätého Otca desiatky ľudí. V sídle apoštolského nuncia nasledovalo už hodinu po prílete ekumenické stretnutie s členmi Ekumenickej rady cirkví Slovenskej republiky (ERCSR), na ktorom sa zúčastnili jej riadni členovia: Evanjelická cirkev augsburského vyznania, Reformovaná kresťanská cirkev, Pravoslávna cirkev zastúpená prešovským arcibiskupom Rastislavom, metropolitom českých zemí a Slovenska, Bratská jednota baptistov, Cirkev bratská, Evanjelická cirkev metodistická, Cirkev československá husitská. Okrem riadnych členov boli prítomní aj štyria zástupcovia členov s pozorovateľským statusom: Katolícka cirkev zastúpená trnavským arcibiskupom Jánom Oroschom, Apoštolská cirkev, Starokatolícka cirkev a Ústredný zväz židovských náboženských obcí v SR.

Svätého Otca ako brata v Ježišovi Kristovi na úvod v mene všetkých pozdravil generálny biskup Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania a predseda ERCSR Ivan Eľko. Vo svojom príhovore vyzdvihol niektoré úspechy v ekumenizme na Slovensku, pričom zdôraznil: „Protestantské cirkvi na Slovensku, dedičia reformácie zo 16. storočia a ďalších prebudeneckých hnutí, vznikli v dôsledku krízy stredovekej zbožnosti i renesančného typu pápežstva. Vtedy platila schéma, že kríza jedného dáva šancu vyrásť druhému, ktorý sa snaží o autentickejšie kresťanstvo. Cítime, že dnes nás už takáto schéma nemôže uspokojiť. Túžime, aby platilo niečo iné: v dobre a napredovaní jedného je ukryté aj dobro a napredovanie druhých. Dnes už nemôžeme mať žiadnu radosť zo sledovania kríz a konfliktov, umenšovania počtov, pohasínania viery. To nás všetkých spoločne sťahuje dolu. Tešíme sa z napredovania a rastu iných. Chceme si žehnať a hľadieť na seba prajne.“ V závere poďakoval Svätému Otcovi za jeho kroky v ekumenickej oblasti.

Vo svojom príhovore Svätý Otec pripomenul potenciál slovanských národov a konkrétne Slovenska duchovne obohacovať Európu svojím zmyslom pre kontempláciu a tajomstvo, čerpajúc z cyrilo-metodského dedičstva. Po jeho príhovore nasledovala spoločná modlitba 103. žalmu všetkých zástupcov jednotlivých cirkví, po ktorej sa každý z nich osobne zvítal s viditeľnou hlavou Katolíckej cirkvi. Po záverečnej spoločnej fotografii Ivan Eľko odovzdal v mene Ekumenickej rady cirkví SR pápežovi Františkovi dar, ktorým bola reprodukcia obrazu *História protestantov na Slovensku* od profesorky Jany Krivošovej. Pravoslávny arcibiskup metropolita Rastislav po stretnutí v rozhovore uviedol, že dialóg a spolupráca v sociálnych oblastiach je základom spolupráce medzi Rímom a pravoslávím: „A ak sa nebudeme stretávať a vzdelávať, tie rozpory z minulosti nikdy nebudú prekonané,“ dodal.

STRETNUTIE S JEZUITMI

O pol šiestej nasledovalo súkromné stretnutie s päťdesiatimi dvoma členmi Spoločnosti Ježišovej. Podľa provinciála Jozefa Šofranka SJ šlo o hlboko bratské stretnutie. „Vystupoval ako pápež a zároveň spolubrat. Ako hlava Cirkvi a zároveň ako rovný medzi rovnými. Každý jeden spolubrat bol zasiahnutý priateľskosťou,“ dodal. Miloš Lichner SJ, súčasný prorektor Trnavskej univerzity, uviedol: „Keď Svätý Otec prichádzal, obišiel kreslo, ktoré bolo pre neho pripravené, a zobral si stoličku, ako sme mali my. Sadol si k nám a milo sa usmial.“ Obsah rozhovoru podľa neho zostáva ako v rodine, za zatvorenými dverami. Zo Svätého Otca išiel živý závan Božieho Ducha. Slovenskí jezuiti darovali pápežovi tri dary. Kvet, ktorého lupene tvoria fotky rodín a detí, s ktorými jezuiti pracujú. Druhým darom bola kniha Ladislava Csontosa preložená do angličtiny *K prameňom.* Sú to medailóny niekoľkých jezuitov, ktorí trpeli za komunizmu, a výber z ich tvorby. Tretím darom bola ďalšia časť komentára k žalmom 120 až 150. Ide o nový preklad žalmov, preklad rabínskych komentárov a preklad vybraných úryvkov komentárov k týmto žalmom od teológov reformácie.

V PREZIDENTSKOM PALÁCI A V JEHO ZÁHRADE

Program návštevy Kristovho námestníka v pondelok 13. septembra sa začal o 9.15 oficiálnym uvítacím ceremoniálom na prednom nádvorí Prezidentského paláca. Po súkromnom stretnutí s prezidentkou Zuzanou Čaputovou v Zlatom salóne zapísal pamätný odkaz do knihy: „Ako pútnik v Bratislave objímam s láskou slovenský ľud a modlím sa za túto krajinu so starobylými kresťanskými koreňmi a s mladou tvárou, aby bola posolstvom bratstva a pokoja v srdci Európy.“

V záhrade Prezidentského paláca | Človek a viera / TK KBS / Tomáš Cigánek

V Zelenom salóne pozdravil členov najbližšej rodiny prezidentky a obe hlavy štátov si vymenili dary. Prezidentka darovala Svätému Otcovi dary praktickej i symbolickej hodnoty. Jedným z nich bol pšeničný kváskový chlieb so znakom kríža na vrchu v prútenom košíku, symbol spájania, života, ľudskej práce a dobrých skutkov. Ďalším darom bola kniha *Reštaurovanie* od akademickej maliarky Márie Bidelnicovej, ktorá sa venuje, okrem iného, aj obnove sakrálnych pamiatok. Dobíjacia stanica na dobíjanie elektromobilov vyrobená z čiastočne recyklovaných materiálov bol dar so vzťahom k ochrane životného prostredia. Okrem zdravotníckych pomôcok a prístrojov Svätý Otec dostal do daru tradičný dar prezidentky – med od včiel z úľov v prezidentskej záhrade. Prezidentka Zuzana Čaputová prijala od hlavy Katolíckej cirkvi pamätnú medailu so zobrazením Panny Márie, patrónky Slovenska, s dvojkrížom na pozadí a dátumom návštevy Svätého Otca. Jej autorkou je talianska umelkyňa Daniela Longová.

Stretnutie s predstaviteľmi štátu, občianskej spoločnosti, diplomatického zboru a hostí zo všetkých sfér spoločenského a politického života sa v záhrade Prezidentského paláca začalo o desiatej hodine. Zúčastnilo sa na ňom približne päťsto hostí. Prezidentka vo svojom príhovore vyzdvihla mravnú autoritu i osobný príklad Svätého Otca: „Pre budúcnosť nášho Slovenska aj pre budúcnosť kresťanstva v ňom je veľmi dôležitý spôsob, akým predkladáte posolstvo evanjelia pre našu dobu – nielen ako dedičstvo otcov, ale aj ako cestu pretvárajúcu našu prítomnosť a ukazujúcu do budúcnosti.“ Dotkla sa témy kríz, ktoré možno zvládnuť iba ľudskosťou, porozumením, spoluprácou. Neobišla ekologické problémy citovaním slov Svätého Otca: „Boh odpúšťa vždy, človek občas, a príroda nikdy.“ Svoj príhovor zakončila pripomenutím typickej slovenskej črty: „Celé generácie našich rodičov a starých rodičov majú svoje domovy ozdobené vetou: ‚Hosť do domu, Boh do domu‘.“

Svätý Otec František vo svojom príhovore spojil témy slovenskej histórie a cyrilometodského dedičstva so slovenskou prírodou, slovenskou tradíciou vítania hostí chlebom a soľou, so slovenskými básnikmi. Podčiarkol potrebu bratskosti, pohostinnosti, vzájomnosti, viery a evanjeliových blahoslavenstiev. Vyzval všetkých mať zrak pozdvihnutý k nebu, ku končiarom Tatier, vyhrnúť si rukávy a spolu budovať budúcnosť.

V KATEDRÁLE SVÄTÉHO MARTINA

Pri presune z prezidentskej záhrady do Katedrály svätého Martina na stretnutie s biskupmi, kňazmi, zasvätenými osobami, seminaristami a katechétmi sa kolóna so Svätým Otcom zastavila pri skupine mamičiek s deťmi, aby ich Svätý Otec pozdravil. V katedrále sa už od skorého rána zúčastnení modlili posvätný ruženec a pripravovali na vzácne stretnutie, ktoré sa začalo o 10.45 a na ktorom sa zúčastnilo niekoľko sto ľudí. Svätý Otec sa najprv zastavil v krátkej modlitbe pred Eucharistiou v bočnej kaplnke, aby si uctil Najsvätejšiu sviatosť oltárnu. Následne Svätého Otca privítal Mons. Stanislav Zvolenský, ktorý poukázal na úctu a vernosť nástupcovi Petra v Cirkvi na Slovensku, na túžbu počúvať ho a naplňať evanjeliovú lásku k chudobným, čoho príkladom je aj svätý Martin, patrón katedrály. „Prišli sme a sme tu, samozrejme, s našimi slabosťami, previneniami a nedokonalosťami. Ale sme tu predovšetkým ako synovia a dcéry, ktorí túžia počuť slová otca. Svätý Otče, vítam vás zo srdca medzi nami, cíťte sa tu v našom spoločenstve ako doma,“ dodal na záver.

Námestník Krista vo svojom príhovore začal vyznaním, že „Slovensko je báseň“. Predstavil Cirkev nie ako mocenskú a triumfálnu, ale ako pokornú, lebo pokora ju robí krásnou. Cirkev sa nemôže sústrediť sama na seba, pretože sú na ňu upreté očakávania ľudu, ktorými sú sloboda, tvorivosť a dialóg: „Centrom Cirkvi nie je Cirkev, zanechajme prílišné starosti o seba, o naše štruktúry či o to, ako sa na nás pozerá spoločnosť. Ponorme sa radšej do skutočného života ľudí,“ povedal kléru, aby ľudí formoval

V Dóme sv. Martina v Bratislave | Človek a viera / TK KBS / Tomáš Cigánek

V Dóme sv. Martina v Bratislave | TASR / TK KBS / Michal Svitok

Stretnutie so židovskou komunitou | Človek a viera / TK KBS / Tomáš Cigánek

k slobode od rigidnej religiozity. Predseda Konferencie vyšších rehoľných predstavených P. Václav Hypius CSsR a zástupkyňa predsedu sestra Agnesa Jenčíková CJ priniesli v mene zasvätených Svätému Otcovi dva symbolické dary: kamenný kríž – symbol Barbarskej noci, počas ktorej komunistická štátna moc zlikvidovala mužské a ženské rehole a jednoduchú sviecu z dielne Komunity blahoslavenstiev ako symbol života a svetla. Na záver sa Svätý Otec pozdravil s prítomnými biskupmi a osobitne pozdravil prítomných rehoľníkov. Karmelitánok sa so smiechom opýtal, či ušli z kláštora.

CENTRUM BETLEHEM

Návšteve centra Betlehem predchádzalo neplánované stretnutie Svätého Otca s emeritným trnavským arcibiskupom Róbertom Bezákom CSsR na pôde Apoštolskej nunciatúry spolu s jeho rodinou. Program Svätého Otca pokračoval o šestnástej hodine súkromnou návštevou spomínaného centra v bratislavskej Petržalke, ktoré spravujú misionárky lásky, nazývané sestry Matky Terézie, a ktoré poskytuje pomoc chudobným. Pred jeho vchodom čakali Svätého Otca početné rodiny, mladí, detský spevácky a hudobný zbor. Priebeh návštevy bol súkromný a trval asi pol hodinu, počas ktorej požehnal ikonu Matky Eucharistie. Rehoľným sestrám do zariadenia priniesol dar v podobe keramického reliéfu Madony s Ježiškom. Následne sa krátko prihovoril prítomným a vyjadril svoju vďačnosť za prijatie, vďačnosť sestrám za ich obetavú prácu, vďačnosť všetkým prítomným za ich prítomnosť a s pozornosťou na Pána dodal: „Môžeme ho vidieť aj nevidieť, ale vždy nás sprevádza na ceste životom: nezabúdajte na to, najmä v zlých časoch. A veľmi, veľmi vám ďakujem!“ Po udelení svojho apoštolského požehnania sa s pohladením priblížil k ľuďom so zdravotným postihnutím.

STRETNUTIE SO ŽIDOVSKOU NÁBOŽENSKOU OBCOU

Už počas ekumenického stretnutia odovzdal najvyšší veľkňaz predsedovi Ústredného zväzu židovských náboženských obcí Richardovi Dudovi pamätnú plaketu a zaprial mu *G´mar Chatima Tova*, čo je hebrejský pozdrav želania všetkého dobrého. Predseda zväzu mu na revanš poprial príjemnú misiu na Slovensku a vyjadril radosť z očakávaného stretnutia na Rybnom námestí, kde sa 13. septembra o 16.45 začalo stretnutie so židovskou komunitou. V úvode zaznel príhovor Richarda Dudu, ktorý pripomenul spolužitie židovskej a kresťanskej komunity v Bratislave, ale taktiež utrpenie, ktorým tieto komunity prechádzali dôsledkom vojny a totalitných režimov. Vyzdvihol zásadu neustálej komunikácie medzi židmi a kresťanmi a nadovšetko lásku, ktorá všetko a všetkých uvádza do harmónie, búra hranice a zahládza konflikty. „Som presvedčený, že harmonické partnerské a rodinné vzťahy dokážu zabezpečiť stabilitu v spoločnostiach všade na svete. V takých spoločnostiach, v ktorých náboženská či etnická príslušnosť bude len a len príležitosťou na vzájomné obohacovanie a mierové spolunažívanie,“ dodal na záver.

V následných chvíľach odzneli dve svedectvá. V prvom prof. Tomáš Lang, ktorý prežil holokaust, vydal svedectvo o bolestnej minulosti holokaustu. Ocenil však postoj k antisemitizmu vtedajšieho zástupcu Svätej stolice na Slovensku Mons. Giuseppeho Burzia a poďakoval Svätému Otcovi za jeho osobný vklad a hlásanie humanizmu, bratstva a tolerancie. V druhom svedectve sa sestra Samuela Harmáčková OSU podelila so skúsenosťou sestier uršulínok, ktoré v čase holokaustu skrývali židovské dievčatá vo svojom kláštore či internátoch, čím ich zachránili pred smrťou. S radosťou dnes

Po návšteve centra Betlehem | Človek a viera / TK KBS / Tomáš Cigánek

tieto sestry hľadia na židovsko-kresťanskú spoluprácu, zvlášť prítomnú vo výchovno-vzdelávacích aktivitách. Na záver zaznel príhovor Svätého Otca Františka. Poukázal na vzácnosť a posvätnosť miesta, kde v minulosti stála židovská synagóga. Hoci tam dnes stojí už len pamätník holokaustu s názvom *Zachor!*, čo znamená *Pamätaj!*, komunita, ktorá sa na tomto mieste každý rok schádza, je živá, zachováva v pamäti všetkých trpiacich v holokauste a zároveň je otvorená dialógu. Vyzval k snahe o zdieľanie toho, čo nás spája, a o očisťovanie rán z minulosti.

Po príhovoroch Svätý Otec František a Richard Duda zapálili sviečky. Počas tohto obradu bola prof. Jurajom Sternom odriekaná staroveká modlitba *Kadiš*, ktorá sa recituje po smrti blízkej osoby a ktorej cieľom je priniesť úľavu do duše smútiaceho. Následne zaznela liturgická pieseň *El male rachamim* v podaní hlavného viedenského chazana Samuela Barzilaia. Ide o modlitbu za zosnulých spievanú pri pohrebe a pri návšteve hrobov. Po následnej minúte ticha Svätý Otec odovzdal židovskej obci dar – keramický tanier s vyobrazením vatikánskej sochy svätého Petra uprostred. Ide o tanier *fangotto*, ktorý používali na stole staré sicílske rodiny ako jediný tanier „zdieľaný“ všetkými. Dnes sa už používa iba ako dekoračný predmet s prepracovanou výzdobou. Vyhotovil ho majster Giacomo Cusuman v dielni modernej produkcie caltagirónskej umeleckej keramiky.

STRETNUTIA S PREDSEDOM PARLAMENTU A PREDSEDOM VLÁDY

Na záver druhého dňa návštevy hlavy Katolíckej cirkvi v podvečerných hodinách prebehlo na Apoštolskej nunciatúre stretnutie s predsedom vlády SR Eduardom Hegerom a predsedom Národnej rady SR Borisom Kollárom a ich rodinami. Premiér ocenil ľudskosť Svätého Otca a prezradil, že jeho tri deti pripravili pre vzácneho hosťa dary: ručne vyrobené mydlo a pohľadnicu s krížom. Podľa Borisa Kollára Svätý Otec je „veľmi pokrokový“ a „ide s dobou“ a dodal, že Svätý Otec na tomto stretnutí požehnal zámer postaviť v areáli Bratislavského hradu sochu svätých Cyrila a Metoda.

SLOVENSKÝ VÝCHOD

Tretí deň návštevy, utorok 14. septembra, prebiehal na východe Slovenska. Tento deň sa zapísal zlatými písmenami do histórie Gréckokatolíckej metropolitnej cirkvi. V ranných hodinách pristálo lietadlo so Svätým Otcom a jeho sprievodom na košickom letisku, z ktorého sa kolóna následne presunula do Prešova, pred mestskú športovú halu. Tu sa už od skorého rána schádzali veriaci, aby spolu so Svätým Otcom slávili archijerejskú Božskú svätú liturgiu svätého Jána Zlatoústeho a slávili sviatok Povýšenia úctyhodného a životodarného Kríža nad celým svetom. Ako sa už počas prípravy na toto stretnutie vyjadril arcibiskup metropolita Ján Babjak SJ, až neskôr dokážeme v plnosti pochopiť, aká vážna chvíľa sa tu odohrávala. Privítanie za hlaholu zvonov prešovských katolíckych chrámov, mocný spev zboru, slzy dojatia, vrúcna modlitba svätej liturgie, hlboká homília Petrovho nástupcu, životodarná Eucharistia, apoštolské požehnanie a korunovanie klokočovskej ikony napĺňali tieto chvíle. Po krátkej neplánovanej zastávke v exercičnom dome otcov jezuitov v Prešove sa sprievod presunul do Košíc, kde Svätého Otca čakalo množstvo veriacich. Obedoval v Kňazskom seminári svätého Karola Boromejského v Košiciach, kde pri obednom stole nechýbal ani emeritný kardinál Jozef Tomko. Košickému semináru venoval na poďakovanie a na pamiatku sochu svätého Jozefa, ktorá patrí k modernej umeleckej produkcii, pričom verne rešpektuje klasickú ikonografiu „tichého pestúna“ – pokorného, snívajúceho i počúvajúceho.

STRETNUTIE S RÓMSKOU KOMUNITOU

Očakávanie na Svätého Otca na sídlisku Luník IX v Košiciach nebolo pasívnym čakaním. V bohatom umelecko-duchovnom programe s názvom *Na ceste* sa striedali svedectvá, modlitba, hudobné, tanečné a divadelné vstupy či katechézy. V tomto programe dôstojne moderovanom Pavlom Dankom nechýbal ani otec Martin Mekel, predseda Komisie pre Rómov Prešovskej archieparchie.

Špecifické a kontroverzne komentované stretnutie s Rómami sa začalo o šestnástej hodine. Svätého Otca privítal don Peter Bešenyei, saleziánsky delegát pre pastoráciu Rómov a tajomník rady pre Rómov a menšiny pri KBS. Vo svojom príhovore v krátkosti predstavil duchovnú službu pre rómsku komunitu na Slovensku, úspechy i ťažkosti. Zvlášť vyjadril vďaku všetkým, ktorí na tejto misii spolupracujú rozmanitým spôsobom, a dodal: „Veríme, že vaša prítomnosť, Svätý Otec, na tomto mieste prispeje k tomu, aby sme všetci dosiahli väčšiu jednotu napriek rozdielnosti, aby sme kráčali po ceste k pokojnejšiemu spolužitiu, cez vzájomnú úctu, zmierenie a odpustenie.“ V závere svojho príhovoru don Peter daroval Svätému Otcovi miniatúru reliéfu zmŕtvychvstalého Krista, ktorý sa nachádza v chráme na Luníku IX, a obrazy blahoslavených rómskych mučeníkov Emílie a Zefirína.

Následné svedectvo vydal pán Ján Hero, pochádzajúci z rómskej osady Medoravce (okres Krupina). Vyjadril v ňom vďačnosť nástupcovi svätého apoštola Petra za jeho záujem o rómsku komunitu a nádej, že táto návšteva pomôže zapáliť väčšiu vieru a prekonávať napätia v spolunažívaní. Manželia Nikola a René, ktorí vyrástli na sídlisku Luník IX, vo svojom svedectve svedčili o pomoci saleziánov, vďaka ktorým obaja dokázali vyštudovať, nájsť si prácu, mať vlastné bývanie a žiť dôstojným životom.

V záverečnom prejave Svätý Otec zopakoval slová pápeža Pavla VI., že v Cirkvi nik nie je na okraji a v srdci Cirkvi sú aj

Na Luníku IX v Košiciach | Človek a viera / TK KBS / Tomáš Cigánek

Na Luníku IX v Košiciach | Človek a viera / TK KBS / Tomáš Cigánek

Rómovia. Pripomenul, že pastoračná práca vyžaduje čas, trpezlivosť a konkrétnosť. Vyjadril vďačnosť tým, ktorí pracujú v tejto sfére, a všetkých vyzval k poctivej práci, k dôstojnosti zarábania si na každodenný chlieb, k budovaniu vzájomnej dôvery a modlitbe. Na záver sa všetci pomodlili modlitbu *Otče náš* vo svojom jazyku, po ktorej Petrov nástupca udelil všetkým apoštolské požehnanie. Po stretnutí sa stretol s niektorými hosťami, medzi nimi i starostom Luníka IX Marcelom Šaňom či baziliánkou rómskeho pôvodu sestrou Atanáziou Máriou Holubovou OSBM, ktorá sa venuje pastorácii a katechizácii Rómov na bardejovskej Poštárke. Svätý Otec František daroval po stretnutí komunite na Luníku IX dar: tanier *fangotto* z už spomínanej dielne caltagirónskej umeleckej keramiky, v ktorého strede je vyobrazená socha svätého archanjela Michala, umiestnená vo vatikánskych záhradách. Na stretnutí sa zúčastnil aj premiér Eduard Heger, primátor mesta Košice Jaroslav Poláček a ďalší hostia. Podporiť toto stretnutie a tým aj samotných Rómov prišli i mnohí kňazi, rehoľníci a veriaci. Na stretnutí sa zúčastnilo okolo dvetisíc ľudí. Nechýbali Rómovia z Jarovníc.

STRETNUTIE S MLADÝMI

Košický štadión Lokomotíva je významný tým, že tu bola v roku 2018 vyhlásená za blahoslavenú Anna Kolesárová, mučeníčka čistoty, ktorá tentoraz duchovne „sprevádzala" stretnutie so Svätým Otcom. Štadión ožil mladými i staršími už od ranných hodín. O 11:00 sa tu začala svätá omša s českým kardinálom Dominikom Dukom. Ten sa vo svojej homílii obrátil predovšetkým na mladých: „Pre nás starých, teda i pre mňa, ste tými, ktorým odovzdáva Cirkev, ale i vaši prarodičia a rodičia onú pochodeň viery na cestu. Na cestu do života, ktorý je darom." Svoj príhovor zakončil slovami: „Margaret Meadová na otázku študentov, ako dobre poznáme začiatok civilizácie, nehovorila o kamenných nástrojoch, o keramických črepoch ani o maľbách na stenách. Známkou civilizácie je uzdravená a zahojená stehenná kosť. Pretože na to, aby sa zlomená kosť mohla zahojiť, potreboval zranený človek starostlivosť a pomoc druhých ľudí. Myslím, že tento postreh je taký dôležitý, že nám vlastne osvetľuje Ježišovo zlaté pravidlo." Bohatý program na štadióne pre všetky vekové generácie, ktorý napĺňal čakanie na Svätého Otca, vyplnili viacerí populárni interpreti, gospelové skupiny, Zbor svätej Cecílie s orchestrom či scénický tanec *Slza radosti*. Bloky programu boli venované blahoslavenej Anke Kolesárovej, Panne Márii, svätému Jozefovi a mottu stretnutia.

Svätého Otca prítomní privítali o sedemnástej hodine za spevu mládežníckej hymny tohto stretnutia s refrénom: *„Chyťme sa za ruky, spleťme si sieť a spolu s Františkom zdvíhajme svet"* a rôznych hymien svetových dní mládeže. V papamobile prechádzajúcom sektormi štadióna sprevádzali Svätého Otca arcibiskup metropolita Košickej arcidiecézy Bernard Bober spolu s arcibiskupom Cyrilom Vasiľom SJ, košickým eparchiálnym biskupom. Svätého Otca Františka privítal Mons. Bernard Bober. Medzi iným uviedol: „Sme preto hladní po vašich slovách pre náš život, aby sme mohli napredovať. Chceme hlbšie prežiť svoj kresťanský a ľudský život aj napriek opakovaným pádom a slabostiam, dúfajúc v Krista a jeho nekonečnú lásku. Ďakujem vám v mene nás všetkých, že ste k nám prišli, Vaša Svätosť. A prosím vás, aby ste nám dali silu a nasmerovanie v tomto čase zmätku a napätia. Aby sme už neboli zmätení, a vedeli nájsť ten pravý pevný bod, ktorý nám môže dať iba Ježiš."

Tri svedectvá mladých ľudí boli zakončené otázkami na Svätého Otca. Petra Filová z Košíc vydala svedectvo o svätej spovedi a opýtala sa: „Ako má mladý človek prekonávať prekážky na ceste k Božiemu milosrdenstvu?" Peter Lešak z Brezna svedčil o príhovore Anky Kolesárovej a hodnote čistoty vo vzťahu. Jeho otázka znela: „Svätý Otec, ako máme povzbudiť mladých, aby uverili v hodnotu čistej lásky?" Peter Liška z farnosti Plavnica a jeho manželka Lenka z farnosti Kobyly svedčili o hodnote kríža a kresťanského spoločenstva v živote a opýtali sa: „Svätý Otec, ako máme povzbudiť mladých, aby sa nebáli objať kríž vo svojom živote?"

Na štadióne Lokomotívy v Košiciach | Človek a viera / TK KBS / Tomáš Cigánek

Na štadióne Lokomotívy v Košiciach | Človek a viera / TK KBS / Tomáš Cigánek

Na štadióne Lokomotívy v Košiciach | Človek a viera / TK KBS / Tomáš Cigánek

Ústrednou témou slov Svätého Otca, v ktorých reagoval na tieto otázky, bola radosť. Poukázal na lásku a hrdinstvo. Vyzval mladých snívať, byť odvážnymi a vstúpiť do rizika lásky, a pritom sa vyhnúť iluzórnosti, provizórnosti, sériovosti. Mladým dal radu, v ktorej pripomenul ich korene – rodičov a starých rodičov, ktoré treba polievať, uchovávať, počúvať, byť zakorenení a otvorení. Neobišiel tému svätej spovede, ktorej centrom nie sú hriechy, ale Otec, ktorý odpúšťa. V závere upriamil pozornosť na potrebu objatia kríža, ktoré je objatím samého Ježiša. Vyzval mladých nerozdávať slová a kázne, ale radosť, úsmevy a bratskú blízkosť.

Po skončení sa s prítomnými pomodlil modlitbu *Otče náš* a požehnal ich. Prijal niekoľko darov, medzi nimi sochu svätého Ondreja z lipového dreva, prstienok a krížik Anky Kolesárovej z bieleho zlata od mladých, ručne tkaný ľanový obrus zo sociálnej dielne, kalich s paténou zo striebra, s pozlátenými prvkami a sedmokráskami s odkazmi na blahoslavenú Anku Kolesárovú, publikáciu pozostávajúcu z kresieb od detí z Luníka IX, sochu zo šamotovej hliny svätej Alžbety, ktorá bola pred dvoma rokmi vyhlásená za patrónku Košíc. Na štadióne Lokomotívy boli po boku Svätého Otca prítomní všetci košickí biskupi, kardináli Jozef Tomko, Dominik Duka a ďalší. Veriacich na ploche bolo viac ako dvadsaťtritisíc. Po stretnutí Svätý Otec požehnal ikonu svätej Edity Steinovej pre Gymnázium sv. Edity Steinovej v Košiciach. Okrem toho posvätil aj zvony pre Domašu a základný kameň budúcej kaplnky v rekreačnej oblasti Dobrá. Týmto stretnutím sa ukončil tretí deň návštevy Petrovho nástupcu, ktorý následne odletel do Bratislavy.

SVIATOK PATRÓNKY SLOVENSKA V ŠAŠTÍNE

Návštevou Národnej svätyne Sedembolestnej Panny Márie, patrónky Slovenska, v Šaštíne v stredu 15. septembra vyvrcholil program návštevy Svätého Otca Františka venovaný Slovensku, miestnej cirkvi i všetkým obyvateľom krajiny. Od skorých ranných hodín zapĺňali slovenskí i zahraniční pútnici areál pri bazilike, kde bol pre nich pripravený sprievodný program, v ktorom nechýbala modlitba posvätného ruženca, chvály či loretánske litánie. Ešte pred záverečnou svätou omšou venoval Svätý Otec osobitný priestor spoločnej modlitbe s biskupmi Slovenska priamo v Bazilike Sedembolestnej. Toto stretnutie ukončili slovenskí biskupi s biskupom Ríma spoločnou fotografiou.

Prechádzajúc v papamobile sektormi areálu pozdravoval viac ako päťdesiattisíc zhromaždených ľudí, ktorí ho vítal potleskom a mávaním vatikánskych i slovenských vlajok. Svätú omšu v latinskom jazyku, ktorá sa začala o desiatej hodine, koncelebrovalo okolo deväťdesiat slovenských i zahraničných biskupov a vyše päťsto kňazov. Prítomní boli aj gréckokatolícki hierarchovia spolu s kňazmi a rehoľníkmi. Pri oltári po boku Svätého Otca slávili svätú omšu latinskí metropoliti Mons. Stanislav Zvolenský a Mons. Bernard Bober. V centre liturgického priestoru stál kríž, v ktorom bolo umiestnené drevo z trámov chrámu zničeného pri tornáde na Morave.

Na pódiu nechýbala verná kópia sochy šaštínskej bolestnej Matky a obraz svätého Jozefa v modernom vyhotovení umelkyne Doroty Sadovskej. Slávnosť hudobne sprevádzal stopäťčlenný zbor zložený zo šiestich zborov pôsobiacich na západe Slovenska a dvadsaťšesťčlenný orchester. Okrem latinského a slovenského jazyka zazneli modlitby veriacich aj po anglicky, nemecky, maďarsky a rómsky. Svätý Otec predniesol homíliu v kontexte evanjelia o stretnutí Pána so Simeonom v Jeruzalemskom chráme. Do centra úvahy postavil Máriu ako vzor viery, ktorá má tri vlastnosti: cesta, proroctvo a súcit. Máriina viera ju pohýnala na cestu, k neustálemu kráčaniu, vychádzajúc z bezpečných komfortov. Poďakoval za svedectvo kráčania a povzbudil všetkých: „Nezastavte sa!“ Máriina viera bola aj prorockou vierou, ktorá vyzýva všetkých byť vo svete znamením, „ktorému budú odporovať“, kresťanmi, ktorí vedia svojím životom ukázať krásu evanjelia. Máriina viera je napokon vierou súcitu, ktorá nás vedie zdieľať svoj život s trpiacimi.

Po ukončení svätej omše arcibiskup Stanislav Zvolenský poďakoval Svätému Otcovi za posilnenie vo viere a vo vzájomnom vzťahu katolíkov rímskeho a gréckeho obradu, za výzvu dbať o chudobných, za všetky stretnutia a slová povzbudenia. Zároveň ho uistil, že na Slovensku sa za neho modlíme. Následne arcibiskup Zvolenský daroval Svätému Otcovi obraz Sedembolestnej Panny Márie a prijal dar zlatého kalicha. Ďalším darom pre

Šaštínska púť | TASR / TK KBS / Michal Svitok

Šaštínska púť | TASR / TK KBS / Michal Svitok

Svätého Otca bol sklenený obraz Baziliky Sedembolestnej Panny Márie vyrobený špeciálnou technikou. Netradičný obraz hrá farbami aj vďaka drvenému farebnému sklu. Obraz je osadený v dubovom ráme, vyhotovenom z trámu pochádzajúceho zo stavby baziliky.

Pri záverečnom príhovore Petrov nástupca uviedol: „Nastal čas rozlúčky s vašou krajinou. Pri tejto Eucharistii som vzdával Bohu vďaky za to, že mi umožnil prísť sem medzi vás, ako aj za to, že som mohol ukončiť svoju púť v nábožnom objatí vášho ľudu spoločným slávením dôležitého náboženského a štátneho sviatku vašej patrónky, Sedembolestnej Panny Márie.“ Po záverečnom požehnaní odovzdal pred sochou sedembolestnej šaštínskej Matky zlatú ružu, ktorá je exkluzívnym darom najvyšších veľkňazov mariánskym svätyniam, ktoré navštívili. Objekt je vyrobený zo striebra, obsahuje mramorový podstavec, vázu s pápežským erbom a štyri ruže s listami. Svätá omša bola zároveň poďakovaním Svätého Otca za úspešnú operáciu, ktorú absolvoval. Jej súčasťou bolo aj požehnanie rodín. Hneď po ukončení programu v Šaštíne sa Svätý Otec so svojím sprievodom presunul na bratislavské letisko.

ROZLÚČKA NA LETISKU A SLOVÁ Z RÍMA

So Svätým Otcom sa na letisko prišla rozlúčiť prezidentka SR Zuzana Čaputová, predseda parlamentu Boris Kollár, predseda vlády Eduard Heger a za Konferenciu biskupov Slovenska jej predseda Mons. Stanislav Zvolenský. Záverečné poďakovanie vyslovil po slovensky: „Ďakujem všetkým!“ S úsmevom na tvári zamával Slovensku na rozlúčku, vystúpil na palubu lietadla, ktoré o 13.45 vzlietlo do Ríma. Ako je zvykom, Svätý Otec František počas letu pozdravil telegramom hlavy štátov jednotlivých krajín, nad ktorými lietadlo prelietavalo. Tesne po odlete odkázal z paluby lietadla, že vyjadruje vďaku prezidentke SR Zuzane Čaputovej a obyvateľom Slovenska za vrúcne prijatie a pohostinnosť. Dodal, že sa bude modliť za pokoj a blaho slovenského národa. Na sociálnej sieti Twitter uviedol: „Všetkých si vás nesiem v srdci.“

Tak ako začiatok svojej 34. apoštolskej cesty Svätý Otec zveril Presvätej Bohorodičke v pápežskej bazilike Santa Maria Maggiore pred jej ikonou *Salus Populi Romani*, tak ju aj ukončil v tej istej bazilike poďakovaním za jej sprevádzanie a ochranu. V nedeľu po tejto ceste 19. septembra si Svätý Otec všimol na Námestí sv. Petra v Ríme aj slovenské vlajky, a tak osobitne ešte raz pozdravil z balkóna pápežského paláca Slovákov.

V stredu 22. septembra 2021 sa na generálnej audiencii Svätý Otec vrátil k apoštolskej ceste do Budapešti a na Slovensko. Okrem iného povedal: „Bola to púť modlitby, púť ku koreňom, púť nádeje. ... Náš život musí byť taký: klaňať sa, modliť sa, kráčať, putovať, konať pokánie. ... To som videl na stretnutí so svätým Božím ľudom. Čo som videl? Veriaci ľud, ktorý trpel ateistickým prenasledovaním. ... Táto cesta bola púťou ku koreňom. Pri stretnutí s bratmi biskupmi v Budapešti i v Bratislave som sa mohol osobne dotknúť vďačnej spomienky na tieto korene viery a kresťanského života, živé v žiarivom príklade svedkov viery, akými boli kardinál Mindszenty a kardinál Korec či blahoslavený biskup Pavel Peter Gojdič. Sú to korene, ktoré siahajú hlboko, až do deviateho storočia, k evanjelizačnému dielu svätých bratov Cyrila a Metoda, ktorí túto cestu sprevádzali, boli stálou prítomnosťou. Silu týchto koreňov som pocítil pri slávení božskej liturgie v byzantskom obrade v Prešove na sviatok svätého Kríža. V piesňach som cítil, ako sa rozochvieva srdce svätého veriaceho ľudu, zoceleného toľkým utrpením pre vieru.

Viackrát som zdôrazňoval, že tieto korene sú stále živé, plné životodarnej miazgy, ktorou je Duch Svätý, a že ich ako také treba zachovať: nie ako muzeálne exponáty, ideologizované a využívané v záujme prestíže a moci, na upevnenie uzavretej identity. Nie. To by znamenalo zradiť ich a sterilizovať. Cyril a Metod pre nás nie sú postavy, ktoré si treba pripomínať, ale vzory, ktoré treba napodobňovať, učitelia, od ktorých sa vždy môžeme učiť duchu a spôsobu evanjelizácie, ako aj občianskej angažovanosti. Počas tejto cesty do srdca Európy som často myslel na otcov Európskej únie, ako o nej snívali, nie ako o agentúre na šírenie módnej ideologickej kolonizácie, ale tak, ako o nej snívali oni. Takto chápané a žité korene sú zárukou budúcnosti: z nich vyrastajú husté konáre nádeje. Aj my máme korene: každý z nás má svoje korene. Pamätáme na ne? Na otcov, starých rodičov? A sme spojení so starými rodičmi, ktorí sú pokladom? ‚Veď sú starí...‘ Nie, nie, dajú ti tú miazgu, musíš ísť k nim a vziať si ju, aby si rástol a pokračoval. Nehovoríme: ‚Choď a skry sa v koreňoch.‘ Nezabudnite na to. A opakujem vám to, čo som už toľkokrát povedal, ten krásny verš: ‚Všetko, čo má strom v korune, pochádza z toho, čo má pod zemou.‘ Môžeš rásť do tej miery, do akej si spojený s koreňmi, odtiaľ k tebe prichádza sila. Ak odrežeš korene, k ničomu ťa to neprivedie, nové ideológie ti nedávajú rásť, skončíš zle. ...

Drahí bratia a sestry, táto evanjeliová nádej, ktorú som mohol vidieť počas cesty, sa uskutoční, stane sa konkrétnou, len ak sa skĺbi s ďalším slovom: spoločne. Nádej nikdy nesklame, ale nikdy nejde sama. V Budapešti a na Slovensku sme boli pospolu s rôznymi obradmi Katolíckej cirkvi, spolu s bratmi a sestrami iných kresťanských denominácií, spolu s našimi židovskými bratmi a sestrami, spolu s veriacimi iných náboženstiev, spolu s tými najslabšími. Toto je cesta, pretože budúcnosť bude plná nádeje, ak bude spoločná, nie osamotená – to je dôležité. A po tejto ceste mi v srdci zaznieva jedno veľké ďakujem. Ďakujem biskupom, ďakujem občianskym autoritám, ďakujem prezidentovi Maďarska a prezidentke Slovenska, ďakujem všetkým spolupracovníkom pri organizácii, ďakujem mnohým dobrovoľníkom, ďakujem všetkým, ktorí sa modlili. Prosím, pridajte ešte ďalšiu modlitbu, aby semienka zasiate počas tejto cesty priniesli dobré ovocie. Modlime sa za to. Ďakujem.

NA CESTE

Šaštínska púť | Človek a viera / TK KBS / Tomáš Cigánek

Homília a záverečný príhovor Svätého Otca Františka 15. septembra 2021 v Šaštíne

V Jeruzalemskom chráme sa Máriine ruky vystreli k rukám starého Simeona, ktorý mohol vziať Ježiša a spoznať ho ako Mesiáša poslaného pre spásu Izraela. V tejto scéne rozjímame o tom, kto je Mária. Je Matkou, ktorá nám daruje Syna Ježiša. Preto ju milujeme a uctievame si ju. V tejto šaštínskej národnej svätyni sa s vierou a úctou schádza slovenský národ, pretože vie, že práve ona nám daruje Ježiša. V logu tejto apoštolskej cesty je vyobrazená cesta vnútri srdca, nad ktorým sa týči Kríž. Mária je cestou, ktorá nás vovádza do srdca Krista, ktorý z lásky k nám obetoval svoj život.

Vo svetle evanjeliovej state, ktorú sme si práve vypočuli, môžeme hľadieť na Máriu ako na vzor viery. Rozpoznávame tak tri vlastnosti viery: cestu, proroctvo, súcit.

Máriina viera je predovšetkým vierou, ktorá sa vydáva na cestu. Ihneď po anjelovom zvestovaní sa nazaretské dievča „vydalo na cestu a ponáhľalo sa do istého judejského mesta v hornatom kraji“ (Lk 1, 39). Mária išla navštíviť svoju sesternicu Alžbetu. Nepovažovala za výsadu svoje povolanie stať sa matkou Spasiteľa, nestratila jednoduchú radosť zo svojej poníženosti po tom, ako ju anjel navštívil, nezostala stáť a nečinne kontemplovať samu seba medzi štyrmi stenami svojho príbytku. Naopak, žila svoj dar ako poslanie, cítila potrebu otvoriť dvere a vyjsť z domu. Stala sa živým stelesnením tej netrpezlivosti, s akou Boh túži prísť k všetkým ľuďom a spasiť ich svojou láskou. Preto sa Mária vydáva na cestu: namiesto pohodlnosti zvykov si vyberá neznáme cesty, namiesto stability domácnosti namáhavú chôdzu, namiesto bezpečnosti pokojnej religióznosti riziko viery, ktorá sa otvára novým výzvam, a tak sa stáva darom z lásky k blížnemu.

Aj dnešné evanjelium nám ukazuje Máriu na ceste: smerom k Jeruzalemu, kde spolu s Jozefom, svojím ženíchom, obetuje Ježiša v chráme. Celý jej život bude cestou za jej Synom, ako jeho prvej učeníčky, až do cieľa, na Kalváriu, pod jeho kríž. Mária neustále kráča.

Takto je Panna Mária vzorom viery pre tento slovenský národ. Viery, ktorá sa vydáva na cestu, vždy pobádaná jednoduchou a úprimnou zbožnosťou, vždy na púti, v hľadaní Pána. Kráčaním premáhate pokušenie statickej viery, ktorá sa uspokojí s nejakým obradom alebo starou tradíciou, vychádzate zo svojho vnútra, nesiete v batohu svoje radosti a bolesti a robíte zo svojho života púť lásky k Bohu a k bratom a sestrám. Ďakujem za toto svedectvo. A prosím vás, zostaňte na ceste stále. Nezastavte sa!

Ešte chcem dodať jedno. Povedal som: „Nezastavte sa“, lebo keď sa Cirkev zastaví, ochorie. Keď sa biskupi zastavia, ochorie Cirkev; keď sa kňazi zastavia, ochorie Boží ľud.

Máriina viera je zároveň prorockou vierou. Svojím životom je mladé nazaretské dievča proroctvom Božieho diela v dejinách, jeho milosrdného konania, ktoré vyvracia logiky sveta, povyšuje ponížených a rozptyľuje tých, čo v srdci pyšne zmýšľajú (porov. Lk 1, 52). Ona reprezentuje všetkých „chudobných Jahveho“, ktorí volajú k Bohu a očakávajú príchod Mesiáša. Mária je dcérou sionskou, ktorú zvestovali izraelskí proroci (porov. Sof 3, 14 – 18), Pannou, ktorá počala Emanuela, ktorý je Boh s nami (porov. Iz 7, 14). Ako Nepoškvrnená Panna, Mária je ikonou nášho povolania: ako ona, aj my sme povolaní byť svätými a nepoškvrnenými v láske (porov. Ef 1, 4), stávajúc sa obrazom Krista.

Šaštínska púť | TASR / TK KBS / Michal Svitok

Proroctvo pre Izrael vrcholí v Márii, pretože ona v lone nosila Slovo, ktoré sa stalo telom – Ježiša. Ježišom sa úplne a definitívne zavŕšil Boží plán. Simeon o ňom povedal jeho matke: „On je ustanovený na pád a na povstanie pre mnohých v Izraeli a na znamenie, ktorému budú odporovať." (Lk 2, 34)

Nezabudnime na to, že nesmieme redukovať vieru na cukor, ktorý osladzuje život. To nesmieme. Ježiš je znamením, ktorému budú odporovať. Prišiel, aby priniesol svetlo tam, kde bola tma, čím sa temnota dostala na svetlo a musela ustúpiť. Preto proti nemu temnoty stále bojujú. Kto prijíma Krista a otvorí sa mu, vstane z mŕtvych; kto ho odmieta, uzatvára sa do tmy a je príčinou vlastnej skazy. Svojim učeníkom Ježiš vysvetlil, že nepriniesol pokoj na svet, ale meč (porov. Mt 10, 34). Totiž jeho slovo je ako dvojsečný meč – vniká do našich životov, oddeľuje svetlo od temnoty a vyzýva nás vybrať si. Hovorí: „Vyber si!" Pred Ježišom nik nemôže zostať vlažný alebo „sedieť naraz na dvoch stoličkách". Nie, to sa nedá. Prijať ho znamená súhlasiť s tým, aby u mňa odhalil protirečenia, modly, vnuknutia zla, a aby sa pre mňa stal vzkriesením, lebo on ma dvíha, podáva mi ruku a pomáha mi znovu začať. Vždy znova ma dvíha.

A práve takýchto prorokov potrebuje aj dnešné Slovensko. Nejde o to, aby sme boli k svetu nepriateľskí, ale aby sme boli vo svete znamením, „ktorému budú odporovať", kresťanmi, ktorí vedia svojím životom ukázať krásu evanjelia, ľuďmi, ktorí nastoľujú dialóg, kde sú odlišné postoje, ktorí zjavujú bratský život, kde v spoločnosti panuje rozdelenie a nesvornosť, ktorí šíria príjemnú vôňu prijatia a solidárnosti tam, kde často prevládajú osobné a kolektívne formy sebectva, ktorí chránia a zachovávajú život tam, kde sa uplatňuje logika smrti.

A Mária, Matka putovania, sa vydáva na cestu. Mária, Matka prorokovania. Napokon, Mária je matkou súcitu. Jej viera je súcitná. Žena, ktorá sama seba nazývala „služobnicou Pána" (porov. Lk 1, 38) a ktorá sa s materinskou starostlivosťou postarala o to, aby nechýbalo víno na svadbe v Káne (porov. Jn 2, 1 – 12), sa spolu so Synom podieľala na spásonosnom poslaní a išla s ním až pod kríž. V tej chvíli, v mučivej bolesti, ktorú zažila na Kalvárii, pochopila Simeonovo proroctvo: „A tvoju vlastnú dušu prenikne meč" (Lk 2, 35). Utrpenie umierajúceho Syna, ktorý na seba vzal hriechy a bôle celého ľudstva, preniklo aj ju. Ježiš s rozkmásaným telom, muž bolestí, ktorého zohyzdila zloba (porov. Iz 53, 3). Mária, s rozdrásanou dušou; súcitná Matka, ktorá zbiera naše slzy a zároveň nás utešuje a pripomína nám, že v Kristovi je konečné víťazstvo.

Mária, bolestná Matka, jednoducho zostáva pod krížom. Stojí pod krížom. Neutečie preč, nesnaží sa zachrániť si život, nepoužíva ľudskú lesť ani duchovné anestetiká, aby sa vyhla bolesti. Toto je dôkaz súcitu: zostať pod krížom. Zostať s tvárou plnou sĺz, ale s vierou človeka, ktorý vie, že vo svojom Synovi Boh premieňa bolesť na radosť a víťazí nad smrťou.

Aj my, so zrakom upretým na bolestnú Pannu Máriu, sa otvárame viere, ktorá sa stáva súcitnou a vedie nás zdieľať svoj život s tými, ktorí sú zranení, trpia alebo sú nútení niesť na pleciach ťažké kríže. Bratia a sestry, viera, ktorá nie je abstraktná, ale pobáda nás vcítiť sa a byť solidárnymi s núdznymi. Táto viera, podľa Božieho štýlu, pokorne a bez rozruchu odstraňuje bolesť sveta a zavlažuje spásou brázdy dejín.

Drahí bratia a sestry, nech vám Pán navždy zachová úžas, nech vám zachová vďačnosť za dar viery! A nech vám Preblahoslavená Panna Mária vyprosuje potrebnú milosť, aby vaša viera bola vždy na ceste, aby mala nádych proroctva a bola vierou bohatou na súcit.

Drahí bratia a sestry!
Nastal čas rozlúčky s vašou krajinou. Pri tejto eucharistii som vzdával Bohu vďaky za to, že mi umožnil prísť sem medzi vás, ako aj za to, že som mohol ukončiť svoju púť v nábožnom objatí vášho ľudu spoločným slávením dôležitého náboženského a štátneho sviatku vašej patrónky, Sedembolestnej Panny Márie.

Zo srdca ďakujem všetkým vám, drahí bratia biskupi, za celú prípravu a za prijatie. Ešte raz vyjadrujem svoju vďačnosť pani prezidentke republiky a civilným autoritám. Ďakujem aj všetkým, ktorí rozličným spôsobom spolupracovali, najmä modlitbou. A s radosťou opätovne pozdravujem členov a pozorovateľov Ekumenickej rady cirkví, ktorí nás poctili svojou prítomnosťou.

Nosím vás všetkých v srdci. Ďakujem všetkým!

Byzantská liturgia v Bazilike sv. Štefana v Budapešti | Norbert Zadubenszki

V TEBE SÚ VŠETKY MOJE PRAMENE (Ž 87, 7)

Gabriel KECSKÉS

Významné udalosti septembrových dní sa diali nielen na Slovensku, ale aj v susednom Maďarsku, ktoré bolo organizátorom 52. medzinárodného eucharistického kongresu. Mimoriadnosť kongresu spočívala v návšteve Svätého Otca Františka a jeho obohatením bolo stretnutie východných katolíckych biskupov. Všetkých zjednotila Eucharistia.

S mottom V tebe sú všetky moje pramene (Ž 87, 7) prebehol od 5. do 12. septembra v hlavnom meste Maďarska Medzinárodný eucharistický kongres. Podujatie sa malo sláviť už minulý rok, no pre pandémiu bolo preložené. Cirkev v Maďarsku takéto podujatie hostila v roku 1938, keď sa uskutočnil 34. ročník spomínaného kongresu. Maďarskí organizátori prevzali jeho hymnu a upravenú ju použili aj v tomto ročníku.

Úvodnú svätú omšu eucharistického kongresu v Budapešti slávil v nedeľu 5. septembra na Námestí hrdinov predseda Rady európskych biskupských konferencií kardinál Angelo Bagnasco. Vo svojej homílii uviedol, že z budapeštianskeho kongresu chce hlas pastierov a zhromaždených klopať na srdcia Európy a preniknúť aj do najvzdialenejších končín zeme, hovoriac každému človekovi: „Nie si sám v nepriateľskom vesmíre, nie si sám pred úžasným tajomstvom života, nie si sám so svojou túžbou po slobode a večnosti. Nech si kdekoľvek, nie si neviditeľný, Boh na teba hľadí s láskou; nie si sirota, Boh je tvojím Otcom... Drahí bratia a sestry, Cirkev nemôže mlčať, nemôže sa nechať umlčať: musí dať tvári každého človeka jas vzkrieseného Krista.“ Obrátil sa aj na všetkých trpiacich slovami nádeje o Pánovej blízkosti: „Pamätajte: jeho tvár je evanjelium, jeho prítomnosť je Eucharistia.” Vyvrcholením svätej omše bolo prvé sväté prijímanie, pri ktorom prvýkrát prijalo Eucharistiu tisícdvesto detí. Na nedeľnej slávnosti boli prítomní početní hostia z radov Katolíckej cirkvi, štátni a verejní predstavitelia a veriaci z osemdesiatich krajín sveta. Zúčastnili sa na nej aj predstavitelia sesterských cirkví na čele s metropolitom Hilarionom Alfejom, metropolitom Volokalamsku, predsedom oddelenia zahraničných vzťahov Moskovského patriarchátu. Prítomní boli aj viacerí biskupi zo Slovenska. Oficiálnym delegátom Konferencie biskupov Slovenska bol bratislavský pomocný biskup Jozef Haľko.

Medzi podujatia, ktoré sprevádzali eucharistický kongres, patrili početné katechézy, svedectvá, diskusie, liturgické slávenia, kultúrne podujatia a konferencie za účasti ekumenických predstaviteľov a mnohých zahraničných hostí. Významným bolo aj stretnutie mladých a medzi zaujímavosti patrili aj hudobné vstupy rómskej menšiny v liturgii podľa novovydaného omšového ordinária v rómskom

Byzantská liturgia v Bazilike sv. Štefana v Budapešti | Norbert Zadubenszki

jazyku. Spomedzi viacerých prednášajúcich predniesol svoju katechézu aj chaldejský katolícky patriarcha kardinál Louis Raphaël Sako, ktorý poukázal na utrpenie, ktoré v dejinách sprevádzalo a sprevádza Chaldejskú cirkev. Upriamil však pohľad všetkých na Kristov kríž, ktorý je prázdny, pretože Ježiš vstal z mŕtvych a dáva nám večný život.

Kardinál Dominik Duka, pražský arcibiskup a český prímas, vo svojej katechéze predstavil Eucharistiu ako prameň schopnosti Cirkvi evanjelizovať: „Je to Cirkev Eucharistie, ktorá sa dnes môže stať príťažlivou pre človeka, pretože Eucharistia ju urobí dynamickou a živou." Na stretnutí sa zúčastnil aj ekumenický konštantínopolský patriarcha Bartolomej I. Vo svojej katechéze predstavil Eucharistiu ako „obraz všetkého bohatstva nášho Pána". Keďže Eucharistia je dar od Pána, veriaci majú svoju existenciu a skutky prežiť ako „postliturgickú liturgiu". Bol to práve patriarcha Bartolomej, ktorý v roku 2000 vyhlásil za svätého aj pre Pravoslávnu cirkev prvého uhorského kráľa Štefana, apoštola Maďarov.

SVÄTÝ OTEC FRANTIŠEK V BUDAPEŠTI

Vyvrcholením eucharistického kongresu bola návšteva Svätého Otca Františka v nedeľu 12. septembra. Záverečnej svätej omši, ktorou sa ukončilo toto medzinárodné podujatie, predchádzali dve stretnutia Kristovho námestníka. Prvým bolo stretnutie s ekumenickými predstaviteľmi a predstaviteľmi židovských náboženských obcí. Toto stretnutie sa konalo v Mramorovej sále Múzea výtvarného umenia. Svätého Otca v mene prítomných privítal kalvínsky biskup József Steinbach, predseda Ekumenickej rady cirkví Maďarska, a vrchný rabín Maďarska Róbert Fröhlich. Svätý Otec vo svojom príhovore hovoril o potrebe budovať dialóg ako budapešťiansky Reťazový most cez Dunaj a stať sa koreňmi, ktoré živia pamäť a dávajú vyrásť budúcnosti. „Reťazový most je nielen najznámejší, ale aj najstarší most v meste. Prešlo cezeň už mnoho generácií. Vyzýva nás, aby sme si spomenuli na minulosť. Nájdeme tam utrpenie a temnotu, nepochopenie a prenasledovanie, ale keď pôjdeme ku koreňom, objavíme väčšie spoločné duchovné dedičstvo." Upriamil pozornosť na korene a ich význam, pretože Boh čaká na samom dne všetkého: „Vysoko sa dostaneme len vtedy, ak sme zakorenení v hĺbke." Následne prebehlo stretnutie Svätého Otca s prezidentom republiky, predsedom vlády a podpredsedom maďarskej vlády. Diskutovalo sa okrem iného o úlohe Cirkvi v krajine, o záväzku chrániť životné prostredie a o obrane a podpore rodiny.

Slávnostná svätá omša, na ktorej sa zúčastnilo viac než stotisíc veriacich, sa slávila

Svätá omša v Budapešti | gorogkatolikus.hu

Svätá omša v Budapešti | gorogkatolikus.hu

Svätý Otec na svätej omši v Budapešti | gorogkatolikus.hu

v poludňajších hodinách na Námestí hrdinov. Spolu so Svätým Otcom koncelebrovalo množstvo biskupov i kňazov z viacerých častí sveta. Na slávení, ktoré spevom sprevádzal tisícčlenný spevácky zbor, sa zúčastnili aj ekumenickí hostia, medzi ktorými nechýbal konštantínopolský patriarcha Bartolomej I. Maďarských gréckokatolíkov zastupovali štyria biskupi: metropolita Fülöp Kocsis, vladyka Atanáz Oroszay, eparchiálny biskup z Miškovca, vladyka Ábel Antál Szocsko, eparchiálny biskup z Nyíregyházy a emeritný vladyka Szilárd Keresztes. Z Mukačevskej eparchie boli prítomní vladyka Nil Luščak OFM, mukačevský apoštolský administrátor, synkel pre maďarských veriacich otec Ferenc Demko a rektor užhorodského seminára archimandrita Pavol Peter Béreš spolu s bohoslovcami. Nechýbali viacerí gréckokatolícki kňazi Mukačevskej eparchie a Hajdúdorožskej metropolie. Na bielom pódiu v priestore oltára bola vystavená milostivá ikona máriapócsskej Presvätej Bohorodičky z Bakóczovej kaplnky v ostrihomskej bazilike. Pri oltári stál aj dekorovaný misijný kríž bronzovej farby.

Kardinál Péter Erdő, arcibiskup Ostrihomu-Budapešti, v úvode slávenia privítal Svätého Otca a uviedol, že Budapešť „je mestom mostov“. Dodal: „Cítime sa povolaní byť mostom medzi Východom a Západom, medzi rôznymi kultúrnymi a náboženskými svetmi a medzi rôznymi národmi. Preto sme pred pätnástimi rokmi podpísali akt priateľstva medzi maďarskou a slovenskou biskupskou konferenciou, po ktorom nasledovala spoločná skúsenosť vzájomného bratstva a spolupráce.“

Svätý Otec vo svojej homílii zdôraznil potrebu obnovy učeníctva a potreby prejsť od obdivovania Ježiša k jeho nasledovaniu. To sa deje troma krokmi. Prvým je ohlasovanie Ježiša: „Eucharistia je pred nami, aby nám pripomenula, kto je Boh. Nerobí to slovami, ale konkrétne, ukazujúc nám Boha ako rozlámaný chlieb, ako ukrižovanú a darovanú lásku... Poslúži nám na dobré, ak sa necháme zatriasť Ježišovou zvesťou.” Druhým krokom je rozlišovanie spolu s Ježišom: „Ježiš nami otriasa. Neuspokojí sa s vyznaním viery. Žiada nás, aby sme si očistili nábožnosť pred jeho krížom, pred Eucharistiou. Osoží nám zotrvávať v adorácii pred Eucharistiou a kontemplovať Božiu krehkosť.” Kráčanie za Ježišom je posledným krokom k obnove: „Kráčať za Ježišom znamená dennodenne rozhýbať naše kroky v ústrety bratovi. K tomu nás pohýna Eucharistia – cítiť sa jedným telom, rozdávať sa pre iných.” Dodal, že tento Medzinárodný eucharistický kongres je východiskovým bodom tejto cesty.

Po spoločnej modlitbe Anjel Pána Svätý Otec pripomenul blahorečenie dvoch poľských svedkov viery vo Varšave: kardinála Stefana Wyszyńského a rehoľníčky Alžbety Czackej a maďarskému národu adresoval túto výzvu: „Náboženské cítenie je životodarnou miazgou tohto národa, ktorý je tak pripútaný k svojim koreňom. Ale kríž, zasadený do zeme, nás nielen vyzýva, aby sme sa dobre zakorenili, ale aj dvíha a rozprestiera svoju náruč ku všetkým: nabáda nás, aby sme udržiavali svoje korene pevné, ale bez hradbových opevnení; aby sme čerpali z prameňov a otvárali sa smädným našej doby. Prajem si, aby ste boli takíto: ukotvení a otvorení, zakorenení a úctiví.“

Svätý Otec si z Budapešti ako dar odniesol faksimile Prayovho kódexu. Táto kniha z 12. storočia obsahuje najstarší známy maďarský text. Ide o pohrebnú homíliu, ktorá v sebe nesie prvky grécko-slovanského kresťanstva.

STRETNUTIE VÝCHODNÝCH KATOLÍCKYCH BISKUPOV

Jedným zo sprievodných podujatí eucharistického kongresu bolo aj stretnutie východných katolíckych biskupov, ktoré sa uskutočnilo od 4. do 8. septembra a na ktorom sa zúčastnil aj prešovský arcibiskup metropolita Ján Babjak SJ a arcibiskup Cyril Vasiľ SJ, košický eparchiálny biskup. Stretnutia východných katolíckych biskupov Európy, ktoré sa konajú vždy na inom mieste, sa začali práve v Maďarsku v roku 1997. Ich cieľom je okrem bratského stretnutia aj vzájomné zdieľanie sa a stanovenie nových cieľov. Od roku 2009 sa konajú pod patronátom Rady európskych biskupských konferencií (CCEE).

Téma tohtoročného stretnutia Eucharistia a synodalita určila priebeh prednášok

Zita Merényi

Zita Merényi

a rozhovorov medzi prítomnými východnými biskupmi. Na stretnutí sa zúčastnili zástupcovia východných katolíckych cirkví Európy. Obohatením bola prítomnosť melchitského gréckokatolíckeho patriarchu Antiochie a celého Východu, Jeruzalema a Alexandrie Youssefa Absiho, zástupcov Melchitskej cirkvi v Antiochii a delegátov sýrskych katolíkov z európskych komunít.

Stretnutie slávnostne otvorili večierňou 4. septembra v gréckokatolíckej cerkvi na Námestí ruží. Významným pre našu slovenskú metropolitnú cirkev je fakt, že na 34. eucharistickom kongrese 25. mája 1938 sa na Námestí ruží slávila archijerejská svätá liturgia, ktorej hlavným slúžiteľom bol blahoslavený biskup Pavol Peter Gojdič.

Oficiálne otvorenie stretnutia pokračovalo 5. septembra v Kultúrnom centre svätého Matúša v Budapešti. Metropolita Maďarskej gréckokatolíckej cirkvi Fülöp Kocsis pozdravil dvadsiatich piatich prítomných biskupov a tridsiatich šiestich kňazov a teológov. Pri otvorení sa prítomným prihovoril aj kardinál Péter Erdő, arcibiskup metropolita Ostrihomsko-budapeštianskej arcidiecézy, ktorý poukázal na prvé stretnutie európskych východných biskupov v Maďarsku, organizované z iniciatívy biskupa Szilárda Keresztesa a na znovuzrodenie a reorganizáciu východných katolíckych cirkví po páde komunizmu. Apoštolský nuncius v Maďarsku arcibiskup Michael August Blume SVD vo svojom príhovore poukázal na to, že „európska kultúra sa, bohužiaľ, stáva nenábožnou, a snaží sa iba o to, aby nikoho neurazila“. Vyzval prítomných k modlitbe, jednote, povedomiu spolupatričnosti a spoločnému zmýšľaniu. Počas pracovných zasadnutí sa biskupi zaoberali vybranými aspektmi vzťahu medzi tajomstvom Eucharistie a synodalitou, ktorá je integrálnou súčasťou spôsobu života spoločenstiev kresťanského Východu. Kardinál Angelo Bagnasco, emeritný janovský arcibiskup a predseda CCEE, vo svojej prednáške s názvom Eucharistia a spoločenstvo poukázal na kontrast medzi rozdeľujúcim hriechom a zjednocujúcou láskou v biblických textoch aj v realite dneška. S prednáškou na tému Eucharistické zhromaždenie a synodálne spoločenstvo: spoločné dielo Svätého Ducha vystúpil otec Roberto Repole. Profesor Stefan Parenti vo svojej prezentácii Komunita v duchu v anaforách svätého Bazila a svätého Jána Zlatoústeho – texty, teológia a prax poukázal na dôležitosť modlitby epiklézy a s ňou spojené pôsobenie Svätého Ducha pri posväcovaní veriacich a predložených darov. Záverečnú prednášku s názvom Praktické aspekty synodality prezentoval vyšší arcibiskup Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi Sviatoslav Ševčuk. Pri neformálnych výmenách skúseností a názorov hovorili o problémoch, nádejach, ale i protirečeniach, s ktorými sa vo svojich cirkvách stretávajú každý deň. Okrem pracovných stretnutí a odborných prednášok boli dni stretnutia spestrené rôznymi kultúrno-náboženskými podujatiami eucharistického kongresu. Účastníkov pozdravil aj prezident János Áder a predseda vlády Viktor Orbán.

Ukončenie stretnutia východných katolíckych biskupov sa uskutočnilo na sviatok Narodenia Presvätej Bohorodičky, ktorý sa začal večierňou 7. septembra v gréckokatolíckom chráme v Gödöllő (Jedľovo). Počas večierne sa prítomným prihovoril melchitský patriarcha Youssef Absi, ktorý ilustroval paralelu medzi Eucharistiou a sviatkom Narodenia Bohorodičky. Obe udalosti majú tri spoločné prvky: Svätý Duch, odpustenie hriechov a večný život. V závere večierne sa prihovoril účastníkom štátny tajomník pre cirkevné a medzinárodné vzťahy Miklós Soltész, ktorý okrem vyjadrenia vďaky východným biskupom pripomenul slová Svätého Otca Františka, že svetlo pochádza z Východu (po latinsky lux), zo Západu pochádza luxus. „My, ktorí žijeme na hranici medzi Východom a Západom, sme svedkami stretnutia svetla a luxusu, vplyvu luxusu na ľudstvo. Na Západe už nie je v móde držať sa kresťanskej morálky. V skutočnosti sa stáva opak: opovrhuje sa Kristovými nasledovníkmi stále častejšie. Luxus nemôže zniesť chrámy: mnohé sú zatvorené alebo prestavané na rôzne účely. Je desivé, že tento Západ chce vyvážať demokraciu na Východ. Je našou zodpovednosťou, či Európa zostane kresťanskou, alebo nie,“ uzavrel svoje myšlienky štátny tajomník.

Pred cerkvou na Námestí ruží | András Király

Vyvrcholením celého stretnutia bolo spoločné slávenie božskej liturgie v stredu 8. septembra, v deň sviatku Narodenia Presvätej Bohorodičky, v Bazilike svätého Štefana, ktorej predsedal melchitský patriarcha Youssef Absi. Na svätej liturgii sa okrem niekoľkých členov maďarskej katolíckej biskupskej konferencie zúčastnili aj kardináli, biskupi a rehoľníci z celého sveta. Kardinál Péter Erdő pozdravil prítomných a vo svojom príhovore poukázal na rozmanitosť a bohatstvo tradície Katolíckej cirkvi. Pripomenul, že tak, ako kráľ svätý Štefan, spoločný patrón Katolíckej a Pravoslávnej cirkvi v Maďarsku, vládol v čase jednoty cirkví, tak aj dnes, keď kresťanstvo čelí mnohým útokom a neporozumeniam, je nevyhnutné, aby tieto cirkvi spoločne svedčili o Kristovi a boli v službe jednoty kresťanov. Metropolita Fülöp vo svojej homílii, vychádzajúcej z evanjelia o Márii a Marte, zdôraznil nevyhnutnosť úplnej oddanosti a nasledovania Krista celou pozornosťou. Nie je náhoda, že počas svätej liturgie spievame: „Odložme teraz všetky svetské starosti". Existuje mnoho faktorov, ktoré nás môžu odvrátiť od evanjelia, ale liturgické sviatky a Eucharistia sa nás pokúšajú k nemu vrátiť. Božie slovo môžeme zachovávať mnohými spôsobmi, ale najdôležitejším spôsobom je zažiť Eucharistiu. Stretnutie objasnilo na jednej strane ťažkosti spôsobené epidémiou Covid-19 a na druhej strane túžbu a vôľu začať nový život v európskych východných katolíckych cirkvách.

Tamás Thaler

Nora Tóth

VÝSTAVA O GRÉCKOKATOLÍKOCH V BUDAPEŠTI

Pri príležitosti eucharistického kongresu bola otvorená v Kresťanskom múzeu v Budapešti „trojvýstava". Jej prvá časť s názvom Buďte mojimi svedkami pripomínala eucharistický kongres v Budapešti v roku 1938, druhá výstava s názvom Láska tisícich tvárí sa zamerala na charitatívnu činnosť Katolíckej cirkvi. Tretia výstava s názvom Svetlo tvojej tváre predstavila gréckokatolícku cirkev v Maďarsku a bola organizovaná v spolupráci s Maďarskou metropolitnou cirkvou. Stvárňuje život, históriu, ikonopisecká a liturgickú kultúru gréckokatolíkov v karpatskom regióne, spájajúcom východné a západné kultúrne tradície. Expozícia obsahovala niekoľko tematických celkov: svet ikon, interakcia baroka a východného obradu so zachovaním byzantského dedičstva, kult máriapócsskej ikony, svet gréckokatolíckych chrámov, momenty dejín miestnej cirkvi v 20. storočí, filmy, opisy a historické dokumenty predstavujúce hlavné črty gréckokatolíkov, ako aj interaktívne prehliadky, umožňujúce hlbšie zamyslenie.

Výstava bola slávnostne otvorená 3. augusta a trvala do 19. septembra. Na otváracom ceremoniári sa prítomným prihovorili kardinál Péter Erdő, predseda Maďarskej akadémie umení György Vashegyi, kurátorka výstavy o gréckokatolíkoch Irén Szabó a metropolita Fülöp Kocsis. Metropolita vo svojom prejave vysvetlil význam názvu výstavy o gréckokatolíkoch, ktorý je spojený s modlitbou prvej hodinky: „Kristus, pravé svetlo, ktoré osvecuje a posväcuje každého človeka..." Poukázal na hodnotu východných cirkví, ktoré obohacujú všeobecnú Cirkev, a na teológiu svetla, špecifickú práve pre východné cirkvi. Metropolita poďakoval organizátorom za zaradenie gréckokatolíkov do výstavy a programu kongresu, čo svedčí o tom, že východná Cirkev nie je izolovaná, ale dopĺňa Kristovu Cirkev svojím svetlom. Kardinál Péter Erdő vo svojom príhovore vyjadril potrebu sláviť Eucharistiu nielen medzi múrmi chrámov, ale nosiť ju v sebe a žiť ju cez skutky lásky a služby blížnym. Dodal, že Eucharistia je silou, ktorá vytvára spoločenstvo. V ňom sa stretávajú rôzne tradície, ktoré sa vzájomne dopĺňajú a takto vydávajú jednotné svedectvo, ktoré je poslaním Kristových učeníkov.

Nora Tóth

BOHU VĎAKA
ZA VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI

Daniel Atanáz MANDZÁK CSsR – Peter BORZA

Rím 4. november 2001. Deň, ktorý sa zapísal do histórie oslávenej Cirkvi na Slovensku, zvlášť do sŕdc gréckokatolíkov. V tento deň svätý pápež Ján Pavol II. na Svätopeterskom námestí blahorečil niekoľko osôb, ktoré svojím životom, svojimi slovami a skutkami dokázali lásku k Bohu aj za cenu najvyššiu, za cenu života. Medzi nimi bol aj bazilián a prešovský biskup Pavel Peter Gojdič (1888 – 1960) a protoigumen redemptoristov Dominik Metod Trčka (1886 – 1959). Od toho okamihu nás delia už dve desiatky rokov.

Vladyka Ján Babjak SJ pri ikone bl. Pavla Gojdiča v budapeštianskej cerkvi | András Király

NEZABUDNUTÝ HROB

Sobotná noc zo 16. na 17. júla 1960 vo väznici Leopoldov. Na smrteľnom lôžku väzenskej nemocnice obklopený spoluväzňami zomieral väzeň, prešovský biskup, baziliánsky mních Pavel Gojdič. Spoluväzni ho familiárne volali Pavliček, čo pekne vystihovalo jeho všeobecnú obľúbenosť a ich prirodzenú úctu k tomuto čerstvo 72-ročnému starcovi. Správa o jeho odchode do večnosti sa bleskurýchle rozšírila medzi väzňami s prejavom úcty k jeho mučeníctvu. Spoluväzni boli od začiatku presvedčení o jeho svätosti a martýrstve.

Po tom, ako riaditeľ väznice odmietol vydať telo zosnulého príbuzným a nariadil pohreb na väzenskom cintoríne, sa rozhodli za každú cenu ochrániť jeho telesné ostatky a zachovať ich pre budúce generácie. Pri výrobe truhly zhotovili malé kryté okienko, aby sa odlišovala od ostatných, a výrazne napísali iniciálky a väzenské číslo zosnulého P. G. 681, aby bola ľahko rozpoznateľná pri exhumácii. Pohreb sa uskutočnil v tichosti, bez akýchkoľvek pôct a hrob zostal bez mena. Zdalo by sa, že príbeh biskupa Pavla sa skončil v hrobe č. 681, ale jeho povesť svätosti i správa o mučeníctve sa rozšírila spoza múrov väznice medzi veriacich v našej vlasti aj v zahraničí.

Beatifikácia v Ríme (v strede biskup Ján Hirka)

Oprávnenosť vnímania svätosti biskupa Pavla jeho súčasníkmi vychádzala z ich osobnej skúsenosti s ním v období pred uväznením, ako aj potom. Nešlo len o jeho statočnosť, keď odmietol zradiť pápeža a katolicitu, ale aj celoživotný program lásky k Bohu a človeku zviditeľnený v jeho slovách a skutkoch. Spomeňme lásku k sirotám zhmotnenú v eparchiálnom sirotinci a jeho pravidelných návštevách sirôt, podpore a povzbudeniach. Alebo neohrozenosť a rozhodnosť v obhajobe prenasledovaných Židov počas

Beatifikácia Gojdiča a Trčku v Ríme

vojny. Nespočetné návštevy veriacich vo farnostiach a dobrosrdečné rozhovory s nimi. Pravidelnú službu spovede v prešovskej katedrále, kde bol k dispozícii najprv ako kňaz a po roku 1927 aj ako biskup až do svojho zatknutia.

Veľmi pekné svedectvo o ňom napísal spoluväzeň z Ilavy, významný akademický maliar Erwin Pföhl, známy svojím umeleckým stvárnením sklenených váz. V apríli 1956 sa stretli vo väzenskej nemocnici, kde Pföhl pracoval ako ošetrovateľ a biskup Pavel sa tam ocitol ako pacient. Na toto obdobie si spomínal slovami: „V tej dobe spoločenstva s biskupom Gojdičom spoznal som jeho veľké ľudské vlohy ako skutočného zástancu činnej lásky k blížnemu. Z darov, ktoré dostal, vždy dal všetkým tým, ktorí nič nemali alebo ktorí od nikoho nič nedostali. Rozdeľoval dokonca aj svoje mesačné vreckové nemajetným, ktorí si za to mohli kúpiť niektoré skutočne potrebné doplnky na život. Gojdič dostával od svojej sestry stále peňažné zásielky, ktoré však nikdy nespotreboval len pre seba. Počas svojej rekonvalescencie ponúkol mne ako ošetrovateľovi svoju asistenciu tam, kde bola nutná telesná pomoc. Chodil od postele k posteli a mal ucho pre všetky duševné ťažkosti svojich spoluväzňov. Nerobil žiadne rozdiely medzi ľuďmi, jemu boli všetci rovní. Asistoval mi, kde len mohol, a snažil sa pomáhať aj pri dennom čistení izby nemocných, bez váhania bral vedro a handru a spolu so mnou utieral veľkú izbu, pretože nemocní boli často pripútaní na lôžko. Práve nemocničné lôžko väzňa sa hodí na to, aby mu donieslo až do najhlbšieho vedomia zúfalé postavenie. V tejto situácii sa skutočne ukázala veľkosť duše biskupa Gojdiča, keď potom celé hodiny presedel na okraji postele zúfalca a získal ho späť k nádeji a dôvere. Neúnavne a nedbajúc na seba často prechádzal od postele k posteli, aby druhému pomáhal ako skutočný zástanca kresťanskej lásky k blížnemu a dal mu príklad."

Preto étos jeho života žil v srdciach ľudí. Čoskoro po uvoľnení pomerov v roku 1968 sa podarilo jeho ostatky preniesť do Prešova. Vyvolalo to taký obrovský záujem, až komunisti museli nariadiť ich uloženie do krypty, kam by veriaci nemali voľný prístup. V sužovanej krajine nebolo možné ani pomyslieť na oficiálny proces beatifikácie, ale sesterská cirkev v Spojených štátoch k tomu v roku 1986 pristúpila. O desať rokov neskôr po nej prebrala štafetu Prešovská eparchia. Stalo sa to po návšteve svätého pápeža Jána Pavla II., ktorý mučeníkovi Pavlovi vzdal osobnú úctu pri jeho ostatkoch v prešovskej katedrále. Jeho vôľa akcelerovala celý proces zavŕšený veľkolepou slávnosťou v Ríme, kde bol pred celým svetom vyzdvihnutý na oltár martýr lásky a vernosti Pavel Gojdič OSBM.

DVAJA „OSLÁVENCI" V NEBI

Dátum 4. november zostane navždy zlatými písmenami zapísaný aj do dejín redemptoristov na Slovensku. Pamätným je však i nasledujúci deň, teda 5. november, pretože vtedy prišiel na svet redemptorista, Boží služobník Ján Ivan Mastiliak (1911 – 1989). V tomto roku je 110. výročie od jeho narodenia. Čo mal Dominik Metod Trčka spoločné s Jánom Ivanom Mastiliakom okrem toho, že boli rehoľnými spolubratmi?

CNOSTNÝ ŽIVOT

Obaja si ako malí chlapci uvedomili, že sú povolaní pracovať v Pánovej vinici. Postupne v sebe odkryli povolanie zasvätiť svoj život Bohu ako rehoľníci v Kongregácii najsvätejšieho Vykupiteľa, populárne nazývanej redemptoristi. Trčka bol od čias juvenátu skôr priemerný, ba možno aj slabší študent, ale tento nedostatok vyvažoval svojou horlivosťou a ochotou učiť sa novým veciam. Aj v záverečnej správe z druhého noviciátu pražský provinciál písal do Ríma o mladom misionárovi samé chvály. Podľa jeho názoru, aj keď nebol nejako zvlášť nadaný, doháňal to, čo mu chýbalo, usilovnosťou, zachovávaním reguly a zbožnosťou. Záverečné skúšky urobil veľmi dobre, a teda bola veľká nádej, že z neho bude dobrý misionár a vzorný rehoľník. Napokon sa vypracoval na dobrého misionára, ktorý vedel pútavo osloviť poslucháčov. Nie je náhoda, že práve jeho si vybrali predstavení, aby viedol gréckokatolícku misiu na východe Slovenska, a to ako igumen v Stropkove a v Michalovciach, a napokon aj ako protoigumen novozaloženej michalovskej viceprovincie. Keď sa pripravovalo založenie gréckokatolíckej eparchie v Chuste, bol jedným z vážnych kandidátov na biskupský stolec, a to hlavne pre svoje povahové vlastnosti a cnostný život rehoľníka. Zato Mastiliak bol vynikajúcim študentom s výnimočnou pamäťou. Vysoký intelekt sa u neho snúbil s ohromnou pokorou, čo ho zdobilo po celý život. Od čias juvenátu si na ňom tak spolužiaci, ako aj predstavení všimli úprimnú zbožnosť, ktorá bola v ďalších etapách jeho života formovaná hlavne kresťanským Východom, spiritualitou sv. Alfonza de Liguori a sv. Terézie z Lisieux. Hoci nemal príliš organizačný talent, v ťažkých časoch komunistickej totality bol v rokoch 1968 – 1981 tajným protoigumenom. Jeho úprimný záujem o človeka ocenili nielen jeho tajní študenti teológie či ním duchovne vedené rehoľné sestry, ale aj mnoho laikov, ktorí ho poznali hlavne pri vysluhovaní sviatosti zmierenia alebo z jeho prekladov literatúry, ktorú šíril ako samizdaty. Nie je frázou, že žil a zomrel v povesti svätosti.

LÁSKA KU GRÉCKOKATOLÍCKEJ CIRKVI A BYZANTSKÉMU OBRADU

Trčka mal skúsenosť s východným obradom už ako študent, ale hlavne ako mladý kňaz na Svatej Hore, keď sa v čase prvej svetovej vojny snažil poslúžiť

Metod Dominik Trčka CSsR

utečencom z Haliče. Sám prijal východný obrad v roku 1919, keď bol poslaný ako misionár do Haliče. Prvú liturgiu slúžil s nadšením a bázňou, že môže ako solúnski bratia Cyril a Metod na Morave slúžiť v cirkevnoslovanskom jazyku. Bolo to 8. novembra 1919, na sviatok sv. Demetra, keď ďakoval Bohu, že sa môže obetovať pre unionistické ideály. Už o dva roky sa veľmi tešil pri zvesti, že jeho nové pôsobisko bude v Stropkove, kde položí základy novej misie redemptoristov medzi gréckokatolíkmi. A skutočne položil, a to nielen misie, ale aj novej gréckokatolíckej viceprovincie. V júni 1933 kronikár

Hrob Jána Ivana Mastiliaka CSsR | Maroš Dupnák CSsR

zaznamenal, že Mastiliak bol na prázdniny v Stropkove a Trčka mu „dával hodiny“, aby sa zdokonalil vo východnom obrade. Trčka príležitostne slúžil liturgie aj študentom v seminári v Obořišti. Veľmi zaujímavou informáciou bol zápis tamojšieho kronikára z 5. mája 1934: „P. Fail a fr. Mastylák cvičí místo zpěvu v sobotu u P. Trčky východní liturgii.“ Bolo to v čase, keď Josef Maria Fail bol ako novokňaz určený do Michaloviec pre apoštolát medzi gréckokatolíkmi a Mastiliak bol tri mesiace pred kňazskou vysviackou. Na vysvetlenie, mamou bol Mastiliak vychovávaný v rímskokatolíckom obrade, ale po otcovi bol gréckokatolík. Východný obrad si zamiloval ako študent a vždy sa k nemu hrdo hlásil. Túto lásku prehĺbil v noviciáte, v seminári, ale hlavne na štúdiách v Ríme. Neskôr túto lásku ku kresťanskému Východu odovzdával ako vyučujúci na prednáškach seminaristom a svojimi článkami a publikáciami širokej verejnosti. Na sklonku života už nemohol chodiť ani von zo svojho bývania, ale nevzdal sa možnosti denne slúžiť svätú liturgiu v cirkevnoslovanskom jazyku.

ODHODLANIE ZOMRIEŤ PRE VIERU V BOHA A JEDNOTU CIRKVI

Rok pôsobil Trčka ako misionár v Brne. V noci z 22. na 23. apríla 1919 pri bočnom vchode chrámu svätého Michala oproti kláštoru neznáma osoba nastražila výbušninu. Mohutný výbuch pobúril celé okolie a spôsobil aj materiálnu škodu, zvlášť na oknách obytných budov. Jeden z redemptoristov sa preľaknutý Trčku opýtal: „Čo sme im urobili?“ Mal na mysli, prečo bola výbušnina nastražená pri chráme redemptoristov. Mladý misionár zachoval pokoj a stručne mu odpovedal: „Slúžime Kristovi.“ Nebolo to prehnané hrdinstvo, ale vedomie, že Ježiša prenasledovali a budú prenasledovať aj jeho učeníkov. S podobným odhodlaním kráčal celým životom. Neuhol pred ťažkosťami a protivenstvami, lebo veril, že „s nami Boh“. Vo väzení, na ktoré bol komunistickým režimom nespravodlivo odsúdený podobne ako aj Mastiliak, bývali v jednej cele. Mastiliak vo svojich spomienkach na čas väzenia zaznamenal v krátkosti aj svoje uväznenie a vyšetrovaciu väzbu, k čomu napísal: „Nikdy som nebol od prirodzenosti nejakým zvláštnym hrdinom, ale skôr bojazlivej povahy. V tiesnivej situácii, v ktorej som sa ocitol, mohol som byť z hĺbky duše vďačný kongregácii a spiritualite svätého otca nášho Alfonza, ktoré stačia byť takou oporou aj v najkrutejších situáciách. Zvlášť odovzdanosť do vôle Božej a dô-

Ján Ivan Mastiliak CSsR | archív A. Mandzáka CSsR

vera v ochranu nebeskej Matky boli pre mňa ohromnou posilou.“ Je to úprimné a pokorné vyznanie zraniteľného človeka, ktorý si je vedomý svojej slabosti a krehkosti, ale zároveň aj pomoci a Božej sily, pre ktorú neexistujú neprekonateľné prekážky. Trčka napokon z leopoldovského väzenia nevyšiel. Zomrel 23. marca 1959 na následky sprísneného trestu v korekcii, ktorý dostal za nedovolené spievanie koledy. Obojstranný zápal pľúc a nedostatočná starostlivosť, čo bolo dielom vtedajšieho vedenia väznice, dokonali dielo skazy. Stihol však všetkým odpustiť, čo nebolo iba formalitou, ale zásadným svedectvom kresťana a rehoľného kňaza. Mastiliak síce priestory žalára po viac ako pätnástich rokoch opustil, ale kruté väzenie sa podpísalo pod jeho zdravotný stav, čo pociťoval až do svojej smrti v roku 1989. Obom stačil náznak, že sú ochotní spolupracovať s komunistami a vzdať sa svojej viery a jednoty s Rímom, a boli by oslobodení. Koľkí uverili klamným slovám: „Pán farár, len podpíšte, nikto sa to nedozvie a ďalej budete kňazom“... Bolo na výber – buď chceš visieť na kríži, alebo sa zaradíš k tým, ktorí križovaným zatĺkajú klince. Koľkí podľahli ilúzii, že sa dá nájsť stredná cesta. Trčka s Mastiliakom však nezradili. Zostali verní Bohu a Cirkvi až do konca, do posledného dychu.

Milí priatelia časopisu Slovo,

rozmýšľali ste niekedy nad tým, že by ste chceli byť redaktorom časopisu?

Ak áno, naša redakcia hľadá práve vás, aby ste sa stali naším redaktorom v teréne. Môžete nám pomôcť s hľadaním tých najlepších tém a autorov, ktorí ich odborne, ale aj pútavo napíšu. Ale to nie je všetko – jednoducho sa s vami chceme radiť, ako robiť časopis lepším pre nás všetkých.

Zapojiť sa môže každý, kto má ochotného ducha a účet na sociálnej sieti facebook kvôli komunikácii.

Pre viac informácií napíšte na facebookový profil Juraj Gradoš alebo nás kontaktujte mailom na redakcia@casopisslovo.sk.

Ďakujeme.

ČASOPIS GRÉCKOKATOLÍCKY SLOVO

OBJEDNAJTE SEBE A DEŤOM SLOVO NA ROK 2021

Minimálny príspevok na Slovo do 15. novembra 2021:

- za odber 1 až 10 ks z každého čísla 22 eur/ks;
- za odber 11 a viac ks z každého čísla 17 eur/ks;
- za odber e-Slova 11 eur;

Pri tlačenej verzii dostanete aj nástenný kalendár na rok 2023.

Príspevky môžete uhradiť poštovým poukazom alebo prevodom na účet:

SK45 0200 0000 0032 1020 6959, KS: 0558,
VS: 700 (zasielanie časopisu), 999 (e-Slovo), 7700 (iba dar).
Do poznámky uveďte svoje meno a počet kusov.

Ak chcete podporiť zmenu obsahu časopisu, zaokrúhlite svoj príspevok smerom hore. Vopred za všetkých čitateľov ďakujeme.

Objednajte časopis svojim deťom alebo rodičom ako vianočný darček.

Viac informácií:
distribucia@casopisslovo.sk
051/756 26 42
0911 711 263

Slovo oficiálny časopis Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku
www.casopisslovo.sk; ročník 53; periodicita vydávania: dvojtýždenník
Adresa redakcie: SLOVO, Hlavná 3, 080 01 Prešov, tel.: 051/756 26 42, 0911 711 263
Číslo účtu: SK45 0200 0000 0032 1020 6959
SWIFT KÓD: SUBASKBX, KS: 0558, VS: vaše PSČ
Vydavatelia: Gréckokatolícka cirkev na Slovensku, Hlavná 1, 081 35 Prešov, IČO 51311917
Petra, n. o., Hlavná 1, 080 01 Prešov, IČO 37886622
Cirkevné schválenie: Gréckokatolícke biskupstvo v Prešove, č. j. 3317/99
Šéfredaktor: PhDr. ThLic. Juraj Gradoš, PhD. (sefredaktor@casopisslovo.sk)
Redaktori: ThDr. Miroslav Dancák, PhD. (cenzor@casopisslovo.sk)
PhDr. Adriana Matoľáková, PhD. (redakcia@casopisslovo.sk)
ICLic. Tatiana Cmoriaková (spravodajstvo@casopisslovo.sk)
Michal Onderko njml. (inzercia@casopisslovo.sk)
Jazyková úprava: PhDr. Adriana Matoľáková, PhD.
Distribúcia a grafika: PhDr. ThLic. Juraj Gradoš, PhD. (distribucia@casopisslovo.sk)
Cenzori: ThDr. Miroslav Dancák, PhD., ThDr. Milan Kuzmiak, PhD.
Redakčná rada: vl. Dr. h. c. ThDr. Ján Babjak SJ, PhD., vl. prof. ThDr. ICDr. Cyril Vasiľ SJ, PhD., vl. Peter Rusnák, vl. Milan Chautur CSsR, vl. Marián Andrej Pacák CSsR, Mgr. Ján Hreško, Mgr. Marek Baran, Mgr. Daniel Dzurovčin, Richard Fučko, Mgr. Stanislav Gábor, PhDr. ThLic. Juraj Gradoš, PhD., doc. ThDr. Michal Hospodár, PhD., Mgr. Petra Jakubová, PhDr. Valéria Juričková, PhD., prof. ThDr. PaedDr. Ing. Gabriel Paľa, PhD.

Občianska inzercia: znak (vrátane medzier): 2 centy a fotografia alebo rámček 2 eurá. Meno zvýrazňujeme zadarmo. Blahoželanie kňazovi k okrúhlemu jubileu (od 40 rokov života a od 20 rokov kňazstva) do 200 znakov je za dobrovoľný príspevok.
Firemná inzercia: znak (vrátane medzier): 3 centy a fotografia alebo rámček 3 eurá
Všetky informácie sú na casopisslovo.sk/redakcia/.
Za obsah inzerátov neručíme. Redakcia si vyhradzuje právo na úpravu príspevkov. Zásady ochrany osobných údajov sú uvedené každoročne v prvom čísle na strane 25. Celý text je dostupný na webovej stranke http://casopisslovo.sk/vyhlasenie/. Pri zasielaní príspevkov použite jeden z týchto variabilných symbolov: 700 (časopis, prípadne zverejnenie príspevku), 1700 (iba časopis), 555 (inzercia), 777 (priatelia časopisu Slovo), 7700 (iba dar) a 999 (eSlovo). Ak je váš príspevok anonymný, neuvádzajte žiadny variabilný symbol.
Tlač: Alfa print, s. r. o., Martin
Distribúcia: Mediaprint-Kapa Pressegrosso, a. s., Bratislava
ISSN 1335-7492. EV 182/08
Uzávierka čísla 22 – 23/2021: 13.10.2021

Titulná strana: Svätý Otec František v Prešove (Peter Šturák st.)